

UDDHAVA GĪTĀ

Śrīmad Bhāgavatam
Canto 11 hoofdstuk 6-29

Śrī Kṛṣṇa Dvaipāyana Vyāsadeva

Vertaling: Swāmī Anand Aadhar

derde herziene editie 2015

Met dank aan allen die voorgingen in deze dienst
en inspireerden bij dit werk:
de grootheden Bhagavān Śrī Sathya Sai Baba,
Bhagavān Śrī Rajneesh (Osho)
en de Vaishnava geestelijk leraren en toegewijden
ŚrīlaViśvanātha Cakravartī Ṭhākura,
Śrīla Bhaktisiddhanta Sarasvatī Ṭhākura,
His Divine Grace A.C. Bhaktivedānta Swami Prabhupāda,
Bhanu Swāmī Mahārāj,
Hridyānanda dāsa Goswami,
Gopīparāṇadhana dāsa Adhikāri,
Bhumipati dāsa,
C.L. Goswami M.A. Sāstri,
Śrī Hayeśvara dāsa,
Gauranga Premananda dāsa
en
Sakhya Devī dāsī die steeds alles corrigeerde.

Zonder deze grote zielen zou dit boek nooit tot stand zijn gekomen.

Copyright: © 2015 Anand Aadhar.

Voor de copyrights op deze vertaling geldt het z.g.

Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License copyright.

Dit betekent dat men vrij is te kopiëren en te bewerken onder voorwaarde dat

- 1) men de naam Anand Aadhar vermeldt en linkt naar de site bhagavata.org,
- 2) men de tekst niet gebruikt voor commerciële doeleinden en
- 3) het resulterende werk alleen maar wordt gedistribueerd onder dezelfde of soortgelijke licentie.

INHOUD

- Inleiding	p. 4
1 Retraite op Advies van Brahmā en Uddhava Privé Toegesproken	p. 8
2 Kṛṣṇa Spreekt over de Meesters van de Avadhūta en de Duif der Gehechtheid	p. 15
3 Wat Men Leert van de Natuur en het Verhaal van Pingalā	p. 23
4 Onthechting van Al het Materiële	p. 28
5 De Ziel Vrij, de Ziel Gebonden	p. 33
6 Gebondenheid en Bevrijding Verklaard en de Toegewijde Dienst van de Zuivere Ziel	p. 38
7 Het Vertrouwelijke Geheim Voorbij Verzaking en Kennis	p. 44
8 De Hamsa-avatāra Beantwoordt de Vragen van de Zonen van Brahmā	p. 47
9 De Devotionele Samenhang der Methoden en de Meditatie op Viṣṇu	p. 53
10 Mystieke Volmaaktheid: de Siddhi's	p. 59
11 De Volheden van de Heer	p. 64
12 Het Varnāśrama Systeem en de Boot van Bhakti: de Studenten en de Huishouders	p. 69
13 Het Varnāśrama-systeem: de Teruggetrokkenen en de Wereldverzakkers	p. 77
14 De Perfectie van de Spirituele Kennis	p. 83
15 Trikānda Yoga: Bhakti Overtreft Kennis en Onthechting	p. 89
16 Over het Onderscheid tussen Goed en Kwaad	p. 94
17 Prakṛti en Puruṣa: de Natuur en de Genieter	p. 102
18 Afzien van: het Lied van de Avantī Brāhmaṇa	p. 110
19 De Analytische Kennis, Sāṃkhya, Samengevat	p. 118
20 De Drie Geaardheden der Natuur en Daarboven	p. 122
21 Het Lied van Purūravā	p. 127
22 Over het Respecteren van de Gedaante van de Heer	p. 131
23 Jñāna Yoga of de Aanduiding en het Werkelijke	p. 139
24 Bhakti Yoga: de Meest Zegenrijke Manier om de Dood te Overwinnen	p. 146
- Woordenlijst	p. 152

Inleiding

Heer Kṛṣṇa, een Vedische prins die zo'n vijfduizend jaar geleden leefde, staat het meest bekend als de spreker van de Bhagavad Gītā, de rede die Hij voor zijn twijfelende vriend Arjuna uitsprak vlak voordat de grote veldslag van de Mahābhārata begon. Met die oorlog kwam er een einde aan het Vedisch tijdperk der grote koningen [Dvāpara-yuga] en begon het huidige tijdperk van de redetwist [Kali-yuga]. Sedertdien bestond er geen vanzelfsprekende relatie meer tussen de wijzen en de bestuurders, waardoor de wereld min of meer in chaos is vervallen. Maar er bestaat nog een tweede rede van Kṛṣṇa waarin Hij uitgebreid verslag doet van Zijn wetenschap en aard. De tweede keer sprak Hij zich uit voor zijn neef, grote vriend en toegewijde Uddhava, vlak voordat Kṛṣṇa de aarde verliet. Deze Gītā, onderdeel van de magistrale raamvertelling de Bhāgavata Purāṇa - het z.g. Śrīmad Bhāgavatam - is anders van toon. Terwijl Hij in de Bhagavad Gītā Arjuna aanspoort te vechten en zijn plicht te doen als krijgsheer, geeft Kṛṣṇa in dit gesprek Uddhava advies hoe hij Hem toegewijd kan dienen en bevrijdt kan raken als Hij Zelf niet meer fysiek aanwezig is op aarde.

Het verhaal klinkt persoonlijker, is meer verhalend met voorbeelden en wijdt wat meer uit, ook al komt men er soms dezelfde of soortgelijke verzen in tegen. Het verhaal is dan ook makkelijker te lezen en minder abstract. Allereerst legt Hij aan Uddhava uit dat hij afstand moet nemen van zijn gehechtheden om bevrijdt te kunnen raken in Zijn dienst. Zonder die spirituele verbondenheid ben je een verdoolde, eeuwig gebonden ziel die steeds weer terug moet keren naar de materiële wereld vol van ellende. Hij leert Uddhava Hem in alles en allen te herkennen als was Hij de draad die een parelsnoer bij elkaar houdt zoals Hij tegen Arjuna zei. Uddhava zegt dan, net als Arjuna weer, dat hij de yoga maar een moeilijk op te brengen discipline vindt en vraagt om verdere instructie. Kṛṣṇa antwoordt dat je met enkel je verstand afgaande op indirecte aanwijzingen Hem niet kan bereiken, je hebt toewijding nodig afgaande op de directe

aanwijzingen van Zijn verschillende verschijningsvormen. Dan geeft Hij een beschrijving van een wijze die uitlegt wie zijn leraren allemaal waren. Er is niet één goeroe of bron van kennis in je leven. Je leert van de aarde, de lucht, de zee, de mot, de honingbij en vele andere leraren die je tegenkomt. Kṛṣṇa beschrijft er vierentwintig in een aantal hoofdstukken en legt uit dat de kennis verkregen van één enkele leraar niet erg solide of volledig kan zijn. De Absolute Waarheid van het volkomen geheel wordt door de wijzen op vele manieren bezongen. Daarna wijdt hij uit over verdere details van Zijn wetenschap. Wat is gezondheid en wat is bevrijding? Wat is de betekenis van religieuze rituelen en hoe moet je mediteren? Wat houdt perfectie in en wat zijn Zijn volheden? Op basis van welke maatschappelijke orde kan men Hem van dienst zijn en wat houdt de volmaaktheid van de spirituele kennis in? Zijn er verschillende vormen van yoga en wat is de beste vorm? Wat moet je met het verschil tussen goed en kwaad? Hoe hangt de persoon samen met de materiële natuur?

Uddhava vraagt aan Kṛṣṇa hoe je je kalmte moet bewaren als anderen je negatief benaderen. Kṛṣṇa vertelt dan het verhaal van een brahmaan die zich te veel inspande voor de materie en te weinig achting had voor de mensen. Het materieel bestaan, al spant men zich er nog zo voor in, loopt steeds op frustraties uit. Je kan er het ware geluk niet mee vinden. Zo komt men dan tot onthechting, ook al was het leven nog zo lustig en welvarend. Je zoekt toch duurzaam geluk. Daartoe moet men zijn geest onderwerpen aan de juiste meditatiediscipline. Met het juiste inzicht in oorzaak en gevolg kan men bevrijd raken en het duurzame geluk vinden en leert men negatieve gevolgen, karmische terugslagen, overwinnen. Er bestaat geen andere oorzaak van geluk en leed dan de materiële verbijstering van iemands geest. Door die verbijstering zie je een wereld vol vrienden en vijanden. Dan zie je Hem niet meer overal en ben je de weg kwijt. Oordeel dus niet zomaar en probeer boven de wereld der tegenstellingen te staan. In de bovenzinnelijkheid vindt je de bevrijding.

Dan wijdt Kṛṣṇa uit over de aard van de materiële natuur en hoezeer we allen daardoor bepaald worden. Alles om ons heen, heel ons materieel bestaan is een product van de wisselwerking van de natuurlijke geaardheden of kwaliteiten en hoedanigheden, en de tijd. Je moet beseffen dat er een vierde staat van bewustzijn is naast die van waken, slapen en droomloos afwezig zijn, een extra dimensie waarin je jezelf moet vinden. In meditatie komt men in die vierde staat. Om het stabiliseren van dat bewustzijn gaat het.

Kṛṣṇa vertelt dan nog een verhaal. Een verhaal over een keizer die helemaal dwaas wordt als zijn vrouw hem verlaat. In zijn ellende komt hij tot inzicht. Gehecht aan vrouwelijke schoonheid en zinsbevrediging komt een man niet aan zijn essentie toe. Daarom moet men toewijding voor Hem ontwikkelen zodat een huwelijk niet een loden last wordt en genieten niet een zonde is. Draag alles aan Hem op, zo raakt men bevrijd.

Daarna maakt Kṛṣṇa duidelijk hoe men Zijn gedaante kan vereren. Men organiseert rituelen met een materieel doel en zoiets is dus gebonden aan karmische zaken. Maar in bhakti, Zijn toegewijde dienst, moet men leren vrij van nevenmotieven de liefde te leven, met name de liefde voor Zijn persoon en wijsheid. Een beeltenis is niet een doel in zich, maar vormt meer een weg om Hem vanbinnenuit te kunnen realiseren. Het is een noodzakelijk proces van materiële handelingen, net zoals men met klokken en kalenders Zijn onpersoonlijke aard van de tijd cultureel aanbidt totdat men Zijn oorspronkelijke Tijd, natuur en natuurlijke harmonie teruggevonden heeft. Door karma verliest men zich, door dharma redt men zich. Karma is gebukt gaan onder werken voor een resultaat en onbaatzuchtig overwint men dat. Dharma is religie en natuur, en door toewijding en meditatie vind je die verbondenheid en oorspronkelijke harmonie weer terug.

Tenslotte houdt Kṛṣṇa een betoog over het belang van het juiste onderscheid tussen geest en stof, tussen ziel en lichaam. Wat is nu werkelijk en wat vormt slechts een aanduiding van het werkelijke?

Het is de vereenzelviging met de materie die ons daarbij parten speelt zodat we opgesloten raken in een vals ego van 'ik' en 'mijn' dat we voor de werkelijkheid aanzien. Kṛṣṇa wijst de weg van de bevrijding in de ziel die nooit alleen is, maar altijd samen met Hem is als een eeuwige vriend, als waren het twee vogels die in een boom zitten. De één geniet de vruchten, de ander ziet toe. Is men eenmaal bevrijd dan geeft men niet meer zo om alle uiterlijkheden en staat men zelfverlicht boven de wereld der tegenstellingen. Kṛṣṇa legt uit hoe je de verschillende hindernissen in je leven kan overwinnen en die bevrijding kan bereiken. Breng je geest tot rust door Zijn namen in stilte te herhalen met een bidsnoer, laat zo alles los en bereik ten slotte Hem. Zelfs je gezondheid najagen moet je uiteindelijk opgeven om Zijn bestemming te kunnen bereiken. Kṛṣṇa besluit met een bespreking van de yoga der toewijding, van bhakti, als de meest geëigende manier om alle hindernissen te overwinnen. Hij pleit dan voor omgang met toegewijden, samenzang en dienstverlening in dat verband en welke heilzame werking dat heeft op je karakter. Herken met je toewijding Hem in allen en overwin zo de last van je sterfelijkheid...

Met liefde en toewijding,
Anand Aadhar Enschede, 18 sept 2015.

- De afkorting B.G. in de tekst verwijst naar verzen in de Bhagavad Gītā, cijfers zonder B.G. verwijzen naar het Śrīmad Bhāgavatam.

Hoofdstuk 1: Retraite op Advies van Brahmā en Uddhava Privé Toegesproken

(1) Śrī Śuka zei: 'Toen arriveerde Heer Brahmā [in Dvārakā] omringd door zijn zoons, de goden en de heersers der mensen. Ook Heer Bhava [Śiva] kwam, de voor alle levende wezens goedgunstige Heer, die werd vergezeld door een schare van spookachtige wezens. (2-4) Indra de oppermachtige heerser en zijn goden [de Maruts] kwamen ook, de zoons van Aditi, de goedgeaarden helder van geest [de Vasu's], de beschermers van de gezondheid [de Aśvins], de kunstenaars [de Ribhu's], de afstammelingen van Angirā, de expansies van Śiva [de Rudra's], de halfgoden van het intellect [de Viśvedeva's], van de handel [de Sādhya's] en andere halfgoden, de zangers en dansmeisjes van de hemel [Ghandarva's en Apsara's], zij die excelleren [de Nāga's], de vervolmaakten [de Siddha's] en de eerbiedwaardige zielen [de Cārana's], de schatbewaarders [de Guhyaka's], de zieners [de Ṛṣi's], de voorvaderen [de Pita's], de wetenschappers [de Vidyādhara's] en zij die bijzondere talenten hebben [de Kinnara's], kwamen allen bijeen in Dvārakā met het verlangen Kṛṣṇa te zien, de Allerhoogste Heer die overal in het universum de onzuiverheden verdrijft, die met Zijn bovenzinnelijke gedaante de ganse menselijke samenleving betovert en Zijn faam verspreidt in alle werelden. (5) In die schitterende stad vol van een enorme overvloed zagen ze met hun hongerige ogen Heer Kṛṣṇa die zo prachtig is om te zien.

(6) Na de beste der Yadu's overladen te hebben met bloemenslingers meegebracht uit de tuinen van de hemel, prezen ze Hem, de Heer van het Levende Wezen, en drukten ze zich uit in allerlei verheven denkbeelden en woorden. (7) De goden zeiden: 'Wij met al onze intelligentie, zinnen, levensadem, geest en woorden buigen ons aan Uw lotusvoeten o Heer, de voeten waarop zij in hun hart mediteren die verbonden zijn in de liefde van het streven naar

bevrijding uit de machtige greep der karmische gevolgen. (8) U, die door [het inzetten van] de materiële energie bestaande uit de drie geaardheden, de ondoorgrondelijke kosmische manifestatie in Uzelf schept, beschermt en vernietigt, doet dat terwijl U zich temidden van die geaardheden bevindt. [Niettemin] raakt U door hen in het geheel niet verstrikt in karmische activiteiten o Onoverwinnelijke, omdat U, de Onbetwifelbare Heer, altijd verzonken bent in Uw onbeperkte gelukzaligheid [zie ook B.G. 3: 22]. (9) O Aanbiddelijke, de loutering van die personen die een besmet bewustzijn hebben wordt niet zozeer tot stand gebracht door bezweringen, het respecteren van voorschriften, het bestuderen van de geschriften, door liefdadigheid, boetedoeningen en rituelen, als wel door te luisteren naar die zielen die zich in zuivere goedheid bevinden en een volledig gerijpt en bovenzinnelijk geloof in Uw heerlijkheden hebben [zie ook 4.29: 36-38]. (10) Mogen er voor ons Uw lotusvoeten zijn, het vuur dat onze ongunstige mentaliteit verteert en dat door de wijzen die uit zijn op het ware voordeel wordt gedragen in hun tot vrede gebrachte harten, het vuur van Uw vier gedaanten [van ziel, ego, geest en intelligentie, de *catur-vyūha*] dat driemaal daags door de zelfbeheerste toegewijden wordt aanbeden om te reiken voorbij de [materiële] hemelen [zie ook 11.5: 34] en een weelde te verwerven als die van U. (11) Op hen [Uw voeten] mediteren zij die, met het samengevouwen hebben van hun handen, de ghee die ze namen in het offervuur plengen in het [*nirukta*-]proces van begrip krijgen voor de drie Veda's. Op hen mediteren de yogabeoefenaren die, met het verwerven van kennis omtrent Uw [*yoga*-]*māyā*, verenigd zijn in het zich realiseren van het Ware Zelf. [Maar] ze worden [enkel] geheel bereikt door de meest verheven toegewijden [zie *uttama* en 11.2: 45-47]. (12) Met de verwelkte bloemenslinger die we U aanbieden o Almachtige, voelt Śrī, Uw gezellin, zich zo uitgedaagd als een jaloerse bijvrouw, want U aanvaardt onze offergave als zijnde juist uitgevoerd [zie ook B.G. 9: 26]. Mogen er altijd Uw lotusvoeten zijn, het vuur dat onze onzuivere verlangens verteert! (13) Uw voeten die als vlaggen die vlaggenmasten sieren met drie machtige stappen [de bezitsdrang verslaan en het water van de Ganges doen] neerkomen in ieder van de drie werelden [zie 8.20], creëren angst onder de strijdkrachten van de

demonen en onbevreesdheid onder de manschappen van de godsbewuste mensen. Voor de deugdzamen zijn ze er om de hemel te bereiken en voor de boosaardigen zijn ze er voor precies het tegenovergestelde, o Meest Machtige. Mogen deze voeten o Opperheer, ons Uw aanbidders bevrijden van onze zonden. (14) Brahmā en al de andere belichaamde wezens hebben hun bestaan als ossen met een touw door hun neus. Beheerst door de Tijd maken ze elkaar het leven moeilijk. Mogen de lotusvoeten van U, de Allerhoogste Persoonlijkheid verheven boven zowel de materiële natuur als de individuele persoon, ons het bovenzinnelijk geluk brengen [vergelijk 1.13: 42, 6.3: 12]. (15) U bent de oorzaak van de schepping, handhaving en vernietiging van dit [universum]. U bent de oorzaak van het ongeziene, de individuele ziel en het grote geheel van de manifeste werkelijkheid. Men zegt dat U, deze zelfde persoonlijkheid, de alles beheersende tijdfactor bent die zich doet gelden als een rad dat bestaat uit drie delen [zomer, winter en herfst/lente]. Men beweert dat U de Allerhoogste Persoonlijkheid bent die in de gedaante van de Tijd onafgebroken in Uw voortgang het verval van alles bewerkstelligt [*]. (16) Het levend wezen [te beginnen met Mahā-Viṣṇu] ontleent zijn kracht [potentie] aan dat [tijdsaspect] van U. U vestigt de uitgebreidheid van de materie ermee [*mahat-tattva*]. Verenigd met diezelfde natuur genereert U, die Uw kracht nimmer verspilt, vanuit Uzelf - zoals een gewone foetus wordt voortgebracht - van daaruit het gouden voorwereldlijke ei van het universum uitgerust met zijn [zevenvoudige] gelaagdheid [zie *kośa*]. (17) Daarmee bent U van alles wat beweegt en op zijn plaats blijft staan de Oorspronkelijke Heer. U verkeert in Uw bezigheden immers Zelf o Meester der Zinnen, nimmer onder de invloed van de verandering der zinsobjecten die zich door de werking van de natuurlijke geaardheden voordoet. Anderen daarentegen die op eigen houtje bezig zijn [met verzakingen], verkeren ervan afgewend in angst [zie ook B.G. 16: 23-24]. (18) Uw zestienduizend vrouwen waren betoverend iedere keer dat ze de pijlen van Cupido op U afvuurden met het tonen van hun gevoelens middels hun wenkbrauwen, glimlachen en blikken. Maar ze waren met al hun methoden niet in staat Uw zinnen te begoochelen met de berichten en avances van echtelijke liefde [zie

ook 1.11: 36]. (19) De stromen nectar van Uw verhalen en de heilige waterstromen afkomstig van het baden van Uw voeten zijn in staat alle onzuiverheid van de drie werelden teniet te doen. Zij die streven naar zuivering en omgang zoeken, benaderen [U daarom] op twee plaatsen: door [in de tempels] hun oren te laten luisteren naar de verhalen van de traditie en door [in rivieren] hun lichaam in contact te brengen met het water dat van Uw voeten afkomstig is.'

(20) De eerbiedwaardige zoon van Vyāsa [Śuka] zei: 'Nadat hij die honderden [wijzen] onder zijn gezag heeft [Brahmā] samen met Śiva en de halfgoden aldus Govinda, de Heer geprezen hadden, richtte hij zich tot Hem met het brengen van zijn eerbetuigingen vanuit zijn positie in de hemel. (21) Śrī Brahmā zei: 'O Heer, we verzochten U voorheen om de last van de aarde terug te dringen. O Onbegrensde ziel, U hebt dat verzoek ingewilligd zoals we het wilden. (22) Met het gevestigd hebben van de principes van het dharma onder zowel de vrome zielen als de zoekers naar de waarheid, is het waarlijk Uw glorie die U in alle richtingen verspreidde, die de onzuiverheid van al de werelden wegneemt. (23) Door voor het heil van het universum een gedaante aan te nemen en neder te dalen in de Yadu-dynastie, hebt U met grootmoedige daden activiteiten zonder weerga aan de dag gelegd. (24) O Heer, die vrome mensen die in het Kali-tijdperk luisteren naar en zingen over Uw handelingen, zullen met gemak de duisternis te boven komen [zie ook 10.14]. (25) O Allerhoogste Persoonlijkheid, sedert Uw nederdalen in de Yadu-vamśa zijn er honderdvijfentwintig herfsten verstreken o Meester. (26-27) Voor U, o Grondvesting van Alles, bestaat er geen verplichting meer jegens de godsbewusten en het resterende deel van de dynastie is feitelijk vernietigd door deze vloek van de brahmanen [zie 11.1]. Daarom vragen wij U of U van zins bent naar Uw hemelverblijf te vertrekken en of U alstUblieft ons, de dienaren van Vaikunṭha en de bewakers van alle werelden en hun bewoners, wilt beschermen.'

(28) De Opperheer zei: 'Ik heb begrepen wat u zei o heerser der halfgoden. Al het werk is volbracht terwille van u, de last van de aarde is weggenomen. (29) Deze zelfde Yadu-familie die [met Mijn

verschijnen] zijn macht, moed en weelde uitbreidde, dreigde de hele wereld te verzwelgen en werd door Mij daarom een halt toegeroepen zoals de kust de oceaan een halt toeroept. (30) Als Ik de enorme dynastie van al te trotse Yadu's niet terug zou trekken, zou de hele wereld door die vloed worden vernietigd. (31) Op dit moment is vanwege de brahmanenvloek de vernietiging van de familie begonnen. Als dat heeft plaatsgevonden zal Ik o zondeloze Brahmā, een bezoek afleggen aan uw verblijfplaats.'

(32) Śrī Śuka zei: 'Aldus toegesproken door de Heer van de Wereld viel de zelfgeborene neer aan Zijn voeten om Hem zijn eerbetuigingen te brengen. Daarna keerde de godheid terug naar zijn verblijfplaats. (33) De Opperheer zag toen dat er zich in de stad Dvārakā allerlei kwade voortekenen ontwikkelden. Hij sprak tot de verzamelde Yadu-ouderen. (34) De Allerhoogste Heer zei: 'Deze zeer grote verstoringen die zich overal voordoen zijn het gevolg van de vloek die de brahmanen tegen ons uitspraken, hij is onmogelijk tegen te gaan. (35) We moeten hier niet langer blijven als we ons leven voort willen zetten, laten we niet treuzelen o eerbiedwaardigen en vandaag nog naar dat zo heilige oord Prabhāsa vertrekken [**]. (36) De koning van de sterren [de maangod] die werd getroffen door de tering vanwege een vloek van Dakṣa, nam er eens een bad, raakte terstond bevrijd van zijn overtreding en hervatte toen het wassen van zijn fasen. (37-38) Als ook wij daar een bad nemen naar de tevredenheid der voorvaderen, er verschillende soorten voedsel offeren aan de halfgoden en de achtenswaardige geleerden en tevens giften uitdelen met geloof in hen als zijnde de liefdadigheid waard, zullen we dankzij onze goedgeefsheid erin slagen het enorme gevaar te bezweren, net zoals men met boten erin slaagt de oceaan over te steken.'

(39) Śrī Śuka zei: 'O kind van de Kuru's, de Yādava's die aldus door de Fortuinlijke waren geïnstrueerd, besloten na de nodige overweging om naar de heilige plaats te gaan en spanden hun paarden voor hun wagens. (40-41) O Koning, Uddhava [zie ook 3.2 en 10.46 & 47], was als een immer trouwe volgeling van Kṛṣṇa ter ore gekomen wat door de Heer was gezegd. Met voor ogen de

angstwekkende, slechte voortekenen [zie ook 1.14: 2-5], benaderde hij de Heer der heerscharen van het universum privé en richtte zich met gebogen hoofd aan Zijn voeten tot Hem met gevouwen handen. (42) Śrī Uddhava zei: 'O Heer en God der Goden, o Meester van de Yoga, o Vroomheid van het Luisteren en Zingen, U staat nu op het punt deze familie terug te trekken en deze wereld op te geven. Hoewel U als de Opperheer het heel goed kan, bent U niet bereid de vloek van de brahmanen tegen te gaan! (43) Ik kan het zelfs niet voor een onderdeel van een seconde verdragen om Uw lotusvoeten te verlaten, o Keśava; alstUblieft neem ook mij mee naar Uw verblijfplaats o Meester [zie ook 3.29: 13]. (44) Uw spel en vermaak is hoogst goedgunstig o Kṛṣṇa, het is nectar voor het menselijk oor. Als mensen eenmaal de smaak ervan te pakken hebben, verzaken ze al hun verlangen naar andere dingen. (45) Hoe kunnen wij, die U steeds toegewijd waren als we lagen, zaten, liepen, stonden, baadden, recreëerden en aten en zo meer, nu U, ons allerliefste Zelf, ooit vaarwel zeggen? (46) Etend van het overgebleven voedsel en gesierd met de bloemenslingers, geuren, kleding en sierselen die U heeft genoten, zullen wij, Uw dienaren, zonder twijfel de begoochelende energie overwinnen. (47) De slechts in lucht geklede zondeloze, vreedzame leden van de wereldverzakende orde, die als wijzen van strikte naleving steeds hun zaad opwaarts sturen, gaan naar de verblijfplaats bekend als Brahman [zie *ūrdhva retah* en ook 10.2: 32]. (48-49) Wij daarentegen o Grootste Aller Yogi's, die door deze wereld bewegen langs de wegen der baatzuchtige arbeid, zullen samen met Uw toegewijden de moeilijk te overwinnen duisternis te boven komen door de onderwerpen te bespreken die ons Uw daden, woorden, bewegingen, brede glimlachen, blikken en liefdesavonturen in navolging van de menselijke wereld, doen herinneren en verheerlijken.'

(50) Śrī Śuka zei: 'Aldus op de hoogte gesteld o Koning, sprak de Opperheer, de zoon van Devakī, uitvoerig onder vier ogen met Zijn geliefde dienaar Uddhava.'

*: Tijd in drieën kan worden beschouwd als de drie soorten seizoenen, zomer, winter en voorjaar/herfst of als de drie naar de

cyclische orde, de *cakra*, van de zon, de maan en de sterren, in de zin van verleden, heden en toekomst en als de tijd van de natuur, de cultuur en het psychologisch ervaren [zie ook *trikālika*, 5.22: 2, tijdcitaten en de B.G. 10: 30 & 33, 11: 32].

** : Prabhāsa is een beroemde heilige plaats zich bevindend in de buurt van het Veraval treinstation, in de streek van Junagarah. Aan de voet van dezelfde pippala-boom waaronder Heer Kṛṣṇa werd beweerd te hebben neergelegen bevindt zich nu een tempel. Een mijl verderop van de boom vandaan, aan de kust, is er de Vīra-prabhañjana Maṭa, en men zegt dat vanaf dat punt de jager Jarā de pijl afschoot welke het einde markeerde van Zijn aardse bestaan [zoals beschreven in de laatste twee hoofdstukken van dit Canto].

Hoofdstuk 2

Kṛṣṇa Spreekt

over de Meesters van de Avadhūta en de Duif der Gehechtheid

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Dat wat je Me zei o hoogst fortuinlijke [Uddhava], is inderdaad wat ik van plan ben [de dynastie terugtrekken]. Brahmā, Bhava en de leiders der werelden willen graag dat Ik terugkeer naar Mijn hemelverblijf [zie 11.6: 26-27]. (2) Ik heb hier Mijn taak terwille van de godsbewusten afgerond [om de last van de aarde te verminderen] waarvoor Ik, nadat Brahmā ervoor bad, nederdaalde samen met Mijn deelaspect [Balarāma]. (3) Door de vloek [der brahmanen] zal deze familie zeker haar einde vinden. Ze zal worden vernietigd in een onderlinge twist en op de zevende dag [na heden] zal deze stad [Dvārakā] verzwolgen worden door de oceaan. (4) O man van deugd, als Ik deze wereld verlaten heb, zal ze snel ten prooi vallen aan Kali en verstoken zijn van alle vroomheid [zie ook 1.16 & 17]. (5) Als Ik ben vertrokken moet je hier zeker niet blijven Mijn beste, want in Kali's tijd zullen de mensen behagen scheppen in wangedrag. (6) Met je geest geheel op Mij gevestigd, moet je in feite afzien van alle emotionele banden met je vrienden en verwanten en gelijkgezind jegens allen je rondbewegen in deze wereld [zie B.G. 6: 9, 6: 29, 14: 22-25]. (7) Deze wereld zoals je die voor de geest haalt, bespreekt, ziet, hoort en zo meer, moet je bezien als een voorbijgaande voorstelling van zaken, een schimmenspel waar je geest mee op de loop gaat [zie ook 10.40: 25]. (8) Iemand die niet [spiritueel] verbonden is, verkeert in verwarring over vele waarden en veronderstelt dat zaken juist of verkeerd zijn. Aldus goed en kwaad overwegend maakt hij een onderscheid tussen juist handelen, geen handelen en verkeerd handelen [hij oordeelt, zie verder B.G. 4: 16]. (9) Bezie daarom met je zinnen beheerst en je geest verbonden, deze wereld als zich bevindend in het Zelf dat zich overal heeft uitgebreid

en dat Zelf als rustend in Mij, de Allerhoogste Heer. (10) Volledig toegerust met kennis en wijsheid, in de geest tevreden en van begrip met het Zelf dat voor iedere belichaamde ziel het voorwerp van de liefde vormt, raakt men nimmer ontmoedigd door hindernissen. (11) Ontstegen aan de twee van [goed en] fout, keert hij zich niet af van wat verboden is denkend dat het kwaad is, noch gaat hij over tot wat is voorgeschreven denkend dat dat goed zou zijn - net als een kind oordeelt hij niet. (12) Als men stevig verankerd in kennis en wijsheid het universum beziet als doordrongen van Mij en vreedzaam als een weldoener handelt jegens alle levende wezens, zal men nimmer meer in [het] ongeluk belanden [van herhaalde geboorten].'

(13) Śrī Śuka zei: 'O Koning, na aldus door de Opperheer te zijn onderricht, boog de verheven en fortuinlijke Uddhava die graag het hoogste principe wilde leren kennen, voor de Onfeilbare om zijn eerbetuigingen te brengen en sprak hij. (14) Śrī Uddhava zei: 'O Heer der Yoga, o Eenheid die ons bijeen houdt, o Essentie van de vereniging van het bewustzijn en Bron van de mystieke macht, U sprak tot mijn voordeel over de verzaking zoals men die kent in de wereldverzakende orde [*sannyāsa*]. (15) Deze verzaking o Heer, is moeilijk op te brengen als men leeft voor [de ongeregelde liefde van je] lust en zinsbevrediging, met name als men U niet is toegewijd zo denk ik [vergelijk B.G. 6: 33-34]. (16) Met mijn bewustzijn versmolten met het lichaam en zijn relaties zoals beschikt door Uw māyā, ben ik aldus dwaas [gevangen in het idee] van 'ik' en 'mijn'. Onderricht mij daarom, zodat Uw dienaar zonder moeite kan handelen overeenkomstig het proces dat U onderwijst. (17) Wie is er buiten U die van de Waarheid bent en Zich voor mij persoonlijk onthult? Wie anders dan mijn Heer, de Allerhoogste Ziel, komt hiervoor in aanmerking? Zelfs niet onder degenen die ontwaakten zie ik zo iemand. Een ieder tot aan degenen geleid door Brahmā toe, is in zijn bewustzijn een belichaamde ziel die, als hij de zichtbare wereld voor wezenlijk houdt, verbijsterd is door Uw māyā. (18) Ik die met mijn geest in verzaking gebukt ga onder leed, benader U daarom voor mijn toevlucht Nārāyaṇa, o Vriend van de Mens, o U volmaakte,

onbegrensde en alwetende Heer die altijd weer nieuw bent in Uw verblijf Vaikuntha.'

(19) De Allerhoogste Heer zei: 'Mensen goed bekend met de stand van zaken in deze wereld, maken zich over het algemeen met behulp van hun eigen intelligentie vrij van de ongunstige geneigdheid [van het 'ik' en 'mijn'-perspectief]. (20) Een persoon vormt in zekere zin zijn eigen goeroe omdat hij met behulp van zijn redeneren en direct waarnemen [zijn zelfinstructie] zijn [ware] voordeel kan ontdekken. (21) Zij die wijs en ervaren zijn met de orde van de [*samkhyā*-, de analytische] yoga, kunnen Mij in hun menselijk bestaan helder zien gemanifesteerd in Mijn volle glorie, met al Mijn energieën [zie ook Kapila]. (22) Er ontwikkelden zich vele soorten lichamen met één, twee, drie, vier en meer benen of met geen één. Van dezen is de menselijke gedaante Mij het dierbaarst [zie ook 3.29: 30, 6.4: 9]. (23) Zich in deze wereld ophoudend in een dergelijk lichaam kan men naar Mij zoeken, de Allerhoogste Heer, door af te gaan op directe tekenen [in bhakti luisterend en mediterend] met behulp van je kwaliteiten van waarnemen [zoals de intelligentie, geest en zinnen]. [Maar in enkel *jñāna*] met logisch redeneren afgaand op indirecte aanwijzingen [- die van Mijn schepping -] kan Ik niet worden waargenomen [als een persoon en wordt Ik zelfs afgewezen, zie ook 2.2: 35, 2.9: 36]. (24) Dienaangaande haalt men de volgende oude geschiedenis aan over een gesprek tussen de o zo machtige koning Yadu en een *avadhūta*.

(25) Yadu, die zeer goed thuis was in het dharma, zag eens een jonge brahmaanse bedelmonnik die zonder enige angst voor wat dan ook rondtrok en nam toen de kans waar hem vragen te stellen [zie ook 7.13]. (26) Śrī Yadu zei: 'Hoe verwierf u deze buitengewone intelligentie o brahmaan? Hoe kan u, bij uw volle verstand zich met geen enkele arbeid bezighoudend, door de wereld reizen met het vertrouwen van een kind? (27) Mensen die religieus zijn, uit zijn op een inkomen, hun zinnen bevredigen en op kennis jagen, spannen zich normaal gesproken in voor welstand, een goede naam en een lang leven. (28) U echter capabel, geschoold, ervaren, knap en welbespraakt, bent niet iemand van daden en verlangt helemaal niets,

als was u een stompzinnige, gek geworden spookverschijning. (29) Een ieder brandt in de bosbrand van lust en begeerte, maar u staat, om vrij van het vuur te zijn, als een olifant in de Ganges en wordt niet verbrand. (30) We vragen u o brahmaan, ons alstublieft te vertellen wat de oorzaak is van het innerlijk geluk dat u, geheel op uzelf verkerend, geniet terwijl u verstoken bent van ieder materieel genoeg.

(31) De Allerhoogste Heer zei: 'De brahmaan aldus verzocht en geëerd door de hoogst fortuinlijke en intelligente Yadu, die met respect voor de brahmanen nederig zijn hoofd boog, sprak toen. (32) De achtenswaardige brahmaan zei: 'Er zijn vele geestelijk leraren waar ik verstandelijk mijn toevlucht toe heb genomen o Koning. Door hen heb ik leren begrijpen en trek ik nu, bevrijd, rond door deze wereld. Alstublieft luister naar hun beschrijving. (33-35) De aarde, de lucht, de ether, het water, het vuur, de maan en de zon, de duif, de python, de zee, de mot, de honingbij en de olifant, de honingdief, het hert, de vis, de prostituée [Pingalā], de visarend en het kind, het meisje, de pijlenmaker, het serpent, de spin en de wesp, zijn mijn vierentwintig geestelijk leraren o Koning. Door te bestuderen wat zij deden heb ik in dit leven alles omtrent het Zelf geleerd. (36) Luister o zoon van Nāhuṣa [of Yayāti], o tijger onder de mensen, ik zal u vertellen wat ik van ieder van hen afzonderlijk geleerd heb.

(37) Van de aarde leerde ik de regel dat hij die onderlegd is niet van het pad moet afwijken en standvastig moet blijven, hoezeer hij ook wordt geplaagd door andere levende wezens die zich eenvoudig laten leiden door wat het lot beschikt. (38) Van de berg moet men leren altijd voor anderen klaar te staan, dat men al zijn handelingen voor het welzijn van anderen moet verrichten. Naar het voorbeeld van de boom [zie Śrī Śrī Śikshāṣṭaka-3] anderen toegewijd te zijn vormt voor een vroom iemand de enige reden van bestaan [zie ook 10.22: 31-35 en B.G. 17: 20-22].

(39) Een wijze moet tevreden zijn met het enkel bewegen van zijn levensadem en niet zo zeer zijn voldoening zoeken in

zinsbevrediging. Zo zal zijn spiritueel weten niet verloren gaan en zijn geest en spraak niet worden afgeleid. (40) Een yogi vrij van zelfzucht dient, net als de wind, niet verstrikt te raken in de omgang met de zinsobjecten en al hun verschillende gunstige en nadelige kwaliteiten. (41) Als een zelfgerealiseerde ziel verschillende lichamen bestaande uit aarde[elementen] in deze wereld is binnengegaan en is uitgerust met hun eigenschappen, zal hij, goed van zichzelf bewust, zich niet verbinden met deze kwaliteiten, net zoals de lucht dat niet doet met verschillende geuren.

(42) Een wijze moet zich bezinnen op de ziel die zich uitstrekt in alle bewegende en niet bewegende wezens en zich daarbij door zijn verschillende contacten [belichamingen], zien als een zuivere geest, gelijk aan de ether die zich overal uitbreidt [zie ook B.G. 2: 24, 3: 15, 6: 29-30, 9: 6, 11: 17, 12: 3-4 en 13: 14]. (43) Net zoals het bereik van de ether niet wordt beroerd door de winden die de wolken voortblazen, wordt een persoon [in zijn ware zelf] niet geraakt door zijn lichamen bestaande uit vuur, water en aarde die worden bewogen door de Tijd in overeenstemming met de geaardheden der natuur.

(44) Net als water heiligt een wijze die van nature een zuiver, zachtaardig, liefdevol en vriendelijk bedevaartsoord vormt voor de mensen, hen die bijeenkomen [de vrienden] door zich te laten zien, aanraken en vereren [zie ook *sākhya*].

(45) Schitterend, gloeiend en onverzettelijk in zijn verzaking is hij die niet meer eet dan nodig is verbonden in de ziel. Zelfs als hij die van verzaking is alles eet [en dus wel de noodzaak voorbijstreeft], verliest hij niet zijn zuiverheid, zoals dat ook is met een vuur [ongeacht wat het verteert]. (46) Soms [als een vuur onder de as] verborgen, soms gemanifesteerd en aanbiddeijk voor hen die het ware voordeel wensen, geniet hij [de wijze, als hij als goeroe van dienst is] altijd hun offers en verbrandt hij zowel hun ongeluk uit het verleden als het erop volgende [huidige] ongeluk [zie ook 10.81: 4 en B.G. 3: 14]. (47) De Almachtige neemt de identiteit aan van een ieder na, zoals vuur verschijnend in brandhout, de verschillende soorten van

hogere en lagere levensvormen te zijn binnengegaan die Hij schiep vanuit Zijn vermogen [de 'ware' en 'onware', god of dier].

(48) De staat van het lichaam [die je ondergaat] vanaf je geboorte tot aan je dood verandert met de loop van de Tijd die zelf niet kan worden waargenomen; het is het lichaam dat verandert, niet de ziel, net zoals de fasen van de maan [veranderen, maar niet de maan zelf, B.G. 2: 13, 2: 20]. (49) Net zoals met vlammen [die men niet los kan zien] van een vuur men individuele zielen niet los kan zien van de lichamen die steeds weer sterven en worden geboren, kan men de [absolute] Tijd zelf niet waarnemen, ondanks [de relativiteit van] zijn voortsnellende, dwingende stroom [*].

(50) Via zijn zinnen aanvaardt en verzaakt een yogi voorwerpen naar gelang het moment [naar gelang de *cakra*-orde] en hecht hij zich niet aan hen, net zoals de zon met zijn stralen bezig met [het verdampen en weer laten neerregeren van] hoeveelheden water zich daar niet door laat bepalen. (51) Als de zon uiteen lijkt te zijn gevallen in zijn reflecties, beschouwt men, tenzij men stompzinig is, zijn oorspronkelijke vorm nog niet als verschillend. Zo ook wordt de ziel niet als verschillend gezien, ondanks dat die binnen lijkt te zijn gegaan in reflecties [van verschillende zelve].

(52) Men moet zich nimmer verliezen in te veel genegenheid of intieme omgang met wie dan ook, omdat men daarin zwelgend groot leed zal ondervinden, net zoals een domme duif [zie ook 7.2: 50-56]. (53) Een zekere duif bouwde eens in het bos zijn nest in een boom en hield zich daar een aantal jaren op met een vrouwelijke metgezel. (54) De duiven leidden, met hun harten vervuld van liefde, een huishoudelijk bestaan waarbij hun blikken, lichamen en geesten aan elkaar waren gebonden [als met touwen]. (55) Op elkaar vertrouwend de liefde bedrijvend waren ze druk in de bomen bezig met uitrusten, zitten, lopen, staan, communiceren, spelen, eten enzovoorts. (56) Wat zij ook maar wenste o Koning, was wat hij, die het haar naar de zin wou maken, deed. Hij beantwoordde aan al haar verlangens, zelfs als dat moeilijk was en was zijn zinnen niet de baas. (57) De kuise

wijfjesduif raakte voor het eerst zwanger en bracht, toen de tijd er rijp voor was, in het nest haar eitjes ter wereld in de aanwezigheid van haar echtgenoot. (58) Uit hen verschenen op de juiste tijd de kleintjes, met de tere leden en veertjes die waren voortgebracht door de onvoorstelbare vermogens van de Heer. (59) Het paartje zorgde toen dolblij voor hun nageslacht, waarbij ze vol liefde luisterden naar de onbeholpen geluidjes van de piepende kindjes die hen omringden. (60) De aanblik van het geluk van de kleintjes met hun pluizige vleugeltjes, hun aantrekkelijke gepiep en hun pogingen op te springen om te vliegen, vervulde de ouders van vreugde. (61) Met hun harten verbonden door de genegenheid voedden ze zonder verder na te denken, volledig in de ban van het begoochelend vermogen van Heer Viṣṇu, hun kinderen, hun nageslacht. (62) Op een dag gingen de twee hoofden der familie eropuit om voedsel voor de kinderen te halen en dwaalden ze ver weg, vol zorg speurend in het hele bos. (63) Een of andere jager die toevallig door het bos trok zag hoe de jongen zich rondbewogen in de buurt van hun nest en ving ze toen met een net dat hij had uitgespreid. (64) Het mannetje en vrouwtje die er altijd ijverig mee bezig waren om voor hun kindjes te zorgen, keerden toen terug naar hun nest om ze het voedsel te brengen. (65) De vrouwtjesduif zag dat de kleintjes die uit haar waren geboren, haar kindjes, gevangen waren in het net en vloog in grote paniek schreeuwend op hen af, die ook aan het schreeuwen waren. (66) Steeds gebonden aan haar liefde had ze omgezien naar haar kinderen zonder veel aandacht voor zichzelf en aldus vergat ze, verdwaasd door de *māyā* van de Ongeborene, zichzelf en raakte zij ook gevangen in het net. (67) De ongelukkige mannetjesduif betreurde heel ellendig dat zijn kinderen en zijn wijfje dat zo veel op hem leek gevangen waren. Ze waren hem dierbaarder dan zijn eigen leven: (68) 'Helaas, zie nu toch hoe ik, zo dom en gering van deugd, tenonderga. Onvoldaan slaagde ik niet in mijn levensdoel en heb ik mijn gezinsleven, het drievoudig pad [der *puruṣārta's*], te gronde gericht! (69) Zij geschikt en trouw, die me aanvaardde als haar echtgenoot, haar god, is vertrokken naar de hemel met haar heilige kinderen, me achterlatend in een leeg huis. (70) Wat is de zin van mijn bestaan nu mijn wijfje en mijn kinderen dood zijn? Wat moet ik miserabel en ellendig, eenzaam levend in een leeg

nest?' (71) Ze gevangen ziend in het net verkerend in de greep van de dood, zat hij roerloos vol van leed en belandde hij ook niet denkend in het net. (72) De meedogenloze jager die zijn doel bereikt had, pakte het gezinshoofd, de kindjes, en de wijfjesduif en begaf zich toen naar huis.

(73) Een gezinshoofd die in onvrede met zijn ziel, [zonder zich te bezinnen] behagen schept in materiële tegenstellingen [als die van man en vrouw], krijgt het zwaar te verduren met zijn verwanten, net als deze vogel die er zo ellendig aan toe was met de handhaving van zijn gezin. (74) Iemand die de menselijke positie heeft verworven, maar met de poort der bevrijding wijd open, gehecht is aan familie zaken net als deze vogel, mag, ook al is ie nog zo hoog geklommen, als gevallen worden beschouwd [zie ook 3.30, 3.32: 1-3, 4.28: 17, 5.26: 35, 7.14, 7.15: 38-39, 7.15: 67, 8.16: 9 en 10.69: 40].'

*: Deze analytische methode, van het in dit geval terugkeren naar het onderwerp van het vuur na het reeds geïntroduceerd hebben van het volgende onderwerp van de maan, wordt *simhāvalokana* genoemd, of 'de blik van de leeuw', waarmee men tegelijkertijd voortgaat en achteruit kijkt om te zien of er iets over het hoofd werd gezien.

Hoofdstuk 3

Wat Men Leert van de Natuur en het Verhaal van Pingalā

(1) De achtenswaardige brahmaan zei: 'Aangezien zinnelijk geluk o Koning, er zowel in de hemel is als in de hel en er ook ongeluksgevoelens bestaan voor alle belichaamde wezens [als hun tegenhanger], behoort een intelligent iemand dat soort geluk niet na te streven [zie ook B.G. 2: 14].

(2) Hij moet, zo passief als een python, eten wat bij toeval wordt verkregen, of het nu veel of weinig, smakeloos of zuiver en zalig voedsel is [7.13: 37-38]. (3) Als er geen voedsel op hem afkomt moet hij, net als een grote python die eet wat het lot hem toebedeelt, niets ondernemen, gaan liggen en vele dagen vasten [7.15: 15]. (4) Zowel geestelijk als fysiek sterk, moet hij, hoewel hij beschikt over zijn zinnen, vrij van verlangens blijven en, rustend [maar] helder van geest, zijn lichaam met zich meedragen zonder tot handelen over te gaan.

(5) Een wijze is aangenaam, ernstig, ondoorgrondelijk, onbegrensd, niet te overtreffen [in zijn weten] en nimmer verstoord, net als de kalme wateren van de oceaan [zie ook B.G. 12: 15]. (6) Een wijs iemand die Nārāyaṇa aanvaardt als de Allerhoogste, loopt, net zoals de oceaan met haar rivieren, niet vol of leeg, of hij nu gedijt naar wens of berooid is [B.G. 2: 70].

(7) Als iemand die zijn zinnen niet de baas is een vrouw ziet, belandt hij, in de ban van die verleidelijke, bedrieglijke energie van de Heer, in de duisternis zoals een mot in het vuur. (8) Ziet iemand zonder onderscheidingsvermogen de door *māyā* geschapen kleding, gouden sieraden en zo meer van de vrouwen, dan zal hij, met zijn hang naar zinsbevrediging, geprikkeld worden door lustige verlangens

en, net zoals een mot zijn vernietiging vindt, ongetwijfeld zijn geestelijke orde verloren zien gaan [B.G. 2: 62-63].

(9) Een wijze moet de bezigheid van een honingbij beoefenen door, zonder lastig te zijn, langs de deuren te gaan en slechts kleine beetjes voedsel te nuttigen, genoeg om het lichaam in leven te houden [5.5: 3, 7.2: 11-13, 7.12: 6, 7.14: 5, 7.15: 15 en B.G. 4: 21]. (10) Precies zoals een honingbij zijn nectar haalt bij grote en kleine bloemen moet een goed onderlegde persoon aan zowel de kleinste als de grootste religieuze geschriften de [Vedische] essentie ontlene[n] [11.7: 23, B.G. 15: 15]. (11) Met de buik als zijn bergplaats en de hand als zijn bord behoort hij, geen verzamelaar zijnd zoals een honingbij, voedsel te aanvaarden dat werd geschonken in liefdadigheid en niets te bewaren voor de nacht of de dag erna. (12) Een bedelmonnik moet niet verzamelen voor de avond of de volgende dag omdat hij, net zoals een honingbij [steeds meer verzamelt], zich daarbij verliezen zal [in overdaad].

(13) Een bedelmonnik behoort een meisje niet aan te raken, zelfs niet met zijn voet of een van hout, omdat hij anders door de aanraking in de ban raakt, net zoals een olifant in de greep komt van een wijfjesolifant. (14) Een man van onderscheid moet nooit proberen een vrouw te krijgen, omdat hij anders [als gevolg van een rivaal] de dood kan vinden, net zoals een olifant ten onder zal gaan door andere olifanten die sterker zijn.

(15) Rijkdom die met grote moeite werd vergaard door een begeertig iemand die er zelf niet van geniet en het ook niet met anderen deelt, zal eerder worden genoten door een ander die het wegsteelt, net zoals de honingverzamelaar dat doet als die honing vindt [zie 5.13: 10]. (16) Zoals een honingdief als eerste van de honing geniet die met moeite werd verzameld, geniet ook de asceet als eerste van de fel begeerde zegening der welvaart die met veel problemen werd verworven door huishouders [zie b.v. 1.19: 39 en 7.14: 17].

(17) Een asceet die zich door het bos beweegt moet niet luisteren naar wereldse liedjes; hij moet lering trekken uit het hert dat werd gevangen omdat het bedrogen werd door de lokroep van de jager [zie de *bhajans*]. (18) Plezier belevend aan gewoon dansen, muzikaal vermaak en liedjes, raakte Rishyaśringa, de zoon van Mrigī ['hert'], in de ban van de vrouwen als was hij hun speelpop [zie *, 5.8 en 5.25: 11].

(19) Zoals een vis die zonder verstand op zijn smaak afgaat aan de haak wordt geslagen en de dood vindt, kan ook een persoon, hoogst geplaagd begoocheld door wat zijn tong hem dicteert, tegen beter weten in zijn leven vergooien. (20) Wijzen [zelfs] die zich inperken beteugelen snel de materiële zinnen, met uitzondering van de tong, waarvan het verlangen toeneemt met het vasten [zie het *prasādam*-gebed]. (21) Van een mens die zijn tong niet heeft verslagen kan men niet zeggen dat hij zichzelf meester is, ook al heeft hij alle overige zinnen verslagen. Maar heeft iemand zijn tong in bedwang, dan is hij ze allemaal de baas [zie ook 8: 16 en B.G. 2: 59].

(22) In de stad Videha leefde eens een prostituee genaamd Pingalā. O zoon van koningen, leer nu van mij iets wat ik van haar heb geleerd. (23) Op een avond stond ze als dame van plezier voor haar deur haar mooie figuur te etaleren om een klant haar huis in te krijgen. (24) O beste onder de mannen, daar op straat de mannen bekijkend die langs kwamen dacht ze verlangend naar geld: 'O deze minnaar kan wel betalen, die is rijk genoeg.' (25-26) Met hun komen en gaan dacht ze, aldus levend van het verkopen van haar liefde: 'Misschien dat een kerel met genoeg op zak me benadert voor de liefde en me een smak geld bezorgt...' Deze ijdele hoop koesterend, in de deuropening leunend en haar slaap bedervend, de straat op en neer lopend en weer terugkerend naar huis, werd het middernacht. (27) Terwijl ze triest haar gezicht liet hangen in haar verlangen naar geld, begonnen haar zorgen plaats te maken voor een allerverhevenste onthechting die haar geluksgevoelens bezorgde. (28) Luister alstublieft naar het lied dat ze zong na deze weerzin van haar denken, een onthechting die is als een zwaard voor de banden van iemands hoop en verlangen. (29) Beste

Koning, iemand die geen onthechting heeft ontwikkeld is niet bereid zijn fysieke banden op te geven, net zo min als iemand verstoken van wijsheid bereid is zijn [claims op] eigendom op te geven. (30) Pingalā zei: 'Zie toch hoe verschrikkelijk fout ik zit! Ik lijk wel gek, mezelf belachelijk makend in mijn lust om zinloos plezier te verwachten van een minnaar. (31) Onwetend een zeer onbeduidende en onbevredigende lust toegewijd die alleen maar leidt tot illusie, verdriet, leed, ellende en angst, zag ik af van de liefde van Hem, de eeuwige die welvaart brengt en mij het liefst en meest nabij is. (32) O, zinloos heb ik mijn ziel gekweld, bezig als een publieke vrouw, het meest verwerpelijke van alle beroepen. Verlangend naar geld en seksueel genot, verkocht ik mijn lichaam aan begeertige, wellustige en beklagenswaardige rokkenjagers. (33) Wie anders dan ik wijdt zich nu aan dit huis met negen deuren vol van ontlasting en druipend van de urine dat is opgetrokken uit de beenderen van een ruggengraat, de ribben, handen en benen en is bedekt met een huid en met haar en nagels [vergelijk B.G. 5: 13 en 4.25-28]? (34) Van al de bewoners van Videha ben ik degene wiens verstand zo verdwaasd is dat ik, zeer ontrouw belust, me een andere man wens dan Hij die ons de Ziel geeft, Acyuta. (35) Als ik de prijs betaal mezelf aan Hem te geven, de meest geliefde weldoener, de Heer en Ziel van ieder belichaamd wezen, zal ik met Hem genieten, net als [de godin] Ramā. (36) Hoe weinig geluk brachten mij het zingenot en de mannen die mijn zinnen streelden? Het hebben van een echtgenote of [zelfs de genade van] de goden heeft, verdeeld over de tijd, allemaal zijn begin en eind. (37) Ik die zo koppig vasthield aan mijn plezier moet daarom met mijn weerzin op een of andere manier de Allerhoogste hebben behaagd, Heer Viṣṇu die het geluk brengt dat ik nu ervaar! (38) Als het me tegen had gezeten, zou er niet deze ellende zijn geweest die tot weerzin leidt, deze hekel die ervoor zorgt dat iemand zijn gebondenheid opgeeft en de [ware] vrede vindt [vergelijk 1.8: 25]. (39) Nu ik ermee opgehouden ben ijdele hoop te koesteren in mijn verslaving aan zinsgenoegens, zoek ik mijn toevlucht bij Hem en aanvaardt ik toegewijd de grote hulp die Hij, de Oorspronkelijke Heer, mij biedt. (40) Geheel tevreden ervan overtuigd dat ik aldus overweg kan met alles wat zich op mijn pad bevindt, zal ik erin slagen me

enkel te vermaken en te leven met Hem, het Zelf der liefde en het Geluk dat zeker is. (41) Als men is gevallen in de put van het materieel bestaan, door zinsgenoegens is beroofd van zijn inzicht en in de greep verkeert van de slang van de Tijd, wie anders dan de Oorspronkelijke Heer zal je ziel dan bevrijden [zie ook 10.34]? (42) Op het moment dat een ziel het universum oplettend beziet als verkerend in de greep van de slang van de Tijd, raakt hij ontuchtend onthecht van al het materiële en is hij geschikt om te dienen als zijn eigen beschermer.'

(43) De achtenswaardige brahmaan zei: 'Aldus vastbesloten een einde te maken aan de wanhoop die was veroorzaakt door haar verlangen naar minnaars, zat ze neer op haar bed met haar innerlijk in vrede. (44) Het grootste ongeluk berust op materiële verlangens en het grootste geluk op de afwezigheid ervan. Daarmee een einde makend aan haar hoop op een minnaar sliep Pingalā [tenslotte] gelukkig.'

*: R̥ṣyaśringa, dat 'hoorn van een hert' betekent naar het hert dat muzikaal is aangetrokken, was de jonge zoon van de wijze Mṛgī, met opzet door zijn vader grootgebracht in een atmosfeer van complete onschuld. Mṛgī R̥ṣi dacht dat als hij zijn zoon nooit blootstelde aan de aanblik van vrouwen hij altijd en eeuwig een volmaakte *brahmacārī* zou blijven. Maar per toeval ontvingen de bewoners van het naburige koninkrijk, die te lijden hadden onder een langdurige droogte, het advies van boven dat de regen alleen maar naar hun koninkrijk zou terugkeren nadat de brahmaan genaamd R̥ṣyaśringa er zijn voet in gezet had. Om die reden zonden ze prachtige vrouwen naar de hermitage van Mṛgī om R̥ṣyaśringa te verleiden en hem met zich mee te voeren. Daar R̥ṣyaśringa nog nooit van vrouwen had gehoord, liep hij zonder problemen in hun val [geciteerd van pp. 11.8: 18].

Hoofdstuk 4

Onthechting van Al het Materiële

(1) De achtenswaardige brahmaan zei: 'Als men ernaar streeft al die zaken die door de mens op prijs worden gesteld te bezitten [zoals een huis, een vrouw, goederen etc.], vormt dat een bron van ongeluk. Een ieder die dat weet en van onthechting is, bereikt een onbegrensd geluk.

(2) Een grote havik [de visarend] die prooi had werd aangevallen door anderen die heel sterk waren en die zonder vlees zaten. Op het moment dat hij zijn [verlangen naar] prooi opgaf, bereikte hij het geluk.

(3) In mij is geen spoor van eer of oneer te bekennen, noch ken ik de zorgen van mensen met een huis en kinderen. Ik trek rond door de wereld als was ik een kind, me slechts vermakend met en genietend in de ziel. (4) Er zijn twee soorten mensen die vrij zijn van zorgen: hij die niet goed bij zijn verstand is en onnozel als een kind overweldigd wordt door groot geluk en hij die het Absolute bereikte voorbij de natuurlijke geaardheden.

(5) Er kwamen eens, bij een jong meisje thuis van wie al haar verwanten [die dag] naar elders waren vertrokken, een paar mannen op bezoek die met haar wilden trouwen. Ze ontving ze met grote gastvrijheid. (6) Alleen thuis, sloeg ze, om haar gasten te eten te geven, het kaf van de rijst en daardoor maakten de schelpen armbanden om haar polsen veel lawaai. (7) Verlegen dacht ze vol schaamte over dat [dienstmeiden-]geluid en brak toen schrand, één voor één de schelpen armbanden van haar armen, er slechts twee overlatend aan iedere pols. (8) Van die twee was er nog steeds geluid natuurlijk terwijl ze de rijst aan het pellen was, maar toen ze daarop van ieder paar schelpsieraden er nog één verwijderde, bleef er nog

maar één over en was er geen geluid meer te horen. (9) O onderwerper van de vijand, in mijn verlangen naar de waarheid omtrent de wereld trek ik rond door alle streken en leerde ik aldus de volgende les van dit meisje. (10) In een plaats waar zich veel mensen bevinden zullen zich ruzies voordoen, zelfs onder twee mensen die alleen praten. Daarom moet men leven zoals de armband van het jonge meisje. (11) De geest moet worden bestendigd middels onthechting en een geregelde yogapraktijk [*vairāgya* en *abhyāsa*] waarin men de ademhaling de baas wordt in zithoudingen en zich zorgvuldig op één punt concentreert [het ware zelf, zie ook B.G. 6: 10-15 en 6: 46-47]. (12) Als de geest die positie heeft bereikt en stap voor stap loskomt van zijn karmabesmetting, neemt de geaardheid der goedheid toe in kracht en raakt men zijn hartstocht en onwetendheid kwijt. Zonder deze brandstof [voor het karma] bereikt men dan de zaligheid [het *nirvāna*, zie ook B.G. 6: 26 en 14: 6-8].

(13) Als men aldus gefixeerd is in de ziel, heeft men geen enkele weet meer van wat zich binnenin of buiten zichzelf afspeelt, net als de pijlenmaker die verdiept in zijn pijl de koning niet opmerkte die naast hem stond [zie B.G. 7: 27-28].

(14) Een wijze moet alleen rondtrekken zonder een vaste verblijfplaats [of tempel], heel oplettend zich terughoudend opstellen en niet opvallen met wat hij doet. Zonder gezelschap spreekt hij maar weinig. (15) Een huis bouwen voor je tijdelijke zelf is een ijdele, moeizame aangelegenheid. Een slang is er gelukkig mee een huis te betrekken dat door een ander werd gemaakt [zie B.G. 4: 18].

(16) Het ene Zelf, de Ene Heer zonder Zijns gelijke, die de Grondvesting en het Reservoir van Allen werd, is Nārāyaṇa, de Godheid die in den beginne bij de gratie van Zijn eigen vermogen dit universum schiep en middels Zijn vermogen van de Tijd aan het einde van de *kalpa* deze schepping weer terugtrekt in Zichzelf. (17-18) Als de materiële machten van *sattva* en zo meer, in evenwicht zijn gebracht door de tijdfactor die het vermogen vormt van het Ware Zelf [de Ziel, de Heer], vindt men de Oorspronkelijke Persoonlijkheid, de

puruṣa als de Allerhoogste Heer, de Meester over zowel de primaire natuur [*pradhāna*] als de persoon. Hij, het voorwerp van aanbidding van al de geconditioneerde en bovenzinnelijke zielen heeft Zijn bestaan in de zuiverste ervaring die men omschrijft als *kaivalya* [emancipatie of zaligheid], de volheid van de gelukzalige staat zonder [*guṇa*] kwaliteiten [zie ook B.G. 7: 5 *]. (19) Middels het zuivere vermogen van Zijn Zelf, Zijn eigen begoochelende energie die bestaat uit de drie geaardheden, veroorzaakt Hij o onderwerper der vijanden, bij de aanvang van de schepping beweging [met de Tijd] en manifesteert Hij het plan van de materie [de *sūtra*, de draad, de regel danwel de directie van de *mahat-tattva*, zie ook 3.26: 19]. (20) Dit universum waarin het levende wezen zijn bestaan [van herhaalde geboorten] vindt, is geregen en gebonden aan dat [plan, die draad], wat zich manifesteerde als de veroorzaker van de drie geaardheden die, [op hun beurt weer] de verschillende categorieën van de manifestatie tot stand brengen, zo beweert men [zie ook B.G. 7: 7]. (21) Zoals een spin tewerk gaat die zijn draad uit zichzelf voortbrengt, met die draad middels zijn bek [van zijn maal] geniet en die draad weer inslikt, gaat ook de Opperheer tewerk.

(22) Ongeacht de staat van de [eigen aard of] gedaante waarop de geconditioneerde ziel zijn geest met intelligentie concentreert, uit liefde, afgunst of angst, zal door hem worden bereikt [zie B.G. 8: 6]. (23) O Koning, een wespelarve die mediteert op de volwassen wesp die hem in het nest plaatste, zal, zonder zijn voorgaande gedaante op te geven [door te transformeren] dezelfde staat van zijn bereiken als hij volgroeid is.

(24) Dit is wat ik weet door lering te trekken uit al deze goeroes. Alstublieft o Koning, verneem nu van mij wat ik te zeggen heb over de kennis die ik verwierf door te leren van mijn eigen lichaam. (25) Met het lichaam heeft men altijd te lijden onder de last van het onderhoud en zijn toekomstige ondergang. Ik bezin me ermee op de waarheden van de wereld en als zodanig vormt het lichaam, ook al is het er om anderen van dienst te zijn, voor mij een leraar van verzaking en onderscheid die mij ervan overtuigt dat ik onthecht in het leven

moet staan. (26) Als men het plezier wil verschaffen moet men zijn zorg verdelen over de verschillende afdelingen van de vrouw, de kinderen, de dieren, de bedienden, het huis en de verwanten. Zoals in de natuur een boom het zaad dat werd voortgebracht laat vallen en sterft, moet ook dit lichaam als het sterft de weelde loslaten die met veel moeite werd verzameld. (27) De ene keer leidt de tong soms het gekoesterde lichaam af of doet de dorst dat, de andere keer leiden de geslachtsdelen af, vraagt de tastzin om aandacht, laat de maag van zich horen, leiden de oren af naar elders, wijst een geur in een richting of dwalen de rusteloze ogen af. De werkende krachten van het lichaam worden zo in vele richtingen gestuurd, net als met het hoofd van een huishouding die zich door vele bijvrouwen laat leiden. (28) Nadat Hij vanuit Zijn krachten de vele soorten lichaamsvormen had geschapen van de kruipende dieren [de insecten], zoogdieren, vogels, slangen en zo meer, schiep de Heer, er in Zijn hart niet tevreden over, de menselijke levensvorm die Hij begiftigde met een intelligentie die geschikt is om zich een voorstelling te maken van de Absolute Waarheid en dat bracht Hem blijdschap. (29) Na vele geboorten het tot deze zo moeilijk te verwerven menselijke gedaante te hebben gebracht die, hoewel niet eeuwig een grote waarde heeft, moet iemand die zichzelf in de hand heeft maar gedoemd is te sterven, zolang hij niet zijn einde heeft gevonden, zich in deze wereld onverwijld inspannen voor de uiteindelijke bevrijding, [de uitweg], zinsbevrediging is immers mogelijk in alle levensvormen.

(30) Aldus [met deze vierentwintig plus één meesters] ongebonden ontwaakt met wijsheid [de wereld] bekijkend vanuit de Ziel, trek ik vrij van gehechtheid en vals ego rond over deze aarde. (31) De kennis verkregen van één enkele leraar kan niet erg solide of volledig zijn [zie 11.3: 21]. De Absolute Waarheid, die zijns gelijke niet kent, wordt door de wijzen op vele manieren bezongen.'

(32) De Opperheer zei: 'Nadat de zo heel intelligente brahmaan [die in feite Heer Dattātreyā was, zie 2.7: 4 en **] aldus tot koning Yadu had gesproken en naar behoren met respectbetuigingen door de koning was geëerd, nam hij afscheid en ging hij weg, net zo tevreden

als hij was gekomen. (33) Met het hebben vernomen van de woorden van de *avadhūta* raakte Yadu, de voorvader van onze voorvaders, bevrijdt van al zijn gehechtheid in een allen gelijkgezind bewustzijn.'

*: Vers 3.25: 34 in aanmerking genomen waarin gesteld wordt dat toegewijden gezelschap zoeken om associatie met Kṛṣṇa te hebben, zeggen de *ācārya*'s bij dit vers dat het enkel op de Heer gericht zijn zonder als een *jñānī* te speculeren, hetzelfde is als alleen zijn om ruzies te voorkomen [zie pp. 11.9: 10].

** : De *paramparā* [pp. 11.9: 32] bevestigt: 'Dit vers [2.7: 4] vermeldt dat Yadu gezuiverd raakte door in contact te verkeren met de lotusvoeten van Dattātreya, en dienovereenkomstig stelt het huidige vers, *vandito sv-arcito rājñā* - dat Koning Yadu de lotusvoeten van de *brāhmana* aanbad. Aldus, is volgens Śrīla Śrīdhara Svāmī, de *avadhūta brāhmana* de Persoonlijkheid van God zelve, en Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura bevestigt dit nog eens.'

Hoofdstuk 5

De Ziel Vrij, de Ziel Gebonden

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Een ziel vrij van verlangen die Mijn toevlucht aanvaardt, moet met het gewetensvol vervullen van de persoonlijke plichten waar Ik het over had [zie ook in b.v. 10.60: 52 en B.G. 3: 35], het *varnāśrama*-systeem van zich gedragen in de samenleving praktiseren [B.G. 4: 13]. (2) Een gezuiverde ziel moet inzien dat alle pogingen van belichaamde zielen die, op het zintuigelijke zelf gericht, de materiële kwaliteiten voor het ware houden gedoemd zijn te mislukken [zie ook B.G. 13: 32]. (3) Net zoals de zinnelijke zaken die de mediteerder ziet in het bereik van de slaap of in zijn fantasie hem niet verder helpen vanwege hun rommelige aard, is ook de intelligentie vruchteloos bezig als die zich laat leiden door de zinnen die zijn gericht op een verscheidenheid aan [uiterlijke] zelve[n] [B.G. 2: 41 & 9: 15]. (4) Mij toegewijd geeft men het actieve [arbeids]leven op [*pravṛtti*] en gaat men over tot een contemplatief leven [*nivṛtti*]; als men geheel opgaat in [zelf]onderzoek, is men niet langer gebonden aan de voorschriften voor het verrichten van materiële arbeid [karma, zie 7.15: 47]. (5) Mij toegewijd moet men te allen tijde zo goed als mogelijk de gelofte van de yoga [*yama*, de *vidhi*] en de gereguleerde praktijk ervan [*niyama*] in acht nemen, alsook een goeroe respecteren die bekend is met Mijn gedaante en vreedzaam is onder Mijn gezag [zie ook 7.14: 41-42]. (6) Wees zonder valse trots en jaloezie, arbeidzaam [in toewijding], vrij van bezitsdrang, verankerd in vriendschap, zonder haast, geïnteresseerd in navraag doen en vrij van wrok en loze praat. (7) Met een gelijke blik zich neutraal opstellend wat betreft de echtgenote, de kinderen, de woning, het land, de verwanten en het banksaldo en dergelijke, moet men zijn eigenbelang herkennen in dat van een ieder [zie B.G. 5: 18].

(8) De ziel is de zelfverlichte ziener die verschilt van het grofstoffelijke en subtiele lichaam, precies zoals het vuur dat licht

geeft terwijl het brandt verschilt van het brandhout [zie ook B.G. 2: 16-24]. (9) Zoals de verschillende kwaliteiten van sluimeren, zich manifesteren, groot of klein er zijn [van het vuur], zijn er ook de kwaliteiten van het lichaam die door het hogere zelf, dat erin binnenging, worden aangenomen [zie ook 3.24: 6, 4.9: 7, 10.37: 10-11, 10.46: 36]. (10) Dit lichaam, dat werd gevormd door de natuurlijke geaardheden [die zich uitbreidden] vanuit de Oorspronkelijke Persoon [zie B.G. 8: 4], bindt het levende wezen aan een materieel bestaan [aan *samsāra*] waarvan het wegbreekt middels de kennis van de Ziel. (11) Daarom moet men, door het cultiveren van kennis, in contact komen met de zuivere, bovenzinnelijke [Opper]Ziel die zich in het eigen zelf bevindt [2.2 en B.G. 9: 5] en geleidelijk aan dit begrip van de materiële kwestie opgeven [als zijnde een losstaande werkelijkheid]. (12) De *ācārya* kan men beschouwen als het onderste deel van het aanmaakhout [van een vuurstapel], de discipel als het bovenste deel en de instructies als de spaander die ertussen komt [om het vuur aan te steken], terwijl de kennis die geluk brengt er is als het vuur [dat licht brengt, vergelijk 9.14: 44-46]. (13) Deze zuiverste intelligentie van de zielen met ervaring [de *ācārya*'s], verdrijft de illusie die werd voortgebracht door de *guṇa*'s en komt dan zelf - gevormd zijnde door die kwaliteiten - tot rust zoals een vuur uitgebrand raakt dat zonder brandstof komt te zitten [zie ook 11.3: 12].

(14-16) Voor zij die heersen met en genieten van hun karma is er natuurlijk de eeuwige dualiteit van geluk en ongeluk, tijd en plaats, hebben en zijn. Als je alles wat materieel is voor eeuwig en volkomen houdt, wordt je intelligentie beheerst door al de verschillende vormen en veranderingen die daarbij horen. Alle levende wezens die aldus denken o Uddhava, zullen zich keer op keer weer geboren zien [ziek worden en sterven, zie 3.11], verenigd met een lichaam zit men immers vast aan de [conditionerende] geledingen van de tijd [van zon en maan, dag en nacht etc.]. (17) In dezen kan men duidelijk het gebrek aan onafhankelijkheid zien van de karmische heerser alsook het geluk en ongeluk van zo een genierter. Wat is iemand [zo] hulpeloos nu waard [zie B.G. 9: 3 en 11.9: 1]? (18) Onder de belichaamden is de dwaas soms ongelukkig en zo ook de wijze zelfs

niet altijd gelukkig. Altijd gelukkig willen zijn is een zinloos streven en iets heel egoïstisch [zie ook B.G. 2: 15 en 11.9: 4]. (19) Zelfs als men erin slaagt het geluk te bereiken en de ellende uit de weg te gaan, heeft men nog niet direct een idee van het [yoga]proces waarmee de dood zijn macht verliest [vergelijk B.G. 10: 34]. (20) Welke garantie op materieel geluk kan een materieel voorwerp of de lust de persoon nu bieden? Met de nimmer aangename dood zo heel nabij verschaft zoiets geen voldoening, zoals met een veroordeelde die naar zijn plaats van terechtstelling wordt geleid. (21) Wat we vernamen over [de hemel] alsook wat ons uit eigen ervaring bekend is [de aarde] wordt verpest door rivaliteit, foutvinden, afglijden en verval. Net zoals in de landbouw vele obstakels [een volkomen bevredigend resultaat] in de weg staan, is het zinloos om te streven naar [volmaakt] materieel geluk [zie ook 11.3: 20]. (22) Als men zijn rechtschapenheid [dharma] zonder last van obstakels perfect in praktijk weet te brengen, zal zelfs de status die men zo verwerft niet eeuwig standhouden. Luister daarom alsjeblieft naar het volgende [zie ook B.G. 2: 14].

(23) Met het op aarde aanbeden hebben van de goden met offerplechtigheden gaat de offeraar naar de hemelse werelden alwaar hij als een god mag genieten van de hemelse genoegens die hij verwierf [zie B.G. 3: 11 en 4: 12]. (24) Als gevolg van zijn opgebouwde verdienste straalt hij in de tempel [de 'vimāna'] en geniet hij temidden van bevallig geklede godinnen, terwijl hij [bij het achter zich laten van deze aarde] wordt bezongen door de zangers van de hemel. (25) Omringd door belgeklingel vergaat het hem naar wens met de hemelse dames, maar, zich comfortabel ontspannend in de lusthoven van de goden, is hij zich niet bewust van zijn neergang [zie b.v. 7.15: 69-73]. (26) Na lang van de hemelen te hebben genoten tot zijn vrome tegoed verbruikt was, verliest hij met zijn deugd uitgeput tegen zijn wil zijn plaats in de hemel, [zonder een vaste routine] door de tijd uit zijn positie gedrongen [vergelijk B.G. 9: 20-22]. (27-29) Als hij, als gevolg van zijn materiële betrokkenheid, bezig is met handelingen in strijd met het dharma of als hij, omdat hij zijn zinnen niet de baas is, wellustig leeft als een ellendige, begeertige rokkenjager, van geweld is jegens andere levende wezens, dieren

doodt tegen de regels en reeksen van geesten en spoken aanbidt [vergelijk 7.12: 12], zal een menselijk wezen, na te zijn heengegaan, daarop hulpeloos belanden in de diepste duisternis van de helse werelden. Hij zal vanwege zijn daden opnieuw een materieel lichaam moeten aanvaarden om handelingen te verrichten die hem in de toekomst [opnieuw] veel ongeluk zullen bezorgen. Welk geluk vindt men nu in het zweren bij activiteiten die steeds weer tot de dood leiden [zie ook 5.26: 37 en B.G. 16: 19-21]? (30) In al de werelden bestaat er onder al hun leiders vrees voor Mij [in de vorm van de Tijd]; de individuele zielen die een *kalpa* lang leven vrezen Mij en zelfs de allerhoogste, Brahmā die voor de duur van twee *parārdha*'s leeft, vreest Mij [zie ook 1.13: 17-20, 3.8: 20, 3.11: 33, 3.25: 42, 3.26: 16, 3.29: 37, 3.29: 40-45, 5.24: 15, 5.24: 28]. (31) De materiële zinnen geprikkeld door de geaardheden der natuur zetten aan tot handelingen en de individuele ziel, de *jīva*, die geheel opgaat in de activiteit van de materieel georiënteerde zinnen en de *guṇa*'s, ondergaat er de verschillende karmische gevolgen van [zie ook 3.32 en B.G. 3: 27]. (32) Zolang er de differentiatie van de natuurlijke geaardheden is, zullen er de verschillende bestaansvormen van de ziel zijn en zolang er deze verschillende staten van de ziel zijn, zal er [de karmische] afhankelijkheid bestaan [zie ook B.G. 17: 2]. (33) Zolang men niet vrij is van deze afhankelijkheid zal er vrees bestaan voor de Heer en Heerser [die de Tijd is]. Zij [dan] die dit [deze karmische band] genieten, zullen verdwaasd raken en steeds vol van verdriet zijn. (34) Met het bestaand op elkaar reageren [ofwel de werking] van de geaardheden, noemt men Mij aldus verschillend de Tijd, de Ziel, de Vedische Kennis, de Wereld, de [eigenlijke aard of de grote] Natuur, alsmede het Dharma.'

(35) Śrī Uddhava zei: 'Hoewel de belichaamde ziel zich bevindt temidden van de geaardheden der natuur, hoeft hij nog niet gebonden te raken aan dat [het geluk en leed] wat onophoudelijk op hem inwerkt vanuit het lichaam. Ofwel, hoe kan het gebeuren dat men, als een vrije ziel, in de greep raakt van de geaardheden o Almachtige? (36-37) Waar staat hij, hoe geniet hij, of waaraan kan men hem herkennen? Wat zou hij eten of hoe zou hij zich ontlasten, neerliggen of zitten

[vergelijk B.G. 14: 21]? Legt U alstUblieft uit wat ik U vraag o Onfeilbare, o Beste Beantwoorder van Vragen. Dit tegelijkertijd eeuwig gebonden en eeuwig bevrijd zijn is iets dat me in de war brengt.'

*: Deze filosofie, weet men, wordt uitgedragen door de volgelingen van Jaimini Kavi die het *pravṛtti mārga* pad van de gereguleerde zinsbevrediging uitdragen boven dat van de *nivṛtti-mārga* van handelingen in verzaking; iets waartegen de *paramparā* die dit boek aanbiedt, met dit vers, ernstig bezwaar aantekent, erop wijzend dat men aldus voor altijd, *nitya-baddha*, vastzit in, of gebonden is aan, herhaalde geboorte, dood, ziekte etc.

Hoofdstuk 6

Gebondenheid en Bevrijding Verklaard en de Toegewijde Dienst van de Zuivere Ziel

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Men kan niet echt beweren dat men alhier gebonden of bevrijd is als gevolg van Mijn geaardheden. Mijn begoochelende energie is er niet de oorzaak van dat men in de greep verkeert van de geaardheden of daar vrij van is [*]. (2) Weeklagen, verdwazing, geluk, leed en het aanvaarden van een materieel lichaam is er als gevolg van illusie. Het zich herhalende materiële leven is [slechts] een denkbeeld van de ziel dat net zo min echt is als een droom. (3) Alsjeblieft Uddhava, begrijp dat kennis en onwetendheid twee vormen van Mezelf zijn die, geschapen door Mijn oorspronkelijk vermogen, aanleiding geven tot de bevrijding en gebondenheid van de levende wezens. (4) De gebondenheid van het levende wezen, dat een deel en geheel van Mijn Eenheid vormt o grote intelligentie, is er sedert mensenheugenis vanwege onwetendheid en het tegendeel [van de bevrijding] is er vanwege de kennis. (5) Laat me nu uitweiden mijn beste, over de verschillende kenmerken van de tegengestelde aard van het geconditioneerd zijn en het bevrijd zijn, een tegenstelling die je aantreft in één zelfde praktijk. (6) Twee vogels gelijk aan elkaar en vrienden, maken op een dag samen een nest in een boom. De ene vogel eet van de vruchten van de boom en de andere niet, hoewel hij de sterkste van de twee is [zie ook 6.4: 24]. (7) Hij die niet van de vruchten van de boom eet, is bewust en kent zowel zichzelf als de ander, terwijl de etende vogel van niets weet. De laatste is eeuwig gebonden, maar degene die vol van kennis is, is eeuwig bevrijd [zie ook B.G. 4: 5]. (8) Hoewel bezig met een lichaam houdt een verlichte persoon niet vast aan het lichaam, alsof hij uit een droom is ontwaakt. Een dwaze persoon echter houdt vast aan het lichaam ook al is hij er niet mee bezig, alsof hij een droom ziet [zie B.G. 16: 18]. (9) Onveranderlijk is hij die niet verlicht is verplicht

tot het valse ego dat denkt in overeenstemming met de door de *guna's* gestuurde zintuigen en zo ook teweegebrachte zinsobjecten [zie B.G. 3: 28]. (10) De onwetende ziel die aldus, door het lot beschikt, alhier gevangen raakte in dit lichaam vanwege zijn door de *guna's* afgeroepen karmische activiteiten, denkt: 'Ik ben de doener' [zie ook B.G. 3: 27]. (11) Een intelligent iemand is [echter] niet op die manier gebonden. Waar hij ook gaat, rust, zit, loopt, baadt, ziet, aanraakt, ruikt, eet, luistert enzovoorts, is hij onthecht met de kwaliteiten die hij ervaart. (12-13) Ondanks dat hij zich in de materiële wereld bevindt, kapt hij, afgekeerd van de er heersende machten en ondersteund door de meest ervaren en in onthechting aangescherpte zienswijze, volkomen met alle twijfels. Net zoals de ether, de zon en de wind zich niet hechten, hecht ook hij niet aan de afgescheidenheid der dingen [de dualiteit van de wereld], als was hij ontwaakt uit een droom. (14) De persoon wiens functies van de levensadem, de zinnen, de geest en de intelligentie vrij zijn van verlangens, is verlost, ook al bevindt hij zich in een lichaam [dat] door de natuurlijke geaardheden [wordt geregeerd]. (15) Soms wordt je lichaam om een of andere reden aangevallen door dieren of destructieve mensen en soms wordt je aanbeden [door geliefden of toegewijden]. Een intelligent iemand raakt daar nooit echt door van zijn stuk [zie B.G. 14: 22-25]. (16) Met een gelijkgezinde blik ontstegen aan het idee van goed en kwaad zal een wijze nimmer degenen die zich uitstekend gedragen en goed uitdrukken prijzen, noch zal hij in woord en daad anderen kritiseren die het er slecht van afbrengen en zich zwak uitdrukken [zie ook B.G. 5: 18]. (17) Iemand die in zichzelf tevreden is behoort te leven zonder te handelen, zonder ook maar iets te zeggen en zonder afwegingen te maken van goed of kwaad, en zich zo rond te bewegen als was hij dom [zie ook 5.9]. (18) Als iemand die volledig op de hoogte is van de Vedische geschriften zich niet verdiept in het Allerhoogste [niet mediteert of toegewijd van dienst is], zal de vrucht van zijn inspanning, zijn arbeid, zijn als die van iemand die voor een koe zorgt die geen melk geeft. (19) O Uddhava, hij die zorgt voor een koe die geen melk meer geeft, voor een onkuise vrouw, voor een lichaam dat geheel afhankelijk is van anderen, voor kinderen die niet dienstbaar zijn, voor weelde die verkeerd wordt aangewend en [over de Vedische

kennis] spreekt zonder het [ooit] over Mij te hebben [zie ook 10.14: 4 en 5.6: 11], heeft de ene ellende na de andere te verduren. (20) Iemand die wijs is Mijn beste Uddhava, zal niet die woorden [teksten] aanvaarden die niet handelen over Mijn zuiverende activiteiten en gewenste verschijnen als *līlā-avatāra*'s terwille van het handhaven, scheppen en vernietigen van de wereld. (21) Als men verlangend naar kennis aldus de waanvoorstelling van een [los] van de ziel bestaande [materiële] verscheidenheid [**] opgeeft, behoort men een punt te zetten achter zijn materialistische bestaan en zijn gezuiverde geest op Mij te fixeren, de Allesdoordringende [zie ook B.G. 7: 19, B.G. 18: 55]. (22) In geval je er niet toe in staat bent je geest te bestendigen op het spirituele vlak, draag dan, zonder [van de regulerende beginselen] af te wijken, al je handelingen aan Mij op zonder er iets voor terug te verlangen [B.G. 12: 11, 10: 10, 18: 54]. (23-24) Als men met geloof luistert naar, zingt over en steeds terugdenkt aan de verhalen over Mijn geboorte en handelingen die de hele wereld zuiveren en ze ook dramatisch uitbeeldt, en daarnaast, terwille van Mij, onder Mijn hoede zijn religiositeit, lusten en geldzaken op orde brengt [de *puruṣārta*'s], zal men een onversaagde toewijding voor Mij, de Eeuwige, ontwikkelen o Uddhava. (25) Door de toewijding verkregen dankzij de [*sat-sanga*] omgang met Mijn toegewijden, zal iemand zonder moeite Mijn toevlucht kunnen bereiken welke die zuivere zielen hem ongetwijfeld zullen laten zien.'

(26-27) Śrī Uddhava zei: 'Wat voor iemand zou naar Jouw mening o Uttamaśloka, nu een zuivere ziel zijn, en welke vorm van aanbidding wordt door Jouw gewaardeerde trouwe volgelingen op prijs gesteld? Spreek hier als Jeblieft over tegen mij, Jouw overgegeven toegewijde die van Je houdt als zijn enige toevlucht o Meester van het Universum, Jij die Waakt over de Wereld, o Gebieder van de Persoon. (28) Jij, de Allerhoogste Waarheid en Geest [zo onthecht] als de ether, de Oorspronkelijke Persoon transcendentiaal aan de materiële natuur, bent de Opperheer die, nederdalend naar de wens van Je toegewijden, een verscheidenheid aan gedaanten heeft aangenomen.'

(29-32) De Allerhoogste Heer zei: 'Als iemand genadig is, geen leed berokkent, tolerant is jegens alle levende wezens, stevig verankerd is in de waarheid, een ziel is die niets te verwijten valt, een ieder gelijkgezind is en allen behulpzaam is; als iemand van een intelligentie is die niet verstoord wordt door materiële verlangens, ingetogen, zachtgeaard, zuiver van hart, niet bezitterig, niet werelds is, weinig eet en vreedzaam is, Mij als zijn toevlucht heeft en bedachtzaam is; als iemand waakzaam is, innerlijk bezonken, vast van overtuiging is, de *ṣaṭ-guṇa* [verschillende vormen van materiële ellende] overwonnen heeft, bescheiden is, van eerbetoon is, inspireert, vriendelijk, medelevend en onderlegd is; als iemand bekend is met de kwaliteiten en tekortkomingen zoals door Mij onderricht en, Mij aanbeddend, zelfs bereid is al zijn religieuze voorkeuren op te geven [zie ook B.G. 18: 66], behoort hij tot de besten onder de waarheidlievenden [zie ook 5.18: 12, B.G. 12: 13-20]. (33) Of iemand Mij nu wel of niet op deze manier kent, weet wie Ik ben of hoe Ik besta, als hij niemand anders dan Mij toegewijd is reken Ik hem tot de beste toegewijden. (34-41) Mij ziend, Mij aanrakend en Mijn verschijning in deze wereld aanbeddend brengen Mijn toegewijden in hun persoonlijke dienstverlening gebeden die Mij verheerlijken en vereren en zingen ze regelmatig over Mijn kwaliteiten en handelingen. Luisterend naar de onderwerpen over Mij mediteren ze steeds met geloof op Mij o Uddhava, en offeren ze als dienaren in volledige overgave alles wat ze verwerven. Met het bespreken van Mijn verschijnen en handelen beleven ze het grootste genoegen met muziekinstrumenten, liederen en dansen en met besprekingen en vieringen in Mijn godshuizen. Met alle vieringen en jaarlijkse feestelijkheden zoals vermeld in de Vedische geschriften en hun tantra's brengen ze offers, nemen ze geloften in acht en zijn ze van initiatie in relatie tot Mij. Met het vol geloof installeren van Mijn beeltenis, ondernemen ze, voor zichzelf zowel als voor anderen, door zich in te spannen voor bloementuinen, boomgaarden, recreatiegebieden, steden en tempels. Eenvoudig als dienaren zijn ze Mij dienstbaar door het huis [de tempel] grondig te reinigen en af te stoffen, het met water [en koeienmest, zie ook 10.6: 20*] schoon te wassen, het met reukwater te besprenkelen en door mandala's te

maken. Bescheiden zonder trots en zonder met hun diensten te koop te lopen, gebruiken ze zelfs niet het licht van een lamp aan Mij geofferd voor zichzelf en offeren ze Mij dat wat hen als persoon het meest lief is of het meest begeerlijk is in de materiële wereld. Met dat soort van offeren komt men in aanmerking voor de onsterfelijkheid.

(42) De zon, het vuur, de brahmanen, de koeien, de Vaishnava's, de ether, de wind, het water, de aarde, het zelf en alle levende wezens, Mijn beste, vormen de plaatsen van Mijn aanbedding. (43-45) In de zon kan men Mij vinden door verzen uit de drie Veda's op te dragen [zie ook de *Gāyatrī* en de *Sūrya-namskar*]. In het vuur vindt men Mij met uitgietingen van ghee. Men kan Mij vinden als de beste onder de geleerden als men Mij aanbidt door hen gastvrijheid te bieden. Met de koeien, Mijn beste, bereikt men Mij door offergaven van gras en dergelijke zaken. Men treft Mij aan in de Vaishnava's door ze te eren met liefdevolle vriendschap. In de ether [van de innerlijke ruimte] treft men Mij aan door zich in meditatie te concentreren in het hart. In lucht vindt men Mij door die te beschouwen als het belangrijkste [levengevend beginsel van de *prāna*, door *prānāyāma* zie B.G. 4: 29]. In water kan men Mij vinden door hulpmiddelen voor het offeren samen te gebruiken met water [zie B.G. 9: 26]. In de aarde [vindt men Mij] middels vertrouwelijke mantra's en in het zelf treft men Mij aan door voedsel te offeren aan de belichaamde ziel [zie b.v. *Prasāda Sevāya* en de *Bhoga-ārati*]. Men kan Me aanbidden als de kenner van het veld in alle levende wezens [zie *Paramātmā* en B.G. 13: 3] door Me te bezien als overal gelijkelijk aanwezig [zie *niyama*]. (46) Vreedzaam in Mij verzonken aldus mediterend op al deze plaatsen, moet men van aanbedding zijn voor Mijn bovenzinnelijke gedaante die is uitgerust met de schelphoorn, de werpschijf, de knots en de lotusbloem [zie plaatje]. (47) Iemand die met zijn geest op Mij gevestigd Mij aldus aanbidt met offerplechtigheden en vrome werken [als vermeld], komt tot liefdevolle dienst aan Mij en heeft Mijn heugenis [van gerealiseerde kennis] dankzij zijn uitmuntende dienstverlening [zie ook B.G. 5: 29].

(48) O Uddhava, buiten de bhakti-yoga gerealiseerd in omgang met Mijn toegewijden, bestaan er geen andere methoden die echt werken. Voor hen die van de deugd zijn ben Ik immers de levensweg, de toevlucht [zie ook 4.31: 12]. (49) En nu o kind van de Yadu's, zal Ik tot jou, die er oren naar hebt, spreken over zelfs het hoogst vertrouwelijke opperste geheim [van de intieme omgang met Mij], aangezien je Mijn dienaar bent, Mijn weldoener en vriend [vergelijk B.G. 18: 63 & 68].'

*: De *paramparā* voegt toe: 'De Allerhoogste Persoonlijkheid van God verschilt niet van Zijn vermogens, niettemin is Hij altijd boven hen verheven als de hoogste beheerser... Bevrijding houdt in dat het levende wezen zichzelf moet overbrengen in het spirituele vermogen van de Heer, welk kan worden verdeeld in drie categorieën - *hlādinī*, het vermogen van de verrukking; *sandhinī*, het vermogen van het eeuwigdurend bestaan; en *samvit*, het vermogen der alwetendheid.' Dit is een andere formulering van de goddelijkheid in de termen van *sat-cit-ānanda*; Kṛṣṇa als zijnde eeuwigheid, bewustzijn en gelukzaligheid.

** : Citerend uit de Viveka, stelt Śrīla Madhvācārya dat *nānātvabhramam*, de fout die men maakt met de materiële verscheidenheid, wijst op de volgende illusies: denken dat het levende wezen het Allerhoogste is; denken dat alle levende wezens uiteindelijk één wezen zijn zonder een afzonderlijke identiteit; denken dat er vele Goden zijn [onafhankelijk van elkaar, zie 5.18: 12]; denken dat Kṛṣṇa God niet is [d.w.z. niet zowel persoonlijk als onpersoonlijk het volkomen geheel is, *vāsudeva sarvam iti*, B.G. 7: 19]; en denken dat het materiële universum [de onpersoonlijke natuur] de uiteindelijke werkelijkheid is [zie ook 1.2: 11]. Al deze illusies worden tezamen bestreden door twee uur per dag de Mahāmantra te zingen of door even zo lang aandacht te besteden aan de andere bhajans.

Hoofdstuk 7

Het Vertrouwelijke Geheim

Voorbij Verzaking en Kennis

(1-2) De Allerhoogste Heer zei: 'Men klimt niet naar Mij op met mysticisme of analyse, algemene vroomheid of met de studie van geschriften, met boetedoeningen, verzaking, vrome werken of liefdadigheid, met het naleven van geloften, plechtigheden, Vedische hymnen, pelgrimeren, algemene discipline of de basisregels. Men sluit Mij meer in het hart middels de *sat-sanga* met Mijn toegewijden [zie 11.11: 25] die alle gehechtheid aan zinsbevrediging verdrijft. (3-6) Door om te gaan met Mijn toegewijden bereikten vele levende wezens in ieder tijdperk Mijn toevlucht zoals de zoons van Diti, de kwaadaardigen, de dieren, de vogels, de zangers en dansers van de hemel, de excellenten en vervolmaakten, de eerbiedwaardigen en de schatbewaarders, de wetenschappers onder de mensen en de handelaren, de arbeiders en de vrouwen, de ongeciviliseerden en zij die van de hartstocht en de traagheid zijn. En zo lukte dat ook Vṛtrāsura, de zoon van Kayādhu [Prahāda, zie 6.18: 12-13] en anderen zoals zij, Vṛṣhaparvā [zie 9.18: 26], Bali, Bāna, Maya alsook Vibhīṣana [de broer van Rāvana], Sugrīva [de leider van de Vānara's] en Hanumān, Jāmbavān, Gajendra, Jaṭāyu, Tulādhāra, Dharmavyādha, Kubjā en de *gopī's* in Vraja, alsook de vrouwen van de brahmanen [zie 10.23] en anderen. (7) Zonder de heilige Schriften te hebben bestudeerd, noch de grote heiligen te hebben aanbeden, bereikten ze, zonder geloften te doen en zonder boetedoeningen, Mij door Mijn gezelschap. (8-9) Enkel door inderdaad zuivere liefde slaagden de *gopī's*, en ook anderen van een geringere intelligentie zoals de koeien, de onbeweeglijke schepselen, slangen [als Kāliya] en meer dieren, erin de perfectie te bereiken en zonder veel moeite Mij, Ik die zelfs niet kan worden bereikt door groots te ondernemen in de yoga, in analyses of in liefdadigheid, met geloften, boetepraktijken, rituele offerplechtigheden, exegetische, persoonlijke studie of door zich

aan te sluiten bij de wereldverzakende orde. (10) Toen Akrūra Mij en Balarāma naar Mathurā bracht hadden zij, [de bewoners van Vṛndāvana] wiens harten zeer aan Mij gehecht waren met de grootste liefde, het zwaar te verduren vanwege de scheiding, want ze zagen niemand anders die hen gelukkig kon maken [zie 10: 39]. (11) Al de nachten die ze in Vṛndāvana met Mij, hun allerliefste Beminde, doorbrachten o Uddhava, leken hen slechts een moment te duren, maar weer verstoken van Mij werden ze zo lang als een *kalpa*. (12) Net zoals wijzen volledig verzonken het bewustzijn verliezen van namen en vormen - als waren ze rivieren die het water van de oceaan instromen - waren ook zij die in hun bewustzijn intiem met Mij waren verbonden zich niet meer bewust van hun lichamen, hun heden of hun toekomst [zie B.G. 2: 70]. (13) Al die honderden, duizenden [vrouwen] die Mij begeerden als hun vriend en minnaar hadden geen idee van Mijn eigenlijke positie en bereikten Mij door om te gaan met Mij, de Allerhoogste Absolute Waarheid. (14-15) Breek daarom o Uddhava, met de [religieuze] geboden en verboden, ontzeggingen en routines en waar je naar zou moeten luisteren en naar hebt geluisterd. Kies enkel voor Mij, de eigenlijke beschutting van de Ziel die zich bevindt in al de belichaamde wezens. Met die eenduidige toewijding zul je Mijn genade genieten en heb je niets te vrezen van welke zijde ook [vergelijk B.G. 18: 66].'

(16) Śrī Uddhava zei: 'Het luisteren naar Je woorden o meester van alle yogameesters, heeft niet de twijfel in mijn hart verdreven die mijn geest verduistert.'

(17) De Allerhoogste Heer zei: 'Hij, het levende wezen Zelf [de Heer], is samen met de prāna vanbinnen aanwezig. Hij immers ging het hart binnen en heeft Zijn plaats in de subtiele geluidsvibratie die de geest in beslag neemt met [woordklanken die] de grovere vorm [zijn] van verschillende intonaties van korte en langere klinkers en medeklinkers. (18) Precies zoals vuur opgesloten in hout, met behulp van lucht, door wrijving ontstoken heel klein wordt geboren en aangroeit met ghee, manifesteer Ik Mij dienovereenkomstig in deze [Vedische, innerlijke] stem. (19) De spraak, de functie van de handen

en de benen, de geslachtsdelen en de anus [de *karmendriya's*], de reuk, de smaak, het zien, de tastzin en het horen [de *jñānendriya's*] en de functies van iemands overtuiging, wijsheid en eigenbelang [ofwel de 'geest, de intelligentie en het valse ego'] zowel als de primaire oorzaak van de materie [de *pradhāna* of de 'draad', zie 11.9: 19] en [de *guṇa's*] *rajas*, *tamas* en *sattva*, zijn aldus [te begrijpen als] transformaties [van Mijn natuur]. (20) Dit levende wezen, één en ongemanifesteerd, dat begaan is met de [*guṇa-*]drievoudigheid, vormt de bron van de lotus der schepping. Hij die eeuwig is deelde [daarbij] Zijn vermogens in de loop van de tijd op in vele verdelingen, net zoals zaden dat doen nadat ze in vruchtbare aarde vielen. (21) Het geheel van dit universum, dat zich lang en breed uitbreidt zoals stof zich uitstrekt langs de schering en inslag van zijn draden, bevindt zich in Hem [op Zijn draad, zie ook 6.3: 12 en B.G. 7: 7]. Sinds mensenheugenis is er de boom van dit materiële bestaan [*saṃsāra*] die, bloesemend en vruchten voortbrengend, is geneigd tot vruchtdragende arbeid [ofwel karma]. (22-23) Van deze boom die zich uitstrekt in de zon zijn er twee zaden [zonde en deugd], honderden van wortels [de levende wezens], drie lagere stammen [de geaardheden], vijf hogere stammen [de elementen], vijf geproduceerde sappen [geluid, vorm, aanraking, smaak en geur], elf vertakkingen [de geest en de tien *indriya's*], twee vogels die er hun nest hebben [de *jīva* en de *ātmā*], drie soorten van bast [de lucht, de gal en het slijm] en twee vruchten [het geluk en het ongeluk]. Zij die hevig verlangend een huishoudelijk bestaan leven [de 'gieren'] genieten van één vrucht van de boom [de zonde], terwijl de andere vrucht wordt genoten door de zwaangelijke [wijzen] die in het woud leven. Hij die met de hulp van de aanbiddelijken [de toegewijden, de goeroes] de Eenheid van Hem kent die bij machte van Zijn *māyā* verschijnt in vele gedaanten, kent de [eigenlijke betekenis van de] Veda's. (24) De nuchtere ziel die aldus zuiver toegewijd de geestelijk leraar vereert en met de scherpe bijl van de kennis kapt met het subtiele lichaam der gehechtheid dat de individuele ziel er op nahoudt, bereikt met de grootste zorg [spiritueel levend] de Allerhoogste Ziel en ziet dan af van de middelen [waarmee hij zijn doel bereikte, zie ook B.G. 15: 3-4].'

Hoofdstuk 8

De Hamsa-avatāra Beantwoordt de Vragen van de Zonen van Brahmā

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'De goedheid, hartstocht en onwetendheid die we kennen van de *guṇa*'s zijn zaken van de geest en niet van de ziel; middels de goedheid kan men de andere twee tegenspel bieden terwijl de goedheid zelf door karakter en gezond verstand wordt beheerst [*]. (2) De goedheid van iemand leidt tot - en versterkt - het dharma dat zich kenmerkt door toegewijde dienst aan Mij. Dat wat behoort tot de geaardheid goedheid [als aard, bewustzijn, moed en wijsheid] resulteert in [*bhāgavata*-]dharma als men op een bezonnen wijze de innerlijke kracht [ervan] cultiveert. (3) Als de goedheid toeneemt en domineert, maakt het dharma een eind aan de hartstocht en de onwetendheid. Als ze worden overtroffen wordt de goddeloosheid [*adharmā*] die aan hen ten grondslag ligt, snel overwonnen. (4) De [aangehangen] doctrine, [zoals men met] water [omgaat], de mensen [waar men mee omgaat], iemands leefomgeving en [hoe men zich gedraagt met] de tijd, de [beroepsmatige] activiteiten, iemands geboorte [of milieu] alsook de meditaties, mantra's en zuiveringsrituelen [die men erop nahoudt], zijn de tien factoren die bepalen welke geaardheid [overheerst]. (5) Dat wat van deze zaken tot de geaardheid goedheid behoort stellen de klassieke wijzen op prijs, dat wat tot de geaardheid onwetendheid behoort kritiseren ze en over dat wat tot de geaardheid hartstocht behoort zijn ze neutraal. (6) Zolang er geen zelfverwerkelijking [zelfherinnering] is die [de invloed van de geaardheden] compenseert, moet iemand de geaardheid goedheid cultiveren zodat het karakter zich ontwikkelt waaruit de religiositeit ontstaat die tot geestelijk inzicht leidt. (7) Net zoals vuur, dat in een bamboebos werd opgewekt door wrijving van de staken, tot rust komt na te hebben gebrand [zie ook 1.10: 2, 3.1: 21], zal ook de activiteit van het materiële lichaam [en de geest] tot rust

komen die werd opgewekt door de interactie van de natuurlijke geaardheden.'

(8) Śrī Uddhava zei: 'Stervelingen zijn over het algemeen goed op de hoogte van het feit dat zinsbevrediging een bron van moeilijkheden vormt o Kṛṣṇa, maar niettemin gaan ze zich eraan te buiten. Hoe komt het dat men zich willens en wetens gedraagt als honden, ezels en geiten?'

(9-10) De Allerhoogste Heer zei: 'Dat komt omdat een dwaas in zijn ik-besef een andere intelligentie heeft. Geen aandacht bestedend [aan zijn dharma] werpt zich in zijn hart een verschrikkelijke hartstocht op die zijn geest op een dwaalspoor zet. Gebonden aan de passie verbeeldt de geest in die overtuiging zich van alles en nog wat. Met zijn focus op de kwaliteiten van de natuur [de *guṇa*'s] raakt hij dan opgezadeld met verlangens die zijn leven ondraaglijk maken. (11) Met de zinnen niet onder controle gaat iemand, begoocheld door de kracht der hartstocht en beheerst door verlangens, over tot baatzuchtige handelingen, ook al is hij zich heel goed bewust van het resulterende ongeluk. (12) Hoewel [ook] de intelligentie van een geschoold iemand versluierd raakt door onwetendheid en hartstocht, ontwikkelt zich bij hem geen gehechtheid omdat hij, zich wel bewust van die besmetting, de geest zorgvuldig weer op het goede spoor zet. (13) Als men het proces van het ademen [*prānāyāma*] de baas is en de zithoudingen [*āsana*] onder de knie heeft, behoort men aandachtig, stap voor stap, zonder nalatigheid zijn geest op orde te brengen door op gezette tijden zich op Mij te concentreren [overeenkomstig de posities van de zon en de maan, zie B.G. 7: 8 en 5: 26-28]. (14) De yoga zoals onderricht door Mijn leerlingen onder leiding van Sanaka [de *Kumāra*'s] komt op het volgende neer: keer de geest af van alles en verdiep je zonder omwegen in Mij zoals het hoort [met mantra's, zie ook 8.3: 22-24].'

(15) Śrī Uddhava zei: 'Wanneer en in welke vorm beste Keśava, heb Je Sanaka en de anderen in deze yoga onderricht? Dat zou ik graag willen weten.'

(16) De Opperheer zei: 'De zonen onder leiding van Sanaka die hun geboorte namen uit de geest van hem die uit het gouden ei voortkwam [Hiranyagarbha of Brahmā], deden bij hun vader navraag over het zo hoogst subtiele, allerhoogste doel van de wetenschap der yoga. (17) Sanaka en de anderen zeiden tegen hem: 'De geest is gericht op de *guṇa*'s, de kwaliteiten van de natuur, en de *guṇa*'s nemen de geest in beslag. O Meester wat is voor iemand die bevrijd wil raken, voor iemand die deze materiële oceaan wil oversteken, de aangewezen methode om zich aan dat wederzijds effect te ontworstelen [zie ook B.G. 2: 62-63]?'

(18) De Allerhoogste Heer zei: 'De grote, uit zichzelf geboren godheid, de schepper van alle levende wezens, aldus verzocht, overdacht ernstig wat gevraagd was maar slaagde er niet in de essentiële waarheid onder woorden te brengen daar zijn geest verbijsterd was vanwege zijn creatieve arbeid [zie ook 2.6: 34, 2.9: 32-37 en 10: 13]. (19) Met het verlangen het tot een goed einde te brengen herinnerde hij zich Mij, de oorspronkelijke godheid [waaraan hij was ontsproten, zie 3.8], en op dat moment werd Ik zichtbaar in Mijn Hamsa-gedaante [de Zwaan **]. (20) Toen ze Me zagen kwamen ze naar Me toe met Brahmā voorop, brachten ze hun eerbetuigingen aan Mijn lotusvoeten en vroegen ze: 'Wie bent U?' (21) Aldus er door de wijzen geïnteresseerd in de uiteindelijke waarheid toe verzocht sprak Ik tot hen. Alsjeblieft Uddhava, verneem nu van Mij wat Ik hen toen zei. (22) 'O brahmanen, als u met die vraag wil zeggen dat er, in verband met de ene ware essentie, tussen onze individuele zielen geen verschil zou bestaan, hoe zouden jullie dan een dergelijke vraag kunnen stellen o geleerden, of hoe zou Ik als spreker dan gezag kunnen uitoefenen [of een toevlucht kunnen vormen]? (23) Ook als jullie daarbij denken aan de vijf elementen waaruit onze lichamen gelijkelijk zijn samengesteld, zou jullie vraag naar wie Ik ben in feite een betekenisloos gebaar van woorden zijn. (24) Dat wat door de geest, de spraak, het zien en door de overige zinnen wordt begrepen, ben Ik allemaal. Er is werkelijk niets dat buiten Mij bestaat. Dat is wat jullie goed moeten begrijpen. (25) De geest is gericht op de *guṇa*'s en de *guṇa*'s nemen de geest in beslag beste mannen, maar voor het

levende wezen waarvan Ik de Ziel ben, zijn zowel de geest als de *guṇa*'s uiterlijke verschijningsvormen. (26) Met de geest gericht op de natuurlijke kwaliteiten en de kwaliteiten die, met zinnenprikkeling zich opdringend, constant de geest aan het werk zetten, moet degene die [van realisatie] is met Mijn bovenzinnelijke [Hamsa-]gedaante, [door te mediteren] zowel de geest als de [werking der] *guṇa*'s opgeven [zie ook *vritti* en *neti neti*]. (27) Waken, dromen en diepe slaap zijn de transformaties van de geest als gevolg van de geaardheden der natuur. De individuele ziel staat, met kenmerken die van hen verschillen, bekend als hun getuige [zie ook 7.7: 25 en B.G. 7: 5]. (28) De materieel gemotiveerde intelligentie vormt de gebondenheid die de ziel bezighoudt met de natuurlijke geaardheden, maar als men zich in Mij, in de vierde staat van bewustzijn [*turīya*], bevindt, kan men op dat moment loskomen van zowel het denken als de zinsobjecten [zie 11.3: 35]. (29) De gebondenheid van de ziel die het gevolg is van het zich identificeren met het lichaam [het valse ego] vormt het tegengestelde doel. De ziel van kennis die onthecht in *samsāra* zich bevindt in de vierde staat, laat de bezorgdheid [over die egokwesties] varen. (30) Zolang een persoon zijn aandacht verdeelt over verschillende doeleinden en hij niet afziet [van die bezigheid] door middel van meditatie, is hij, ook al is hij wakker, met zijn ogen open aan het dromen en net zo onbewust bezig als iemand die iets ziet in een droom [zie ook B.G. 2: 41]. (31) De staten van zijn apart van de Opperziel zijn vanwege de gescheidenheid die ze in het leven roepen, niet van wezenlijk belang; voor de ziener die vol is van motieven en doelstellingen zijn ze net zo begoochelend als wat men ervaart in een droom. (32) In de waaktoestand geniet hij de kwaliteiten van de externe zaken op dat moment. In zijn dromen ondergaat hij met al zijn zinnen een soortgelijke ervaring in de geest. Diep in slaap trekt hij zich helemaal terug. Maar één in zijn herinnering [in *turīya*] wordt hij, als getuige van het functioneren van de drie opeenvolgende bewustzijnsstaten, heer en meester over zijn zinnen [zie ook 4.29: 60-79 en B.G. 15: 7-8]. (33) Na de drie staten van bewustzijn te hebben overwogen die voortkomen uit de geaardheden van Mijn natuur, Mijn begoochelend vermogen, wees dan vastbesloten over het doel [Mij te realiseren als de vierde staat] en kap in je hart met de

oorzaak van alle twijfels [het *ahankāra*] middels het zwaard des onderscheids aangescherpt met de logica en de instructies omtrent de waarheid. (34) Beschouw deze bedrieglijke staat van de geest, die [een voorstelling biedt die] zich vandaag voordoet en morgen weer verdwenen is, als de hoogst onrustige omtrek van een fakkel. De ene geestelijke ziel verschijnt misleidend in vele verdelingen als een illusie, als een drievoudige droom van variaties gestuurd door de *guṇa*-schepping [zie ook B.G. 9: 15, 15: 16, *linga* en *siddhānta*]. (35) Als men zijn blik daarvan afwendt en stil wordt met zijn verlangens ten einde, moet men, [in meditatie] waarnemend zonder te handelen, komen tot de realisatie van het eigen[lijke] geluk. En in geval men wel [vol] van [gedachten over] deze aarde is, moet men inzien dat dat niet van wezenlijk belang is. Dat waar je een einde aan maakte blijft je bij tot je levenseinde en kan je niet meer verwarren. (36) Net zoals iemand versuft door de drank onverschillig is over wat voor kleren hij aantrok, maakt het hem die van de perfectie is niets uit of zijn vergankelijke lichaam nu zit of staat, of hij nu door het lot beschikt het leven verlaat of [een nieuw lichaam] verwerft, want hij bereikte zijn oorspronkelijke positie [van dienst, zijn *svarūpa*]. (37) Het lichaam zal zolang als zijn karma, zijn reeks van vruchtdragende handelingen, duurt, doorgaan met het ademen waar het door het lot beschikt mee begon. Maar ontwaakt in zijn oorspronkelijke positie zal iemand die hoog is opgeklommen in de verzonkenheid van de yoga niet langer een dergelijke vorm van [ego bepaald] dromen cultiveren en als zodanig verschijnen. (38) O geleerden, begrijp met deze uitleg van de vertrouwelijke, analytische kennis van de yoga, de wetenschap van de bewustzijnsvereniging, alstublieft dat Ik hier als Yajña [Viṣṇu, de Heer van het Offer] naartoe kwam met de bedoeling het dharma uiteen te zetten van personen als u. (39) Beste der tweemaal geboren, Ik ben de Hoogste Weg van de yoga, van de analyse, van de waarheid en de heilige wet alsook het [uiteindelijke] pad van [alle] schoonheid, roem en zelfbeheersing. (40) Alle uitnemendheid zoals het transcendentaal zijn, vrij zijn van verwachtingen, de Weldoener zijn, de Meest Geliefde, het Ware Zelf, Hij die Gelijk is, de onthechting enzovoorts, behoort, losstaand van de geaardheden, tot Mijn eer.

(41) [Kṛṣṇa zei tot Uddhava:] Aldus maakte Ik een einde aan al de twijfels van de wijzen aangevoerd door Sanaka. Mij vererend met bovenzinnelijke toewijding bezongen ze mijn heerlijkheden in prachtige lofzangen. (42) Volmaakt aanbeden en verheerlijkt door de grootsten onder de wijzen keerde Ik vervolgens, voor ogen van Brahmā, terug naar Mijn verblijfplaats.'

*: In het Sanskriet is de term *sattva*, behalve dat dat goedheid, innerlijke kracht, verstandig zijn en ware aard betekent, een ander woord voor karakter. Karakter, zedelijke ruggengraat, wordt ook omschreven als *śila* of *svarūpa*; 'vorm, vroomheid, moraliteit, gewoonte of gebruik' of 'de eigen vorm, je ware aard' of de constitutionele positie in de omgang met Kṛṣṇa zoals Svāmī Prabhupāda dat het liefst noemde.

** : Het *paramparā* commentaar hier luidt: "Hamsa betekent 'zwaan', en het specifieke vermogen van de zwaan bestaat eruit dat hij in staat is een mengsel van water en melk te scheiden, dat hij het rijke, melkachtige deel eruit kan halen. Zo ook verscheen Heer Kṛṣṇa als Hamsa, of de zwaan, ten einde het zuivere bewustzijn van Heer Brahmā te scheiden van de geaardheden der natuur ."

Hoofdstuk 9

De Devotionele Samenhang der Methoden en de Meditatie op Viṣṇu

(1) Śrī Uddhava zei: 'Kṛṣṇa, de verdedigers van de Absolute Waarheid maken melding van vele processen voor de geestelijke vooruitgang, zijn die superieur als je ze combineert of geldt één van hen als de belangrijkste? (2) Je maakte duidelijk o Meester, dat de yoga van de toewijding waarmee de geest op Jou gefixeerd raakt, zonder verlangens gepraktiseerd, alle materiële gehechtheid verdrijft.'

(3) De Allerhoogste Heer zei: 'Deze boodschap die bekend staat als de Veda's en die handelt over het dharma dat op Mij is gebaseerd, ging verloren ten tijde van de universele vernietiging [*pralaya*] maar werd door Mij in het begin [van een nieuw tijdperk] uitgelegd aan Brahmā [zie ook 3.9: 29-43]. (4) Brahmā vertelde het aan zijn oudste zoon Manu en de zeven grote wijzen aangevoerd door Bhṛgu aanvaardden het op hun beurt van Manu [zie 8.1 & 8.13 en B.G. 4: 1-3]. (5-7) Van deze voorvaderen waren er de volgende nakomelingen: de goddelijke en de demonische karakters, de Śiva-volgelingen, de menselijke wezens, de vervolmaaktten, de zangers van de hemel, de wetenschappers en de achtenswaardigen. Uit *rajas*, *tamas* en *sattva* [de *guṇa*'s] ontsprongen de vele verschillende naturen van de verschillende humanoïden [Kimdeva's], de halfmensen [Kinnara's], de slangentypes [Nāga's], de wildemannen [Rākṣasa's] en de aapachtigen [Kimpuruṣa's]. Uit de levende wezens die vanwege hun geneigdheden verdeeld zijn in evenzovele soorten en evenzovele leiders vloeide [als rivieren van een berg] de veelvoud voort aan rituelen en mantra's. (8) Vanwege deze grote verscheidenheid aan naturen verdeelden zich aldus de levensovertuigingen onder de menselijke wezens. Sommige filosofieën vormen daarin geestelijke erfopvolgingen terwijl anderen van een ketterse aard zijn [*pāṣaṇḍa*]. (9) De mensen wiens intelligentie is verbijsterd door Mijn begoochelend vermogen o beste

van alle personen, laten zich op talloze manieren uit over wat overeenkomstig hun karma en smaak beter zou zijn. (10) Sommige mensen spreken ten gunste van vrome activiteiten terwijl anderen het hebben over roem, zinsbevrediging, waarachtigheid, zelfbeheersing en vreedzaamheid. De één staat het eigenbelang voor, politieke invloed, verzaking of consumptie, terwijl anderen pleiten voor opoffering, boetedoening, liefdadigheid, geloften en allerlei regelingen van wat wel en wat niet zou moeten [*yama-niyama*]. (11) Met onvermijdelijk een begin en einde aan de schamele doelen die men bereikt met zijn karma, is er het vooruitzicht van de ellende die daaruit resulteert; zich bevindend in onwetendheid is men gedoemd tot een miserabel bestaan vol van jammerklachten. (12) Iemand die zijn bewustzijn op Mij gevestigd heeft o man van studie, en die in alle opzichten vrij is van materiële verlangens, is het geluk deelachtig van Mijn spirituele Zelf. Hoe kan een dergelijk geluk nu bereikt worden door hen die gehecht zijn aan wereldse zaken [zie 4.31: 12]? (13) Hij die niet begeert, die in vrede verkeert en zijn zinnen onder controle heeft, wiens bewustzijn gelijkmoedig is onder alle omstandigheden en die een geest heeft die met Mij volkomen tevreden is, is vervuld van geluk waar hij ook gaat of staat. (14) Een ziel gefixeerd in Mij, wil Mij en niets anders. Hij begeert niet de positie van Brahmā, noch de positie van Indra. Ook wil hij geen koninkrijk op aarde of de heerschappij over de lagere werelden, hij verlangt niet naar de perfecties [de *siddhi's*] van de yoga of naar een tweede geboorte [zie b.v. 5.1: 6]. (15) Noch hij die geboren werd uit Mijn lichaam [Brahmā], noch Śankara [Śiva], Sankarṣana [Balarāma], de Godin van het Geluk [Śrī] of zelfs Mijn eigen Zelf is Mij zo dierbaar als jij [zie ook B.G 12: 20]. (16) De wijze [de toegewijde] die zonder persoonlijk verlangen vreedzaam is, niet vijandig is jegens wie dan ook en een ieder gelijk beziet, volg Ik altijd op de voet zodat er zuivering is bij het stof van de lotusvoeten [zie ook 7.14: 17]. (17) De grote zielen die niet uit op zinsbevrediging van een geest zijn die steeds aan Mij is gehecht, die innerlijke vrede hebben en zich inzetten voor alle individuele zielen en wiens bewustzijn niet beheerst wordt door lustmatigheid, ervaren Mijn geluk dat enkel kan worden gekend door volledige onafhankelijkheid. (18) Ook al wordt hij geplaagd door zinnelijke verlangens, dan nog wordt

een toegewijde van Mij die zijn sterke zinnen niet de baas werd, dankzij zijn toewijding daardoor niet verslagen [zie ook 1.5: 17, 8.7: 44, 11.13: 12 en B.G. 9: 30, 2: 62-64]. (19) Zoals brandhout door de laaiende vlammen van een vuur verandert in as, worden met Mij als het voorwerp van toewijding de [gevolgen van de] zonden volledig verbrand o Uddhava. (20) Het yogasysteem, analytische filosofie, vrome handelingen, Vedische studie, boete en verzaking o Uddhava, houden Mij niet zo tevreden als goed ontwikkelde toegewijde dienst aan Mij. (21) Men verwerft Mij door eenduidige toewijding met geloof in de Opperziel, het voorwerp van de liefde van de toegewijden. Toegewijde dienst die op Mij is gericht zal zelfs iemand die honden heeft gegeten zuiveren. (22) Noch dharma vergezeld van waarachtigheid en genade, noch kennis gekoppeld aan verzaking zuivert het bewustzijn volledig indien verstoken van toegewijde dienst aan Mij. (23) Hoe kan je nu zonder bhakti kippenvel krijgen, hoe kan nu zonder liefdevolle toewijding je hart smelten en kunnen zonder devotie de tranen vloeien, kan er de verrukking zijn en kan het hart gezuiverd raken? (24) Het universum raakt gezuiverd door degene wiens stem stukt in de keel, wiens hart vertedert, die telkens huilt, soms lacht, zich schaamt, luidkeels zingt en danst in de verbondenheid van Mijn bhakti [zie ook Śrī Śrī Śikshāṣṭaka en 11.2: 40]. (25) Zoals goud dat gesmolten in het vuur zijn onzuiverheden prijsgeeft en terugkeert naar zijn oorspronkelijke staat, wordt de geestelijke ziel gezuiverd van de smet van het karma als men Mij aanbidt verenigd in Mijn liefdevolle dienst. (26) Zo goed als het gezichtsvermogen zich herstelt nadat het oog behandeld is met zalf, ziet de geestelijke ziel weer de Ene Subtiele Essentie als hij gezuiverd werd door het luisteren naar en het bezingen van Mijn vrome verhalen. (27) Zo goed als de intelligentie van degene die mediteert op de zinsobjecten verstrikt raakt in de zinservaring [zie B.G. 2: 62-63], lost ook het denken zich op in Mij als men aan Mij blijft denken. (28) Daarom zijn de materiële overwegingen die men heeft als de drogbeelden die men heeft in een droom; [als men] in Mij verzonken [ontwaakt is] geeft men ze op. De geest raakt gezuiverd als men geheel opgaat in Mijn liefde. (29) Het opgevend intiem te zijn met vrouwen en zich verre houdend van hen die eraan gehecht zijn zich seksueel te verenigen,

moet men [aldus vrij van fysieke identificatie] kalm en op zijn gemak neerzitten in afzondering en zich met grote zorg op Mij concentreren [zie ook 11.8: 13-14 *]. (30) Geen andere gehechtheid bezorgt een man zo veel ellende en gebondenheid als de gehechtheid aan vrouwen en de omgang met hen die gehecht zijn aan vrouwen [zie ook 1.4: 25, 5.5: 2, 5.13: 16, 6.9: 9, 7.12: 9, 9.14: 36, 9.19: 17, 10.10: 8, 10.51: 51, 10.60: 44-45 & 48].'

(31) Śrī Uddhava zei: 'O Lotusogige, hoe moet iemand op Jou mediteren als hij bevrijd wil raken, op welke manier en op welke gedaante? Wil Je als Je blieft uitweiden over meditatie?'

(32-33) De Allerhoogste Heer zei: 'Rechttop en comfortabel zittend op het niveau van de vloer, behoort men de handen in de schoot te leggen en de ogen te richten op het puntje van de neus. Vervolgens moet men de weg van de *prāna*, de vitale adem, vrijmaken door stap voor stap te oefenen met inademen, vasthouden, uitademen en omgekeerd - terwijl men zijn zinnen in bedwang houdt [**, zie *prānāyāma*, en B.G. 4: 29]. (34) Met behulp van de levensadem [prāna] moet men het geluid AUM in het hart opwaarts stuwten, als door de vezels in een lotusstengel, om het luid als een klok continu te laten vibreren zodat de [15 na-]klanken der recitatie [in de neus, *anusvāra* ***] weer tot eenheid worden gebracht. (35) De levensadem moet aldus verbonden met de Praṇava [zie ook 9.14: 46] tien keer worden uitgevoerd, bij zonsopkomst, in de middag en bij zonsondergang. Na een maand heeft men dan de vitale lucht onder controle [*4]. (36-42) Met de ogen half gesloten moet men, alert en met een geheven gezicht, zich concentreren op de lotus in het hart die naar boven is gericht. In de werveling van haar acht kelkbladeren stelt men vervolgens de één na de ander zich de zon, de maan en het vuur voor. In het vuur moet men zich Mijn harmonieuze vorm voorstellen, zo bevorderlijk voor de meditatie, die zachtaardig en vriendelijk is en uitgerust met vier fraaie armen. Bekoorlijk is de schoonheid van de nek en het voorhoofd, de zuivere glimlach alsook de oren met de stralende, haaienvormige oorhangers. Men moet mediteren op de goudkleurige kleding, de huid met de kleur van regenwolken, de krul

op de borst die de schuilplaats vormt voor de godin, de schelphoorn, de werpschijf, de knots en de lotus alsook op de sier van de woudbloemenslinger. Men moet ook mediteren op al de prachtige en bekoorlijke delen van Mijn lichaam: de voeten met de glanzende belletjes, het prachtig gloeiende Kaustubhajuweel, de stralende kroon en de polsbanden, de gordel en de armbanden, het genadige glimlachen en de subtiële oogopslag. Door de geest af te wenden van de zinnen en hun voorwerpen moet men aldus intelligent de wagenmenner van het denken [de ziel, de meester der intelligentie], sober en ernstig, [met liefde] leiden in de richting van Mijn volkomenheid. (43) Het bewustzijn verdeeld over dit alles dient men vervolgens terug te trekken op één punt door zich te concentreren op de prachtige glimlach van het gezicht en zich niet langer op andere onderdelen te richten. (44) Aldus gevestigd dient men het bewustzijn verder terug te trekken door op de ether te mediteren. Ook dat weer opgevend moet men dan naar Mij opstijgen en helemaal nergens meer aan denken. (45) Als het bewustzijn aldus volledig is verzonken ziet de individuele ziel Mij in het zelf en al de zelve in Mij, net zoals de stralen van de zon zijn verenigd in de zon [zie ook B.G. 9; 29]. (46) De begoochelde staat van het zichzelf houden voor de eigenaar, de kenner en de doener zal in zijn geheel snel zijn oplossing vinden in de geest van de yogi die hoogst geconcentreerd de meditatie zoals besproken beoefent [vergelijk: 2.2: 8-14].'

*: Om dit vers niet verkeerd te interpreteren met het Sanskriet woord *sangam* dat men de omgang met vrouwen zou moeten schuwen in plaats van het intiem zijn met ze te schuwen, werd door Svāmī Prabhupāda benadrukt - in tegenspraak met de Indiase traditie - dat vrouwen en mannen heel goed in de cultuur van het Kṛṣṇa-bewustzijn omgang kunnen hebben als ze samenleven in een tempel of in een huishouden. Dit was een van de grote wapenfeiten van hervorming naar aanleiding van een traditionele tempelroutine die negatief was over het samenleven met vrouwen. Ook moet uit dit vers niet worden geconcludeerd dat men niet intiem zou moeten zijn met vrouwen, want de voortplanting zou dan ophouden en de menselijke soort zou eindigen. Het gaat er allemaal om niet op die manier gehecht te raken

door de juiste regulatie van *kāma* als een basis burgerdeugd of *puruṣārtha*. Men behoort er, bij voorkeur getrouwd, steeds toe bereid te zijn de intimiteit met elkaar - bij tijden - op te geven en het celibaat te omarmen, net zo goed als men er steeds toe bereid moet zijn die - bij tijden - aan te gaan en elkaar te omhelzen in Kṛṣṇa's liefde voor en van de vrouwen.

** : De omkeertechneik van *prānāyāma* zoals hier beschreven zou praktisch kunnen inhouden dat men halverwege pauzeert met het in- en uitademen. Dit is ongebruikelijk, normaal gesproken inhaleert, pauzeert en exhaleert men volgens de natuurlijke gang van het ademen. Om normaal te mediteren en niettemin dit advies te volgen, kan men ook de aandacht van het beginnen met inademen verplaatsen naar het beginnen met uitademen en het proces op die manier omkeren.

*** : Als men cultureel niet van een geregelde praktijk van mantra-recitatie is met het Sanskriet en men dus geen *anusvāra*, nasale vibratie heeft ter integratie, luidt het advies voor dit Tijdperk van de Redetwist om de Mahāmantra te beoefenen om de ongedurige geest van de moderne tijd tot vrede te bewegen: hare Kṛṣṇa, hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, hare hare; hare Rāma, hare Rāma, Rāma Rāma, hare hare.

*4 : Gezien een sterk variërende daglengte over de gehele wereld is het gebruikelijk dit te doen op de vaste tijden van de regelmatige uren van een [meditatie-]klok bij voorkeur met de zon gelijk gezet op twaalf uur als de zon in het zuiden staat [zie ook *cakra*].

Hoofdstuk 10

Mystieke Volmaaktheid: de Siddhi's

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Een yogi die zich verbonden heeft [in de Absolute Waarheid], die zijn zinnen en ademen de baas is en die zijn aandacht op Mij vestigt, krijgt de beschikking over de mystieke perfecties van de yoga.'

(2) Uddhava zei: 'O Jij die alle yogi's de volmaaktheid schenkt, zeg me alsjeblieft welke methode men moet volgen om zich te concentreren en hoe die mystieke perfecties precies werken. En, Acyuta, hoeveel volmaaktheden zijn er?'

(3) De Allerhoogste Heer zei: 'De meesters van de yoga spreken van achttien mystieke perfecties [*siddhi's*] en meditaties [die tot hen leiden], waarbij acht van hen [primair zijn en] in Mij vooropstaan en tien van hen [secundair zijn en] voortkomen uit de kwaliteit [der goedheid]. (4-5) O zachtmoedige, de acht mystieke volmaaktheden bestaan uit het vermogen de kleinste [*animā*], de grootste [*mahimā*] of de lichtste [*laghimā* in verhouding tot *garimā*, het zwaarste] gedaante te worden, het vermogen om welk materieel voorwerp dan ook te verwerven [*prāpti*], het vermogen om zintuiglijk te genieten wat er maar te zien en te horen is [*prākāmya*], het vermogen om de overhand te hebben in het aanwenden van de krachten [*īśitā* of *īśitvā*], het vermogen om ongehinderd door de geaardheden op magische wijze de controle te hebben [*vaśitvā*] en het vermogen om aan ieder verlangen te beantwoorden dat [Zijn] genade zoekt [*kāmāvasāyitā*]. Weet dat zij degenen zijn die in Mij vooropstaan. (6-7) [De tien secundaire *siddhi's* bestaan uit het vermogen] om in dit lichaam niet te worden geplaagd door honger en dorst en dergelijke, om dingen ver weg te zien, om zaken ver weg te horen, om zich met de snelheid van de geest te verplaatsen, om naar believen iedere willekeurige vorm aan te nemen, om de lichamen van anderen binnen te gaan, om te sterven bij wilsbesluit, om getuige te zijn van het spel [van de meisjes

van de hemel] met de goden, om naar eigen besluit van volmaakt succes te zijn en om zijn wilsuiting ongehinderd nageleefd te krijgen. (8-9) Om kennis te hebben van het verleden, het heden en de toekomst, om vrij te zijn van de dualiteiten, weet te hebben van wat anderen denken, om de werking van het vuur, de zon, het water, vergif enzovoorts te stoppen en het vermogen niet door anderen overweldigd te worden, zijn voorbeelden van de perfecties die worden beschreven als zijnde het resultaat van het zich concentreren in de yoga. Verneem alsjeblieft nu van Mij met behulp van welke meditatiemethoden zich welke volmaaktheden voordoen.

(10) Mijn aanbidder die zijn geest begaan met de subtiële elementen der waarneming [*tanmātra*], concentreert op Mij als het Zelf van die zinslementen en niets anders, verwerft de *animā*-perfectie [het vermogen om het kleinste binnen te gaan]. (11) Als men zijn geest concentreert op de waarheid van het geheel [het *mahatattva*] met Mij als de inwonende ziel, verwerft men de *mahimā*-perfectie [om het grootste binnen te gaan] alsmede greep op ieder element afzonderlijk. (12) De yogi kan *laghimā* [lichtheid] verwerven door zijn bewustzijn te hechten aan Mij als het allerhoogste [element] van de kleinste elementen [de atomen], de subtiële eigenschap van de Tijd [zie ook *cakra*]. (13) Hij die met zijn geest op Mij gefixeerd zijn denken geheel concentreert in de emotionaliteit van het Ik-beginsel, verkrijgt de *siddhi* van de *prāpti* [het mystiek verwerven] waarmee hij de eigenaar wordt van de zinnen van alle levende wezens. (14) Om van Mij, wiens verschijning de zintuiglijke waarneming te boven gaat, de buitengewoon bijzondere *siddhi* der *prākāmya* te verkrijgen [om van wat dan ook wanneer dan ook te genieten] moet men zijn geestelijke activiteit richten op Mij als de Superziel die de draad vormt die door de enorme werkelijkheid der materie heenloopt [zie ook *sūtra*]. (15) Als men zijn bewustzijn richt op Viṣṇu, de Oorspronkelijke Heerser over de Drie [*guṇa*'s, zie ook B.G. 7: 13] die de beweging is in de gedaante van de Tijd, zal men de *siddhi* van *īśitvā* [de oppermacht] verwerven waarmee men het geconditioneerde lichaam [het veld] en zijn kenner kan beheersen [*]. (16) De yogi die zijn geest richt op Mij, Nārāyaṇa, de vierde staat [*turīya*] die wordt

omschreven met het woord fortuinlijk [*bhagavat ***], verwerft, begiftigd met Mijn natuur, de *vaśitva* perfectie [te kunnen onderwerpen met magie]. (17) Als men zijn geest, die in Mij zuiver is, concentreert op het onpersoonlijke absolute [*brahman*] dat vrij is van materiële kwaliteiten [ofwel bovenzinnelijk], verwerft men het opperste geluk waarin iemands verlangen zijn volledige bevrediging vindt [*kāmāvasāyitā*].

(18) Als een mens zich op Mij concentreert als de Heer van Śvetadvīpa, de personificatie van de goedheid, de optelsom van alle dharma, verwerft hij een zuiver bestaan vrij van de zes golven [van materiële verstoring: honger, dorst, verbijstering, verdriet, verval en dood, zie ook *ṣaṭ-ūrmi*]. (19) Als men in de geest het bovenzinnelijk geluid wegleidt dat aanwezig is in de *prāna* [zie 11.14: 35] in Mij, de verpersoonlijking van de ether, neemt men daarin de Zwaan waar [Heer Hamsa of de heilige persoon, zie 11.13: 19] en hoort men de woorden die worden uitgesproken door alle levende wezens [*dūra-śravana*, zie ook *divyam śrotam*]. (20) Als men zijn ogen samenvoegt met de zon en de zon met zijn ogen [dat bovenzinnelijk doend en niet fysiek erin starend] kan men, met zijn geest in meditatie op Mij, daarin alles zien wat ver weg is [*dūra-darśana*, zie ook 2.1: 30]. (21) Als men zijn geest volledig in Mij laat opgaan volgt het lichaam, bij machte van de meditatie op Mij, die geest samen met de adem; het zelf beweegt zich dan daarheen waar de geest zich begeeft [*manojava*]. (22) Omdat het in de macht van Mijn yoga ligt [om in verschillende gedaanten te verschijnen], zal voor een geest die het zich voorneemt een zekere gedaante aan te nemen, precies die gedaante verschijnen die hij in gedachten had, als Ik de toevlucht ben [*kāmarūpa*]. (23) Als een volleerd yogi [een *siddha*] het lichaam van een ander wil binnengaan, moet hij zijn eigen lichaam loslaten en zichzelf in dat lichaam projecteren. Dat moet hij doen door er, als was hij de lucht, in binnen te gaan via de vitale adem, gelijk een bij die van bloem verwisselt [*para-kāya-praveśanam*]. (24) Als [een yogi gaat sterven en] hij het lichaam op wil geven, blokkeert hij zijn anus met zijn hiel en brengt hij zijn *prāna* van het hart omhoog naar de borst en van daar naar de keel om verder te gaan naar het hoofd, vanwaar hij,

opstijgend naar de zetel van de geest bovenop de schedel [de *brahma-randhrena*], zichzelf naar de geestelijke wereld leidt [*svacchandumṛtyu*, zie ook 2.2: 19-21]. (25) Als men de lusthoven van de halfgoden wenst te genieten moet men mediteren op de geaardheid goedheid die men in Mij aantreft, zodat men de door goedheid bewogen vrouwen van de halfgoden ziet arriveren in hun voertuigen [hun *vimāna*'s, *devānām saha-krīdānudarśanam*]. (26) Als iemand middels de rede overtuigd is geraakt van Mijn waarheid dan wel door toewijding tot Mij overtuigd raakte, zal hij met zijn geest aldus verzonken als gevolg daarvan zijn doel bereiken [*yathā-sankalpa-samsiddhi*]. (27) Degene die tot de realisatie kwam van Mijn aard, oppermacht en heerschappij, is iemand die geen strobreed in de weg kan worden gelegd daar zijn wilsbesluit en gezag zo goed zijn als de Mijne [*ājñāpratihatā gatih*, zie ook B.G. 9: 31].

(28) Een yogi die zuiver van karakter zich door zijn toewijding tot Mij weet te concentreren [*dhāranā*], krijgt inzicht in de drie fasen van de tijd [verleden, heden en toekomst] ondersteund door kennis over geboorte en dood [zie *trikālika*]. (29) Van een wijze onderlegd in de bewustzijnsvereniging wiens geest tot vrede kwam in Mijn yoga kan het lichaam geen schade oplopen als gevolg van vuur en zo meer, net zoals waterdieren geen schade ondervinden van het water waarin ze leven [zie ook 7.5: 33-50]. (30) Hij [mijn toegewijde] wordt onoverwinnelijk als hij mediteert op Mijn expansies die zijn gesierd met de Śrīvatsa en de wapens, vlaggen, ceremoniële parasols en verschillende waaiers [zie ook B.G. 11: 32].

(31) De man van wijsheid die Mij middels het proces van het zich concentreren in yoga aldus aanbidt, zal in ieder opzicht worden bijgestaan door de mystieke volmaaktheden als beschreven. (32) Welke perfectie zou er nou moeilijk te verwerven zijn voor een wijze die geconcentreerd door meditatie op Mij zijn zintuigen, zijn ademen en zijn geest de baas werd? (33) Men zegt [echter] dat ze [deze *siddhi*'s] voor degene die de hoogste vorm van yoga beoefent - de [bhakti-]yoga waarmee men al het denkbare in het leven van Mij verkrijgt - een belemmering vormen waarmee men zijn tijd verspilt.

(34) De perfecties die men in deze wereld mag verwerven op basis van geboorte, kruiden, verzakingen en door mantra's kan men allemaal verwerven door [bhakti] yoga te beoefenen. Vooruitgang in het zich verenigen in zijn bewustzijn kan met geen enkele andere methode worden bereikt [***]. (35) Ik ben de oorzaak en beschermer van alle perfecties. Ik ben de Heer van de Yoga [de uiteindelijke vereniging], de Heer van de analyse, van het dharma en van de [Vedische] leraren, voorstanders en aanhangers. (36) Net zoals de materiële elementen binnenin en buiten de levende wezens hun bestaan hebben, besta Ik Zelf, de Ziel, die niet te omvatten is, binnenin en buiten al de belichaamde wezens [zie ook B.G. 2: 29-30].'

*: Vers 15 heeft betrekking op het realiseren van de spirituele volmaaktheid door te mediteren op het persoonlijke, transcendentale aspect van de tijd van Viṣṇu, in tegenstelling tot het mediteren van de tijd zoals vermeld in vers 12, dat meer betrekking heeft op het onpersoonlijk aspect van de natuurlijke orde eigen aan de elementen, van de *cakra*, welke het wapen van Viṣṇu is.

** : Behalve de drie *guṇa*'s in relatie tot Heer Nārāyaṇa en de drie bewustzijnsstaten van waken, dromen en de droomloze slaap, is er ook sprake van de drie vlakken van bestaan van het fysieke grove van het grote van het universum bestaande uit de vijf elementen; het astrale, subtiele, van de tien werkende en waarnemende zintuigen en hun voorwerpen, de geest en de intelligentie, en het causale vlak van het bewustzijn en de kenner; ofwel kort gezegd: de wereld, het zinnelijk lijf en de individuele kenner waarbij er dan de Oorspronkelijke Persoon van God is als de vierde [zie ook B.G. 13: 19].

***: De eigenlijke perfectie van de yoga wordt, indachtig vers 35 erop volgend, Kṛṣṇa-bewustzijn genoemd door de Vaishnava's die het Bhāgavatam in het Westen verdedigen.

Hoofdstuk 11: De Volheden van de Heer

(1) Śrī Uddhava zei: 'Jij bent de Allerhoogste Geest in eigen persoon, waaraan geen grenzen zijn gesteld, zonder een begin en zonder een eind. Je bent de [ware] beschermer en de handhaving, vernietiging en schepping van alles wat bestaat. (2) O Allerhoogste Heer, hoewel Je voor hen die zich niet de baas zijn moeilijk te begrijpen bent, aanbidden brahmaanse kenners Je aanwezigheid in zowel de hogere als lagere levensvormen van de schepping. (3) De grote wijzen bereiken de volmaaktheid door Je te aanbidden met toewijding voor deze of gene gedaante. Spreek als Je lieft voor me over die gedaanten. (4) O Handhaver van Alle Wezens, aan het oog onttrokken ben Je bezig als de Eigenlijke Ziel van de levende wezens. Jij slaat hen gade terwijl zij, begoocheld door Jou (w uiterlijkheid), Jou niet zien. (5) En als Je lieft o grootste Macht, leg me uit wat al Je vermogens zijn die Je manifesteert in alle richtingen op aarde, in de hemel en in de hel. Mijn eerbetuigingen aan Jouw lotusvoeten, die de toevlucht vormen van alle heilige plaatsen.'

(6) De Allerhoogste Heer zei: 'Ditzelfde o beste van alle vragenstellers, vroeg Arjuna Mij ten tijde van de vernietiging toen hij met zijn rivalen de strijd wilde aanbinden [te Kurukṣetra, zie B.G. 2: 54, 13: 1-2, 14: 21, 18: 1]. (7) Zich bewust van het feit dat het doden van zijn verwanten terwille van de heerschappij een goddeloze, abominabele daad was, zag hij er van af en zei hij met een wereldse geest: 'Met hen gedood zou ik het zijn die hen doodde' [B.G. 1: 37-45, vergelijk 2: 19]. (8) Die tijger onder de mensen, stelde Mij bij aanvang van de veldslag vragen zoals jij en werd toen door Mij wat betreft de kwestie voorgelicht met de nodige argumenten.

(9) Ik ben de Superziel van al deze levensvormen o Uddhava, hun Begunstiger en Heer en Meester; Ik ben de handhaving, schepping en vernietiging van alle levende wezens. (10) Ik ben het

doel van hen die naar vooruitgang streven, de Tijd van hen die controle uitoefenen, Ik ben het evenwicht van de geaardheden der natuur alsook de deugd van degenen met goede eigenschappen. (11) Ik ben de draad [de regel, *sūtra*] voor alles wat is samengesteld uit de *guṇa*'s, Ik ben de totaliteit van alles wat groot is, onder de subtiële dingen ben Ik de geestelijke ziel en van alles wat moeilijk te overwinnen is ben Ik de geest. (12) Ik ben Hiranyagarbha [Brahmā, de oorspronkelijke leraar] van de Veda's, onder de mantra's ben Ik de drie-letterige Omkāra, van de letters ben Ik de eerste [de 'a'] en van de heilige versvoeten ben Ik de drievoetige [Gāyatrī-mantra]. (13) Onder al de goden ben Ik Indra, onder de Vasu's ben Ik Agni, onder de zoons van Aditi ben Ik Viṣṇu [Vāmana] en onder de Rudra's ben Ik Nīla-Lohita [hij die rood-blauw gekleurd is, Śiva, zie ook 3.12: 7]. (14) Ik ben Bhṛgu onder de brahmaanse wijzen, Ik ben Manu onder de wijze koningen, onder de goddelijke wijzen ben Ik Nārada en onder de koeien ben Ik Kāmadhenu [de koe van overvloed]. (15) Onder degenen volmaakt van beheersing ben Ik Kapila, Garuda ben Ik onder de vogels, Dakṣa onder de stamvaders, en Aryamā onder de voorvaderen. (16) O Uddhava ken Mij onder de zoons van Diti als Prahlāda, de heer der onverlichte zielen, ken Mij als de [orde van de] maan voor de sterren en de kruiden, en als Kuvera, de heer der rijkdom onder de Yakṣa's en Rākṣasa's. (17) Ik ben Airāvata onder de statige olifanten, ik ben Varuna, de meester van de waterwezens, van alles wat verhit en licht geeft ben Ik de zon, en onder de menselijke wezens ben Ik de heerser over het rijk [de koning]. (18) Uccaiḥśravā ben Ik onder de paarden, van de metalen ben Ik het goud, Yamarāja ben Ik onder degenen die controle uitoefenen en onder de serpente ben Ik Vāsuki. (19) Onder de gekraagde slangen ben Ik Anantadeva, onder de beesten met tanden en hoorns ben Ik de leeuw, van de maatschappelijke afdelingen [de statusgroepen, de *āśrama*'s] ben Ik de vierde orde [de *sannyāsī*'s] en onder de roepingen [de *varna*'s] ben Ik de eerste roeping [van de brahmanen] o zondeloze. (20) Onder de heilige rivieren ben Ik de Ganges, onder de watervlakten ben Ik de oceaan, Ik ben de boog onder de wapens en onder hen die de boog hanteren ben Ik de vernietiger van Tripura [Śiva]. (21) Meru ben Ik onder de bergen, onder de onbegaanbare plaatsen ben Ik de

Himalaya's, van de bomen de *Aśvattha*, en onder de planten ben Ik de planten die graankorrels hebben. (22) Onder de priesters ben Ik Vasiṣṭha, onder hen die zweren bij de Veda ben Ik Bṛhaspati, Kārtikeya [Skanda] ben Ik onder de legeraanvoerders en onder de meest vooraanstaanden [van geestelijk leiderschap] ben Ik de ongeboren, allerhoogste heer [Brahmā, de Schepper]. (23) Van de offers ben Ik de studie van de Veda, van de geloften ben Ik de gelofte der geweldloosheid [vegetarisme], en onder de zuiveraars vuur, wind, zon, water, spraak en ziel ben Ik de zuiverste [de Superziel]. (24) Van het [achtvoudig] yogaproces ben Ik de volledige oppositie met de ziel [het eindstadium *samādhi*], voor hen die de overwinning verlangen ben Ik behoedzaam advies, van alle onderscheidingsvermogen ben Ik de [metafysische] logica [betreffende het onderscheiden van geest en stof], en voor de speculatieve filosofen ben Ik de diversiteit aan gezichtspunten [*śad-darśana*]. (25) Onder de dames ben Ik Śatarūpā [de vrouw van Manu, zie 3.12: 54] en onder de mannen ben Ik Svāyambhuva Manu. Ik ben de wijze Nārāyaṇa [zie 10.87: 4] onder de wijzen en onder de celibatairen ben Ik Sanat-kumāra. (26) Onder de religieuze beginselen ben Ik de verzaking, van alle zaken die fundamenteel zijn ben Ik het innerlijk besef, van de geheimhouding ben Ik de vriendelijkheid en de stilte, en van de seksuele paren ben Ik de ongeborene [Brahmā, de oorspronkelijke vader]. (27) Van wat een stabiele visie vormt ben Ik het zonnejaar, van de seizoenen ben Ik het voorjaar, van de maanden ben Ik Mārgaśīrṣa [November-December], en van de huizen van de maan [de zevenentwintig *nakṣatra*'s] ben Ik Abhijit. (28) Onder de *yuga*'s ben Ik Satya-yuga, onder de nuchteren ben Ik Devala en Asita, van de bewerkers van de Veda ben Ik Dvaipāyana [Vyāsadeva], en onder de geleerden thuis in de spiritualiteit ben Ik Śukrācārya. (29) Onder hen die men Bhagavān noemt [de Allerhoogste Heer] ben Ik Vāsudeva, onder Mijn toegewijden ben Ik jou inderdaad [Uddhava], onder de aapachtigen ben Ik Hanumān en onder de wetenschappers ben Ik Sudarśana. (30) Ik ben de robijn onder de juwelen, van alles wat mooi is ben Ik de lotuskelk, van alle grassoorten ben Ik het kuśagras en van de rituele uitgietingen ben Ik de ghee van de koe. (31) Ik ben het fortuin van hen die zaken doen, Ik ben het gokken van de bedriegers, Ik ben de

vergevingsgezindheid van de toleranten en Ik ben het karakter van hen die van de geaardheid goedheid zijn. (32) Ik ben de geestelijke en lichamelijke kracht van de sterken. Alsjeblieft, weet dat Ik de verrichte [toegewijde] arbeid ben van de toegewijden en dat van Mijn negen gedaanten [de *nava mūrti*] waarmee deze Sātvata's Mij aanbidden, Ik de Opperste Oorspronkelijke Gedaante ben [Vāsudeva]. (33) Onder de zangers van de hemel ben Ik Viśvāvasu en onder de hemelse dansmeisjes ben Ik Pūrvacitti. Ik ben de onverzettelijkheid van de bergen en de pure geur van de aarde. (34) Ik ben de verheven smaak van water en van het meest schitterende ben Ik de zon. Ik ben het schijnsel van de maan, de sterren en de zon, en Ik ben de bovenzinnelijke geluidsvibratie in de ether [zie ook 11.15: 19]. (35) Onder hen die de brahmaanse cultuur zijn toegewijd ben Ik Bali, van de helden ben Ik Arjuna en Ik ben de ontwikkeling, stabiliteit en teloorgang van alle levende wezens. (36) Van het vermogen van al de zinnen ben Ik het lopen, spreken, uitscheiden, hanteren en genieten [de *karmendriya's*] alsmede het aanraken, zien, proeven, horen en ruiken [de *jñānendriya's*].

(37) Dit alles wat Ik opsomde - aarde, lucht, ether, water en vuur, het ego, het grote [principe, het intellect], de [verdere elf] transformaties [de tien *indriya's* en de geest], de persoon, het ongemanifesteerde en de geaardheden *rajas*, *tamas* en *sattva* - staat met inbegrip van de geestelijke kennis en de vaste overtuiging [ermee] voor Mij, Ik die de Allerhoogste ben. (38) Ik, de Opperheer, het levende wezen, de [goede] kwaliteiten en de eigenaar van die kwaliteiten, ben de Ziel van allen; Ik ben inderdaad alles, degene buiten wie er niets dan ook bestaat. (39) Ik die de universa creëer met miljoenen tegelijk kan na de nodige tijd de atomen ervan tellen, maar dat lukt Me niet met Mijn volheden [vergelijk 10.14: 7]. (40) Welke macht, schoonheid, roem, heerschappij [zie 11.15], bescheidenheid, verzaking, plezier, fortuin, kracht, tolerantie of wijsheid men ook aantreft, vormt allemaal een integraal onderdeel van Mij. (41) Al deze geestelijke vermogens die Ik kort voor je opsomde [zie ook B.G. 7, 9 en 10] zijn transformaties die door de geest in toepasselijke termen zijn vervat [in de geschriften, in de leringen]. (42) Beheers [daarom]

je geest, beheers je spraak, beheers je adem en je zinnen. Beheers [middels meditatie] jezelf vanuit de ziel zodat je nimmer weer zult struikelen op het pad van het materieel bestaan. (43) Van een transcendentalist die niet door meditatie zijn spraak en geest geheel beheerst, zullen zijn geloften, boetedoening en liefdadigheid wegsijpelen als water uit een ongebakken pot. (44) Iemand die Mij is toegewijd moet daarom zijn woorden, geest en levensadem beheersen. Met die intelligentie aldus verbonden in toewijding tot Mij bereikt hij dan zijn levensdoel.'

Hoofdstuk 12

Het Varnāśrama Systeem en de Boot van Bhakti: de Studenten en de Huishouders

(1-2) Śrī Uddhava zei: 'O Lotusogige, voorheen beschreef Je de religieuze beginselen van het Jou toegewijd zijn die worden gerespecteerd door alle *varnāśrama* aanhangers en zelfs door hen die dat systeem niet volgen. Leg me dan nu uit hoe mensen door gewetensvol hun beroepsmatige plichten te vervullen kunnen komen tot toegewijde dienst aan Jou. (3-4) Beste Mādhava, o Machtig Gearmde, in het verleden benaderde Je, in de gedaante van Heer Hamsa, Brahmā over de religieuze beginselen waarmee men het allerhoogste geluk vindt [zie 11.13]. Na zolang gegolden te hebben o Onderwerper der Vijanden, zullen die beginselen zoals Jij ze vandaag onderwees, niet langer gebruikelijk zijn in de menselijke samenleving [zie ook 5.6: 10 en 11.5: 36 en Kali-yuga]. (5-6) Beste Acyuta, er is geen andere spreker, schepper en beschermer van het dharma behalve Jij; niet op aarde en zelfs niet in de vergadering van Brahmā waar Je aanwezig bent in een gedeeltelijke manifestatie van Jezelf [te weten de Veda's, zie ook 10: 87]. Als de aarde door Jouw heerlijkheid is verlaten o Madhusūdāna, o Schepper, Beschermer en Spreker, wie o Heer, zal dan spreken over [de kennis die] verloren [ging]? (7) Beschrijf daarom voor ons als Je blieft o Meester, o Kenner van Alle Dharma, wie er ervoor in aanmerking komt om de oorspronkelijke plichten na te leven die zich kenmerken door toewijding voor Jou, en hoe voert men die uit?'

(8) Śrī Śuka zei: 'Hij, de Allerhoogste Heer Hari, aldus verzocht door de beste van Zijn toegewijden was daarmee ingenomen en sprak toen, voor het heil van het welzijn van alle geconditioneerde zielen, over de eeuwige plichten van het dharma. (9) De Allerhoogste Heer zei: 'Deze vraag van jou is een dharmagetrouwe, hij voert de mens tot zaligheid. Als je blieft, Uddhava, verneem van Mij over deze vormen

van goed [*varnāśrama*] gedrag wat betreft de maatschappelijke status [*āśrama*] en roeping [*varna*]. (10) In het begin, in Satya-yuga, was er [enkel] één klasse van mensen en zij werden *hamsa* [zwaan] genoemd. De burgers van die tijd waren van hun geboorte af aan goed op de hoogte van de uit te voeren plichten - daarom kennen de geleerden dat tijdperk als Krita-yuga, het tijdperk van de plichtsbetrachting. (11) Men gaf toen met de Pranava uitdrukking aan de [niet in vieren verdeelde] Veda en kende Mij als de religieuze plicht in de gedaante van de stier der religie [zie 1.16: 18 en 1.17: 24]. Verankerd in de verzaking vrij van zonden aanbad men Mij als Heer Hamsa. (12) Aan het begin van Tretā-yuga, o hoogst fortuinlijke, ontstond in Mijn hart vanuit de *prānā* de drievoud van het kennen [de drie Veda's *Ṛg*, *Sāma* en *Yajur*] waarmee Ik verscheen in de drie vormen van offeren [vandaar de naam Tretā, zie *rtvik*]. (13) Uit de Oorspronkelijke Persoonlijkheid kwamen de intellectuelen, de bestuurders, de kooplieden en de arbeiders voort [de *varna*'s] wiens individuele handelingen te herkennen zijn als [respectievelijk] die van de mond, de armen, de dijen en de voeten [benen] van de universele gedaante [vergelijk 2.1: 37]. (14) De celibataire studenten kwamen voort uit Mijn hart, de huishouders zijn er van mijn lendenen, in Mijn borst vonden zij die in het woud leven [de teruggetrokkenen] hun bestaan en de wereldverzakende orde treft men aan in Mijn hoofd [zie *āśrama*'s]. (15) De gebruikelijke aard van de mensen van de verschillende maatschappelijke klassen [*varna*'s] en statusvormen [*āśrama*'s] ontwikkelde zich naar gelang de situatie van hun geboorte [in Mijn lichaam]: in een lagere positie ontwikkelde zich de inferieure aard en in een hogere positie ontstond de superieure. (16) Gelijkmoedigheid, zinsbeheersing, verzaking, reinheid, tevredenheid, vergevingsgezindheid, oprechtheid, toewijding voor Mij, mededogen en waarachtigheid zijn de natuurlijke kwaliteiten van de brahmanen [in de hoogste positie, het hoofd, vergelijk 7.11: 21 en B.G. 18: 42]. (17) IJver, lichaamskracht, vastberadenheid, heldhaftigheid, tolerantie, vrijgevigheid, ondernemingszin, standvastigheid, aandacht hebben voor de brahmaanse cultuur en leiderschap vormen de natuurlijke eigenschappen van de *kṣatriya*'s [Zijn armen, vergelijk 7.11: 22 en B.G. 18: 43]. (18) Geloof, de liefdadigheid toegewijd, recht door zee,

de brahmanen van dienst en altijd bezig met het vergaren van geld, vormen de natuurlijke eigenschappen van de *vaiśya*'s [Mijn armen, vergelijk 7.11: 23 en B.G. 18: 44]. (19) Vrij van misleiding gehoorzaam zijn jegens de tweemaalgeboren zielen [de drie hogere *varna*'s], de koeien en de godspersonen dienstbaar zijn, alsook volmaakt tevreden zijn met de beloning aldus verkregen, vormen de natuurlijke kwaliteiten van de *śūdra*'s [Zijn voeten of benen, vergelijk 7.11: 24 en B.G. 18: 44]. (20) Onrein zijn, achterbaks, diefachtig, ongelovig, ruziezoekerig, wellustig, licht ontvlambaar zijn en steeds maar smachten naar, vormt de aard van hen die zich in de laagste positie bevinden [de uitgestotenen]. (21) Het is de plicht van alle leden van de samenleving om geweldloos, waarheidlievend en eerlijk te zijn, vrij te zijn van lust, woede en begeerte en het welzijn en geluk na te streven van alle levende wezens.

(22) Een tweemaal geborene die een tweede geboorte onderging met zuiveringsrituelen [middels *saṃskāra*'s, een heilige draad ontvangend] en [worden ingewijd in] de *Gāyatrī*-mantra, behoort te wonen in het verblijf [de school] van de goeroe en moet met zijn zinnen in bedwang op zijn verzoek de heilige boeken bestuderen [zie ook B.G. 16: 24]. (23) Een gordel dragend, een hertenvel, een staf, gebedskralen, een brahmaanse draad, een waterpot, en samengeklit haar, gebruikt hij [de *brahmacārī*], zonder zijn tanden en kleren te verwaarlozen [*], *kuśagra*s [om op te zitten] en [aanvaardt hij] niet een aangename zetel. (24) Het zich baden en het eten, de offerplechtigheden bijwonen, het bidsnoer hanteren en het zich ontdoen van ontlasting en urine doet hij in stilte [Vaishnava's mompelen met hun *japa*]. Hij behoort niet [in zijn geheel] zijn nagels of haar te knippen, ook niet het haar onder zijn armen en het schaamhaar [zie ook *śikhā*]. (25) Onder de gelofte van het celibaat, behoort hij nimmer zijn zaad te verspillen en, als het uit zichzelf wegvloeiende, moet hij een bad nemen, zijn adem beheersen en de *Gāyatrī* opzeggen [zie ook *ūrdhva-retah*]. (26) Gezuiverd met zijn bewustzijn gefixeerd, aan het begin en het eind van de dag zijn *japa* in stilte uitvoerend, behoort hij de vuurgod, de zon [zie *cakra*], de *ācārya*, de koe, de brahmaan, de leraar, de oudere en de godvrezende

ziel van dienst te zijn [vergelijk 11.14: 35]. (27) Hij moet Mij in de leraar van het voorbeeld [de *ācārya*] herkennen. De *ācārya* moet hij nooit en te nimmer afgunstig het respect niet gunnen met het idee dat hij maar een gewone sterveling zou zijn, want de geestelijk leraar vertegenwoordigt al de goden [zie ook de vuistregel en vergelijk b.v. 7.14: 17, 10.81: 39, 10.45: 32 en 11.15: 27]. (28) 's Avonds en 's morgens moet hij hem het voedsel brengen dat werd ingezameld en het hem samen met andere zaken aanbieden. Ingetogen aanvaardt hij wat hij toestaat [als zijn aandeel]. (29) Hij behoort zich steeds bescheiden bezig te houden met het dienen van de *ācārya*, hem op de voet volgend met gevouwen handen waar hij ook gaat, staat, rust of zit. (30) Aldus tewerk gaand moet hij [de *upakurvāna brahmacārī*], vrij van [ongereguleerde] zinsbevrediging en zonder met de eed [van het celibaat] te breken, leven in de school van de goeroe totdat de opleiding is voltooid [zie ook Kumāra's]. (31) Als hij [*naiṣṭhika*, d.w.z. trouw voor rest van zijn leven] op wil klimmen naar de wereld der verzen [Maharloka], de hemel van Brahmā, moet hij, terwille van zijn Vedische studies, zijn lichaam overgeven aan de goeroe met de grote gelofte [van het permanent celibaat, zie *yama*]. (32) Actief geestelijk betrokken en vrij van zonde moet hij Mij aanbidden als de Allerhoogste Onverdeelde Intelligentie aanwezig in het vuur, in de geestelijk leraar, in zichzelf en in alle levende wezens [zie ook B.G. 5: 18, *siddhānta* en *advaita*]. (33) Het eerste waar [een seksueel rijp maar op de geestelijkheid gericht] iemand die er geen eigen huishouding op nahoudt van behoort af te zien, is met [seksueel ontvankelijke] vrouwen of andere seksueel actieve levende wezens, blikken uit te wisselen, ze aan te raken, zich ermee te onderhouden en zich te vermaken en zo meer [zie 11.14: 29 en 6.1: 56-68]. (34-35) Reinheid, de handen wassen, baden, 's morgens en 's avonds van religieus dienstbetoon zijn, Mij aanbidden, heilige plaatsen bezoeken, het bidsnoer hanteren, het vermijden van dingen die men niet aan moet raken, dingen die niet geschikt zijn voor consumptie en dingen waar men niet over behoort te spreken - dit alles o Uddhava, vormt de vrijwillige boete voor het intomen van de geest, de woorden en het lichaam, die met Mij, Ik die Zich ophoudt in alle levende wezens, is voorgeschreven voor alle geestelijke afdelingen [alle *āśrama*'s]. (36)

Een brahmaan die zich houdt aan de grote gelofte en aldus zijn karmische mentaliteit verbrandt door de intensiteit van zijn boete, wordt zo helder als vuur en een onberispelijke toegewijde van Mij. (37) Als hij [de *brahmacārī*], na zich aldus naar behoren de Vedische kennis te hebben eigen gemaakt, de wens koestert [een gezin te stichten] moet hij de geestelijk leraar schadeloos stellen en zich met zijn toestemming baden, [zich netjes kleden en vertrekken **].

(38) Tenzij hij Mijn toegewijde is, moet een ware *dvija* [een persoon van de drie hogere klassen] ofwel een gezinsleven beginnen [*grhastha*], of het bos ingaan [*vānaprastha*] of een monnik, een bedelmonnik [*'samniyāsin'* of *sannyāsī*] worden; hij moet zich van de ene erkende maatschappelijke positie [*āśrama*] naar de andere bewegen en niet iets anders doen. (39) Als men een gezinsleven wil moet men een onbesproken vrouw trouwen met gelijksoortige kwaliteiten die jonger is. Als de eerste echtgenote dezelfde levensroeping heeft mag er een andere volgen [van een lagere klasse]. (40) Offerplechtigheden, studie van de geschriften en liefdadigheid vormt de praktijk van alle tweemaal geborenen, maar alleen de brahmanen houden zich bezig met het accepteren van liefdadigheid, het geven van [Vedisch] onderricht en het voor anderen uitvoeren van offerplechtigheden [vergelijk 7.11: 14]. (41) Als een brahmaan het aanvaarden van liefdadigheid als nadelig ziet voor zijn boetvaardigheid, geestelijke zeggingskracht en glorie, moet hij leven van de andere twee [van onderricht en offerplechtigheid] en als hij ook deze twee niet kan verenigen met zijn spiritualiteit, moet hij leven van het vergaren van achtergebleven korenaren in het veld ['van de stenen' leven, zie ook 6.7: 36, 7.15: 30 en B.G. 9: 22]. (42) Het lichaam van een brahmaan is er niet voor oppervlakkige zinsgenoegens [en de daarbij horende onvrijwillige vormen van boete van oorlog, ziekte en opsluiting], het is er terwille van lastige [vrijwillige] boetedoeningen in deze wereld en een onbegrensd geluk in de wereld hierna [zie ook 11.6: 9 en B.G. 17: 14-19]. (43) Met zijn bewustzijn geheel tevreden met de bezigheid van het vergaren van graankorrels en het grootmoedig, zonder hartstocht cultiveren van het dharma, kan iemand die zijn geest op Mij vestigde - en aldus niet zo erg gehecht is - zelfs

als hij als een huishouder leeft de bevrijding bereiken [vergelijk B.G. 3: 22 en 10.69]. (44) Wie een aan Mij overgegeven brahmaan [ofwel een ervaren toegewijde] verlost uit een [armoedig] bestaan vol lijden, zal Ik zeer spoedig als een boot op de oceaan verlossen van alle ellende. (45) Een koning verlost zichzelf door als een vader zijn volk voor moeilijkheden te behoeden, net zoals een olifantenstier zonder vrees voor zichzelf zichzelf en andere olifanten beschermt [zie ook 4.20: 14]. (46) Een heerser over mensen die op die manier op aarde alle zonden verdrijft, zal daarom de hemel genieten, samen met de koning van de hemel [Indra] zich verplaatsend in een hemelwagen zo schitterend als de zon. (47) Een [Vedisch] geschoold iemand die [armoe] lijdt kan zich als een koopman bezighouden met zaken doen, of getroffen door ongeluk moet hij het zwaard ter hand nemen [de politiek ingaan]. In geen geval kan hij als hij nood lijdt zich als een hond gaan gedragen [lager gezag gaan volgen]. (48) Een koning mag in geval van nood zich in zijn levensonderhoud voorzien door te werken als een koopman, door te gaan jagen of door naar voren te treden als een man van kennis. Hij kan zich echter nooit [volgzaam] als een hond gaan opstellen. (49) Een *vaiśya* kan het werk doen van een *śūdra* en een *śūdra* kan het werk verrichten van een ambachtsman en manden en matten vervaardigen, maar bevrijd van de ellende moet iemand niet aan de kost willen komen door beneden zijn stand werk te verrichten [zie ook 7.11: 17]. (50) Men moet [als huishouder] dagelijks van aanbidding zijn voor de halfgoden, de wijzen, de voorvaderen en alle levende wezens als zijnde Mijn vermogens, door de Vedische kennis te bestuderen, door mantra's als *svadhā* ['gezegend zij'] en *svāhā* ['alle heil'] op te zeggen en door voedsel en dergelijke te offeren naar gelang de voorspoed die men geniet [zie ook 11.5: 41]. (51) Of men zijn geld nu verkreeg zonder er moeite voor te doen of verwierf door zuivere plichtsbetrachting, men behoort zonder een last te vormen voor hen die van je afhankelijk zijn, van gepast respect te zijn met behulp van Vedische rituelen. (52) Men moet zich niet fixeren op zijn familieleden, noch moet men zich door hen van het verstand laten beroven [door ze te willen controleren]; als men wijs is ziet men in dat wat in het verschiet ligt net zo tijdelijk is als wat men achter de rug heeft. (53) Het samenzijn met je kinderen, vrouw, verwanten en

vrienden is als het samenzijn met reizigers; men wordt van ze gescheiden in een volgend lichaam, net zoals een droom verdwijnt die men heeft in zijn slaap [zie ook 7.2: 21, 9.19: 27-28]. (54) Daarvan overtuigd zal een bevrijde ziel die zich niet met het lichaam identificeert en onzelfzuchtig thuis leeft als was hij te gast, niet verstrikt raken in huiselijke aangelegenheden. (55) Als men met de activiteiten van een gezinsleven Mij aanbidt, mag men als toegewijde thuis blijven of het woud ingaan, of ook, als nazaten de verantwoordelijkheid over kunnen nemen, de wereldverzakende orde oppakken. (56) Iemand echter wiens bewustzijn wordt verstoord door zijn verlangen naar een thuis, kinderen en geld, verkeert in gebondenheid en denkt - bij haar onder de plak - met een miserabele mentaliteit onintelligent in termen van ik en mijn. (57) 'Och mijn arme oude vader en moeder. Och mijn vrouw met een baby in haar armen en o mijn kleine, weerloze kindjes! Hoe moeten zij nu leven als ze ellendig omdat ik er niet ben het zwaar te verduren hebben' [zie b.v. ook 11.7: 52-57]? (58) Zo iemand wiens geest in zijn huiselijke situatie aldus wordt overspoeld door gedachten en emoties zal vanwege zijn verdwaasde verstand dat steeds naar zijn familie uitgaat geen voldoening vinden en in duisternis belanden als hij sterft.'

*: De term *adhauta* hier gebruikt betekent, volgens het Monier Williams woordenboek, het negatieve van *dhauta*, hetgeen wit, gewassen en gezuiverd betekent alsook verwijderd en vernietigd. Met betrekking tot tanden en kleren zou dit zowel niet gepoetste tanden en ongewassen kleren kunnen betekenen als tanden die niet zijn gebroken, verwaarloosd of verrot en kleren die naar behoren het lichaam bedekken. Aldus hangt het van de context van de andere waarden der verzaking af om uit te maken welke betekenis van toepassing zou zijn. Aangezien *adhauta* in de eerste zin in tegenspraak zou verkeren met de waarde der reinheid, *śaucam* [zie b.v. vers 20 van dit hoofdstuk en 1.17: 24], is er, in tegenstelling tot voorgaande interpretaties gekozen voor de tweede zin van verzorgde tanden en kleren die naar behoren het lichaam bedekken, hetgeen meer in overeenstemming is met de normale gang van zaken bij *brahmacārī*

Vaishnava toegewijden in aanvaarding van een geestelijk leraar [zie ook 11.17: 23].

** : Dit proces van 'in orde brengen' wordt de *samāvartana-saṃskāra* genoemd die de voltooiing van de studie markeert en de terugkeer naar huis na met de goeroe te hebben geleefd.

Hoofdstuk 13: Het Varnāśrama-systeem: de Teruggetrokkenen en de Wereldverzakkers

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Als men in de derde levensfase zich in het woud wil terugtrekken moet men om daar in vrede te verkeren de echtgenote aan zijn zoons toevertrouwen of anders samen met haar in het bos verblijven. (2) Men moet zorgen voor een zuiver [*] levensonderhoud op basis van de knollen, wortels en vruchten van het woud en zich kleden in boombast, gras, bladeren of dierenhuiden. (3) [In het bos] behoort men zijn hoofdhaar en lichaamshaar, aangezichtshaar en nagels te laten [groeien] alsook het lichaamsvuil, de tanden niet [uitgebreid] te reinigen, [maar] zich drie maal daags te baden en [’s nachts] op de grond te slapen. (4) Aldus tewerkgaand moet men boete doen door in de zomer ascetisch de vijf vuren te tolereren [de offervuren in de vier windrichtingen en de zon daarboven], de stortregens tijdens het regenseizoen en de winterkou als men tot zijn nek toe in het water staat [zie ook 4.23: 6]. (5) Men eet wat ofwel werd bereid op een vuur, wat rijpte mettertijd of wat verpulverd werd met een vijzel, met een steen of vermalen werd met de tanden. (6) Men moet persoonlijk alles bijeenbrengen wat voor het levensonderhoud nodig is naar gelang de plaats, de tijd en de energie die men heeft en goed begrijpen dat [levend in het bos] men niets moet opslaan voor een later tijdstip [zie ook 7.12: 19]. (7) Een *vānaprastha* mag Me aanbidden met offerandes [van rijst, gerst en dāl], mag rijstkoeken offeren of vruchten naar gelang het seizoen, maar nimmer mag hij van de in de geschriften vermelde aanbidding zijn van het offeren van dieren. (8) Zoals hij dat voorheen deed [toen hij een *grhastha* was] behoort hij de vuurplechtigheid, de plechtigheid op de dag van een nieuwe maan en van een volle maan alsook de viermaandelijke offerplechtigheid [van *cāturmāsya*] uit te voeren die door de Vedische experts worden voorgeschreven. (9) Als hij Mij met die ascetische praktijk aanbeden heeft zal de wijze [*vānaprastha*], vel

over heen vanuit de wereld der zieners Mij bereiken, het Doel van Alle Boete [zie ook *maharloka*]. (10) Bestaat er een grotere dwaas dan iemand, die voor langere tijd van deze zware maar zegenrijke boete is die tot bevrijding leidt, maar die ascese beoefent met het oog op oppervlakkige zinsbevrediging [zie ook *vāntāśī*]? (11) Als hij door ouderdom met zijn lichaam trillend niet langer in staat is zijn gereguleerde activiteiten vol te houden, moet hij het offervuur in zijn hart plaatsen, zich op Mij concentreren en het vuur ingaan [zie ook 7.12: 23-25]. (12) Indien zich echter bij hem volledige onthechting heeft ontwikkeld van alle resultaatgericht handelen en [het verwerven van] een hogere leefwereld voor hem niets meer betekent dan de hel, mag hij het [*vānaprastha*] offervuur opgeven en zich aansluiten bij de wereldverzakende orde [zie ook B.G. 18: 2 en **].

(13) Na volgens de voorschriften Mij te hebben aanbeden en alles wat hij had aan de priester te hebben gegeven, moet hij [de *vānaprastha*] het offervuur in zijn levensadem opnemen en vrij van verlangens onbezorgd rond gaan trekken [als een *sannyāsī*, zie ook 9.6*]. (14) De halfgoden werpen om te beginnen hindernissen voor hem op in de gedaante van zijn vrouw [en later andere verleidingen]; dezen moet hij te boven komen en overstijgen [zie ook B.G. 6: 25, 1.19: 2-3, 5.6: 4, 11.4: 7]. (15) Als een wijze het wenst kleding te dragen gebruikt hij een andere doek om zijn lendendoek [of *kaupīna*] te bedekken. Al het overige geeft hij op, [hij aanvaardt] behalve een staf en een waterpot zonder noodzaak nooit iets anders. (16) Hij moet zijn voet plaatsen op een vrije plek [vrij van levende wezens], met zijn doek het water zuiveren dat hij wil drinken, de waarheid spreken in heldere bewoordingen en tot actie overgaan met een zuivere geest. (17) Zwijgzaamheid, terughoudendheid en adembeheersing vormen de strikte disciplines voor de stem, het lichaam en de geest. Hem bij wie men dezen niet aantreft Mijn beste, kan men, ondanks zijn bamboestaken, niet als een echte *sannyāsī* beschouwen [zie ook *tridaṇḍa*]. (18) Als hij uit gaat bedelen bij de vier *varna*'s moet hij willekeurig zeven verschillende huizen benaderen, de onreine [zondige, vervuilde] huishoudens uit de weg gaan en tevreden zijn met wat hij kreeg [zie ook *cakra*, vergelijk 1.4: 8]. (19) Dan moet hij

ergens buitenaf zich naar een waterbekken begeven, zich er wassen en dan zonder iets te zeggen het gebedelde en schoongemaakte voedsel uitdelen. Vervolgens moet hij wat ervan overbleef in zijn geheel verorberen. (20) Hij moet zich vrij van gehechtheid en alleen over deze aarde rondbewegen met zijn zinnen volledig onder controle, en tevreden en vergenoegd met het Ware Zelf, stabiel op het spirituele vlak, van een gelijkgezinde blik zijn [B.G. 5: 18, zie bhajan]. (21) Op een afgelegen, veilige plek, moet de wijze met zijn bewustzijn gezuiverd in liefde voor Mij, zich concentreren op enkel de ziel als niet-verschillend van Mij. (22) Door zich te fixeren in de kennis moet hij zicht krijgen op de gebonden en bevrijde staat van het zelf. Gebonden is hij als de zinnen zijn afgeleid en bevrijd is hij als hij ze onder controle heeft [als hij - Mij toegewijd - zich concentreert, mediteert en zo verzonken raakt, zie ook 11.10]. (23) De wijze met zijn zes zinnen [de fysieke zinnen en de geest] volledig onder controle in zijn bewustzijn van Mij, moet met het ervaren hebben van het grotere geluk van de ziel, derhalve leven in onthechting van oppervlakkige materiële verlangens. (24) Hij behoort te reizen naar de zuivere plaatsen op aarde met bossen, rivieren en bergen. Steden, dorpen en weidegronden moet hij alleen maar ingaan om bij hen die voor de materie werken om aalmoezen te bedelen. (25) Hij moet steeds [proberen] aalmoezen in[te]zamelen bij de afdeling van de *vānaprastha* levensorde, omdat door voedsel dat verkregen werd door rapen in een gezuiverd bestaan [vrij van baatzuchtig werk, karma] men verlost wordt van illusie en snel de geestelijke perfectie bereikt. (26) Hij moet nimmer de vergankelijke zaken die hij voor ogen heeft aanzien voor de uiteindelijke werkelijkheid; met een bewustzijn vrij van gehechtheid behoort hij zich af te keren van alle motieven voor [materiële vooruitgang in] deze wereld of een toekomstig bestaan. (27) Gefixeerd op het [ware] zelf moet hij niet langer het universum in gedachten houden en zo redenerend [als voorheen] al die begoochelende energie opgeven die in zijn zelf de geest, de spraak en de levensadem samenbindt [zie *ahankāra*]. (28) Of hij nu in onthechting de kennis is toegewijd dan wel als Mijn toegewijde zelfs niet de bevrijding verlangt, hij moet [uiteindelijk] de *āśrama*-plichten en hun rituelen achter zich laten en zich buiten het bereik van de

regels en voorschriften begeven [zie ook 10.78: 31-32, 3.29: 25 en 5.1*]. (29) Ondanks zijn intelligentie behoort hij [de onthechte ziel, een *sannyāsī*] te spelen als een kind, ondanks zijn kunde behoort hij te handelen als was hij incompetent, ondanks zijn scholing behoort hij zich uit te laten als was hij verstrooid en ondanks zijn kennis van de voorschriften moet hij zich vrij gedragen ['ronddolen als een koe']. (30) Hij moet nimmer hechten aan de [*karma-kānda*] Vedische filosofie [van het offeren terwille van de opbrengst], noch behoort hij daar ketters tegen in te gaan; hij moet zich onthouden van scepticisme en loze praat noch in [politieke] argumentaties partij kiezen. (31) Een wijs iemand moet zich nooit aan anderen storen noch moet hij anderen storen. Hij behoort grove taal te verdragen, nimmer iemand respectloos te behandelen en nooit - als een dier voor het lichamenlijk belang - zich tegenover wie dan ook vijandig op te stellen [zie ook B.G. 12: 15]. (32) De Ene Allerhoogste Ziel bevindt zich in alle levende wezens alsook in het eigen lichaam. Net zoals de maan in verschillende waterbekkens wordt weerspiegeld, zijn alle materiële lichamen samengesteld uit de energie van de Ene [Heer, zie ook B.G. 6: 29 & 13: 34]. (33) Hij [de *sannyāsī*] moet er niet over inzitten als er geen [of niet het juiste] voedsel voorhanden is, noch moet hij zich verheugen als er op andere momenten genoeg van is; hij moet er vast van overtuigd zijn dat beide zaken [van overvloed en schaarste] door het lot [de Heer] zijn bepaald. (34) Hij moet zich ervoor inspannen om te eten en naar behoren zijn persoonlijke levenskracht op peil te houden, met die kracht immers bezint hij zich op de spirituele waarheid die, begrepen, tot bevrijding leidt [zie B.G. 6: 16]. (35) Voedsel dat hij zonder moeite verkreeg moet hij nuttigen, of het nu eersteklas is of van een inferieure kwaliteit. Zo ook moet de wijze zijn kleding en slaappleaats aanvaarden zoals het hem toevalt [zie ook 7.13]. (36) Algemene reinheid, het wassen van de handen, het nemen van een bad en andere reguliere plichten moeten door een persoon van spiritueel inzicht zonder enige dwangmatigheid worden uitgevoerd, net zoals Ik, de Heer, handel naar gelang het spel dat Ik speel. (37) Het waarnemen van zaken [als bestaande] los van Mij is voor hem afgelopen, want met Mij voor ogen wordt een dergelijke visie vernietigd. Soms houdt zo'n idee stand totdat het lichaam sterft, maar

dan zal hij Mij bereiken. (38) Hij die geen idee heeft van Mijn dharma, maar in zijn wens tot spirituele volmaaktheid onthechting ontwikkelde van het lustmatig zingenot dat tot ongeluk leidt, dient een wijze [bonafide] geestelijk leraar te benaderen [van gepaste referentie, een goeroe, zie ook B.G. 16: 23-24, 4: 34 & 17: 14]. (39) De toegewijde moet de geestelijk leraar die Mij belichaamt, met veel geloof en zonder afgunst en overtredingen net zo lang dienen totdat hij een helder inzicht in de Absolute Waarheid heeft gekregen [zie ook 11.17: 27]. (40-41) Hij echter die de zes vormen [van ondeugd, de *anartha's*] niet de baas is, de wagenmenner van het lichaam laat leiden door de wilde zinnen, verstoken is van kennis en onthechting, en slechts wil leven [en niet wil leren] van de driestokkenstaf, ontkent Mij, zichzelf en de godspersonen in zichzelf aanwezig en doet het dharma schade; niet hebben afgerekend met de besmetting van deze wereld zal hij ook in de wereld hierna verloren en verlaten zijn.

(42) Geweldloosheid en gelijkmoedigheid vormt het dharma van de bedelmonnik [de *sannyāsī*], onderscheid en verzaking is het dharma van degene die in het woud leeft [de *vānaprastha*], het beschermen van alle levende wezens en offers brengen vormt het dharma van de huishouder [de *gṛhastha*], en het dienen van de leraar van het voorbeeld [de *ācārya*] is het dharma van de celibataire student [de *brahmacārī*]. (43) Van allen die Mij aanbidden met celibaat, verzaking, reinheid, tevredenheid en vriendelijkheid jegens alle levende wezens, mag een huishouder echter zijn vrouw benaderen voor seksuele gemeenschap als de tijd er rijp voor is. (44) Iemand die aldus overeenkomstig zijn dharma Mij aanbidt, niets anders toegewijd is, en beseft dat Ik aanwezig ben in alle levende wezens, zal een standvastige toewijding voor Mij verwerven. (45) O Uddhava, hij komt tot Mij door bhakti, door liefdevolle toegewijde dienst aan Mij, de Allerhoogste Heer van Al de Werelden, de Absolute Waarheid en oorzaak, de bron en ontbinding van al het bestaande. (46) Als men door zijn dharma zijn bestaan gezuiverd heeft, geheel doordrongen is van Mijn verheven positie en begiftigd is met geestelijke kennis en wijsheid, zal men Mij zeer spoedig bereiken. (47) De volgers van het *varnāśrama dharma* kenmerken zich door deze [traditionele]

gedragscode. Dit plichtsbesef gecombineerd met Mijn bhakti geeft de hoogste volmaaktheid des levens. (48) O vrome ziel, dit wat ik op jouw verzoek aan je heb uitgelegd, vormt de manier waarop men zich als toegewijde volmaakt kan inzetten voor zijn plicht en tot Mij, de Allerhoogste kan komen.'

*: Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura citerend uit de Manu-saṁhitā wijst erop dat het woord *medhyaīh* ofwel 'zuiver' in deze context betekent dat terwijl hij verblijft in het woud een wijze geen drank gebaseerd op honing moet aanvaarden, noch het vlees van dieren, schimmels, paddestoelen, mierikswortel of welke hallucinogene of bedwelmende kruiden dan ook, ook niet onder het voorwendsel van medicinaal gebruik.

** : Shastri C.L. Goswami geeft hier als commentaar bij zijn vertaling van het boek: 'De *śruti* stelt vast dat een *brāhmaṇa* ongeacht het levensstadium waarin hij zich bevindt, een kluizenaar kan blijken te zijn wanneer zich ook maar ware *vairāgya*, ware onthechting in hem voordoet.'

Hoofdstuk 14

De Perfectie van de Spirituele Kennis

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Iemand die, toegerust met kennis in overeenstemming met de mondelinge overlevering, van zelfrealisatie is en zich niet verliest in gissingen [over wat ware kennis zou zijn], moet, bekend met het feit dat dit universum een en al illusie is, zowel terwille van Mij als de geestelijke kennis zijn wereldse betrokkenheid opgeven. (2) Voor een persoon van spirituele kennis ben Ik het voorwerp van aanbidding, het doel, het motief en de slotconclusie. Buiten Mij als zijn favoriet, licht en zaligheid, kent hij geen ander doel. (3) Zij die in ieder opzicht volkomen zijn in de kennis en de wijsheid, kennen Mijn lotusvoeten als het allergunstigste. Daarom is de geleerde transcendentalist die vanuit zijn spirituele kennis aan Mij vasthoudt, Mij het meest dierbaar [zie ook B.G. 7: 17-18]. (4) Het uitvoeren van verzakingen, het bezoeken van heilige plaatsen, het doen van *japa*, het beoefenen van liefdadigheid of het verrichten van andere vrome daden kan niet de perfectie verschaffen die slechts een fractie van deze spirituele kennis geeft [vergelijk 10.46: 32-33]. (5) Wees daarom o Uddhava, met het kennen van je ware zelf in combinatie met dit spiritueel onderscheidingsvermogen dat je bereikte middels intelligentie en bewustzijn, van jouw manier [*svarūpa*] van Mij toegewijd dienen. (6) De wijzen bereikten de hoogste volmaaktheid door met het offer van de Vedische kennis en wijsheid Mij, de Heer van Alle Offers, te aanbidden die de Opperziel is aanwezig in henzelf. (7) De verandering van de drie afdelingen [der natuur, de *guṇa*'s] die jouw omgeeft, vormt een illusie zich voordoend in het heden [van de begoochelende materie] die er niet is in het begin noch aan het eind [van het universum]. In welke zin kunnen het geboren worden enzo van je materiële lichaam, dat er eerst niet was, nadien ook niet meer is, maar slechts halverwege bestaat, nu betrekking hebben op jou[w essentie, je ware zelf, je ziel]?'

(8) Śrī Uddhava zei: 'O Heer van het Universum, o Jij in de Gedaante van het Universum, verklaar alsJeblieft de yoga van de toewijding voor Jou waar ook de groten naar streven. Deze toewijding omvat de uitgebreide, volmaakt zuivere kennis begaan met onthechting en wijsheid, die de goedkeuring wegdraagt van de gevestigde [verhalen]traditie. (9) O Heer, voor degene die, gekweld op het materiële pad, wordt overweldigd door de drievoudige misère [zie 1.17: 19], zie ik geen andere beschutting dan het bladerdak van Jouw twee lotusvoeten die de nectar doen neerregenen. (10) AlsJeblieft verhef deze persoon die zo erg smachtend naar wat onbeduidend geluk, gebeten door de slang van de tijd, hopeloos ten val kwam in dit donkere gat [van het materieel bestaan]. O Grote Autoriteit, stort Je woorden van genade uit die tot bevrijding leiden!'

(11) De Allerhoogste Heer zei: 'Deze vraag werd in het verleden door [Yudhiṣṭhira] de koning die niemand als zijn vijand beschouwt gesteld aan Bhīṣma, de beste onder de verdedigers van het dharma, terwijl wij allen aandachtig luisterden [zie 1.9: 25-42]. (12) Nadat de oorlog tussen de nazaten van Bharata was afgelopen, vroeg hij, overmand door de vernietiging van zijn vrienden en verwanten, na te hebben vernomen over de vele religieuze beginselen, tenslotte wat bevrijding [*mokṣa*] inhoudt. (13) Ik zal je beschrijven wat werd vernomen uit de mond van die aan de goddelijkheid gezworen ziel [Bhīṣma] ten gunste van hogere kennis, onthechting, zelfverwerkelijking, geloof en toegewijde dienst. (14) Die kennis aan de hand waarvan men het ene element [van de Geest van het Absolute, de Superziel, de Heer, zie 1.2: 11] herkent in de negen, elf, vijf en drie elementen van al de levende wezens, wordt door Mij gewaardeerd als zijnde hogere kennis [*jñāna*]. (15) Als men niet in die zin gericht is op al de elementen samengesteld uit de drie geaardheden, maar meer, zoals het moet, de Ene ziet die dit universum doet ontstaan, bestaan en vergaan, is er op dat moment sprake van zelfverwerkelijking [*vijñāna*]. (16) Dat wat aanwezig is in den beginne, er halverwege bij is van de ene schepping tot de andere en zich nog steeds handhaaft als alles zijn vernietiging vindt, is wat men als eeuwig en waar beschouwt. (17) Vedische kennis [*śruti*], directe ervaring [*pratyakṣa*],

traditionele instructie [*aitihya* of *smṛti*] en logische gevolgtrekking [*anumāna*] zijn de vier vormen van juist waarnemen met de wisselvallige natuur voor ogen, waarmee een persoon de materiële verscheidenheid de baas wordt [er van onthecht raakt, zie *pramāna*]. (18) Ongeluk treft men aan tot in de hemel van Viriñca [Brahmā] omdat alle materiële routines [rituelen inbegrepen] aan verandering onderhevig zijn. Een intelligent persoon moet begrijpen dat, net als met de dingen die hij voor ogen heeft, alles wat hij nog onder ogen zal krijgen van voorbijgaande aard is [zie tevens *ṣath-ūrmi*, 11.3: 20 en B.G. 8: 16].

(19) Omdat je van Me houdt sprak Ik voorheen met je over bhakti-yoga o zondeloze. Laat Me nu ook uitweiden over de manier waarop men de verheffing van Mijn toegewijde dienst bereikt. (20-24) Geloof in de nectar van de vertellingen over Mij, steeds Mijn heerlijkheden reciteren [bezingen], gefixeerd zijn op ceremoniële aanbidding, zich met lofzangen en gebed tot Mij verhouden; hoge achting hebben voor Mijn toegewijde dienst, eerbetuigingen brengen met al zijn ledematen, van eersteklas verering zijn voor Mijn toegewijden, denken aan Mij als zijnde aanwezig in alle levende wezens, alles wat men normaal doet aan Mij opdragen, Mijn kwaliteiten met woorden beschrijven, zijn geest aan Mij opdragen en alle materiële verlangens afwijzen; te Mijnentwille weelde opgeven, afzien van zinnelijk genot en materieel geluk, van opoffering zijn met liefdadigheid en het brengen van offers, *japa* doen en zich aan geloften en verzakingen houden terwille van Mij, zijn de verschillende vormen van religiositeit waarop mensen van overgave o Uddhava, opklimmen naar de liefdevolle dienst aan Mij - welk ander doel zou er voor Mijn toegewijde nog overblijven [om te bereiken]? (25) Als in vrede verkerend het bewustzijn is verzonken in de [allerhoogste] ziel, bereikt men, gesterkt door de geaardheid goedheid, religiositeit, spirituele kennis, onthechting en volheid. (26) Maar als men gefixeerd op de materiële verscheidenheid zijn zinnen najaagt in alle richtingen en zo een gevangene is van zijn hartstocht, moet je weten dat men, met dat [materialistische] bewustzijn gewijd aan zaken van voorbijgaande aard, het tegenovergestelde bereikt. (27) Van dharma

zegt men dat het leidt tot Mijn toegewijde dienst en van spirituele kennis [*jñāna*] dat die leidt tot het getuige zijn van de aanwezigheid van de Superziel. Onthechting [*vairagya*] heeft het verlies van belangstelling voor de objecten der zinsgenoegens tot gevolg en de volheid [*aiśvarya*] culmineert in de mystieke perfecties van *animā* en zo meer [perfecties en vermogens zie 11.15 & 11.16 en *bhaga*].'

(28-32) Śrī Uddhava zei: 'Van hoeveel soorten van onthoudingen [*yama*] en inachtnemingen [*niyama*] is er sprake o Onderwerper van de Vijand, wat is evenwicht, wat is zelfbeheersing beste Kṛṣṇa, wat is tolerantie en wat heet stabiliteit mijn Heer? Wat is liefdadigheid, wat is boete, wat is heldhaftigheid, wat zegt men over waarheid en werkelijkheid, wat is verzaking en weelde, wat is wenselijk, wat een offer en wat is een religieuze vergoeding? Wat denk Je dat de kracht van een persoon is o Fortuinlijke, de volheid en de winst o Keśava, wat heet scholing, wat bescheidenheid, wat is superieur, wat schoonheid en wat is geluk en ook ongeluk? Wie heet geschoold, wie is een dwaas, wat is de ware weg en wat de dwaalweg, wat is de hemel en wat is de hel en wie noem Je een vriend en wat heet een thuis? Wie is welvarend, wie is arm, wie is een ellendeling en wie een meester; als Je lieft praat met me over al deze zaken alsook over de tegengestelde kwaliteiten o Heer der Waarachtigen.'

(33-35) De Allerhoogste Heer zei: 'Geweldloosheid, waarheidliefde, het niet begeren of toe-eigenen van het bezit van anderen, onthechting, bescheidenheid, vrij zijn van bezitsdrang, vertrouwen koesteren, celibatair zijn, stil zijn, standvastigheid, vergevingsgezindheid en onbevreesdheid zijn de twaalf soorten van onthoudingen [van *yama*]. Reinheid [vanbinnen en vanbuiten], *japa* doen, boete doen, offeren, geloof, gastvrij zijn, Mij aanbidden, heilige plaatsen bezoeken, zorgdragen voor het welzijn van anderen in deze wereld, tevreden zijn en het dienen van de geestelijk leraar zijn de twaalf inachtnemingen [van *niyama*]. Deze twee keer twaalf soorten principes en plichten die mensen zich heugen en achten Mijn beste, leveren resultaat op [zoals zaligheid of voorspoed] naar gelang ieders verlangen [*]. (36-39) Mentaal evenwicht houdt de verzonkenheid van de intelligentie in Mij

in [zie ook 11.16: 10] en zelfbeheersing betekent het disciplineren van de zinnen. Tolerantie houdt in dat men ongeluk moet verdragen en stabiliteit betekent het overwinnen van de tong en de geslachtsdelen. De hoogste liefdadigheid houdt in dat men de roede opgeeft [anderen te bestraffen] en bij het opgeven van de lust denkt men aan boete doen. Men is een held als men zijn neiging tot materieel genieten overwint en er is werkelijkheidszin als men [de Ene, de Heer] gelijkelijk aanwezig ziet. Vriendelijk, zo zegt men, is men anders [of waarachtig] met de bewoordingen der wijzen. Men spreekt van reinheid als men onthecht is van het verrichten van productieve arbeid [zie ook b.v. 1.1: 2 en B.G. 18: 6] en in geval van verzaking spreekt men van *sannyāsa* [de wereldverzakende orde]. Voor mensen vormt religiositeit de na te streven weelde en IkZelf, de Meest Fortuinlijke, de Allerhoogste Heer, ben het offer. Het loon der geestelijkheid is wijs onderricht en de beheersing van de adem vormt de grootste kracht. (40-45) Volheid is Mijn goddelijke aard [zie 11.16 en *bhaga*], winst is Mijn bhakti, scholing is het teniet doen van de verdeeldheid van het zelf [zie *siddhānta* en *advaita*] en bescheidenheid [schaamtegevoel] is de weerzin tegen onjuist handelen [zonde]. Schoonheid houdt het hebben van goede eigenschappen in - zoals het onthecht zijn van materieel verlangen en zo, geluk houdt in dat men boven zowel materieel geluk als leed staat, ongeluk bestaat uit vertrouwen op het [lichamelijk] geluk van de lust en een wijs iemand is iemand die onderscheid kan maken tussen bevrijding en gebondenheid. Een dwaas is iemand die zich identificeert met zijn lichaam en zo meer [het denken etc.], de juiste weg is de weg die tot Mij leidt, de dwaalweg moet worden begrepen als de weg die leidt tot verstandsverbijstering en de hemel moet men zien als het overwegen van de geaardheid goedheid. Hel is het domineren van de geaardheid onwetendheid, de ware vriend is de geestelijk leraar die Ik ben Mijn beste vriend en het menselijk lichaam is je thuis. Iemand rijk aan goede kwaliteiten wordt rijk genoemd terwijl iemand die ontevreden is een arm iemand is. Een ellendige persoon is iemand die zijn zintuigen niet de baas is, een meester is iemand wiens intelligentie zich niet hecht aan materiële kwesties en iemand die gehecht is aan zinsbevrediging is van het tegengestelde [soort kwaliteiten, een slaaf].

Dit Uddhava, zijn de onderwerpen waar je naar vroeg die Ik allemaal keurig heb toegelicht. Maar waarom zou je uitvoerig de kenmerken beschrijven van goede en slechte kwaliteiten als het denken over goed en kwaad nog steeds de fout inhoudt dat men de [ware] kwaliteit [der transcendentie] niet ziet die losstaat van die twee [vergelijk met 3.10: 28-29, 6.16: 10-11, 11.7: 8, 11.11: 16 en B.G. 7: 5].'

*: Patañjali formuleert in zijn Yoga-sūtras II: 30-32, de onthoudingen en inachtnemingen van de yoga-aanhanger als volgt: "Geweldloosheid, waarheidliefde, niet stelen, het celibaat en geen bezit nastreven vormen de verzaking. Dit is de grote universele gelofte die geldt ongeacht de plaats, de tijd, de omstandigheid en iemands geboorte [*yama*]. Reinheid, tevredenheid, boetvaardigheid, consideratie en overgave aan de persoon van God vormen de regulatie [*niyama*]."

Hoofdstuk 15

Trikānda Yoga: Bhakti

Overtreft Kennis en Onthechting

(1) Śrī Uddhava zei: 'De Vedische literatuur van Jou, de Heer, o Lotusogige, die aandacht besteedt aan voorschriften betreffende handelingen en ontzeggingen, hebben het over de goede en slechte kanten van het karma [*akarma* en *vikarma*]. (2) Ze handelen ook over de verschillen binnen het *varnāśrama*-systeem waarin de vader van een hogere [*anuloma*] dan wel een lagere klasse [*pratiloma*] kan zijn dan de moeder, ze gaan over hemel en hel en behandelen de onderwerpen van het hebben van bezittingen, de leeftijd, de plaats en de tijd [zie ook 4.8: 54 en *]. (3) Hoe kunnen mensen zonder Jouw verbodsbepalende en regulerende woord wat betreft de uiteindelijke zaligheid, nu onderscheid maken tussen deugd en ondeugd [vergelijk 11.19: 40-45]? (4) De Vedische kennis die uit Jou voortvloeit biedt zowel de voorvaderen, de goden als de menselijke wezens een superieur oog op de - niet zomaar voor iedereen duidelijke - zin van het leven, wat het doel is en hoe we dat moeten bereiken. (5) Het verschil tussen deugd en ondeugd ziet men met behulp van Jouw Vedische kennis en ontstaat niet zomaar uit zichzelf, maar de Veda's vlakken een dergelijk verschil ook weer uit en stichten dus duidelijk verwarring...'

(6) De Allerhoogste Heer zei: 'De drie wegen van de yoga die Ik beschreef in Mijn verlangen om menselijke wezens de volmaaktheid te schenken, zijn het pad van de filosofie [*jñāna*], het pad van de arbeid [karma] en het pad van de devotie [bhakti]; er bestaan hoe dan ook geen andere manieren [om tot verheffing te komen. Zie ook B.G. inhoud en *tri-kānda*]. (7) Voor degenen die afkerig van prestatiegerichte arbeid [of offers] zich onthouden van dat soort handelingen is er de yoga van de spirituele kennis en voor hen die zich daar welbewust niet van afkeren en wèl voelen voor materieel geluk,

is er het pad van de karma-yoga. (8) Mocht het zich voordoen dat in een persoon die, niet afkerig noch al te gehecht, zich geloof in mijn verhalen en zo meer ontwikkelt, zal het pad van de bhakti-yoga de volmaaktheid brengen. (9) Voor zolang men het [materiële leven] niet zat is en zich geen geloof ontwikkelde in Mijn verhalen en het luisteren etc. [7.5: 23-24], moet men doorgaan met zijn vruchtdragende arbeid [zie ook 1.2: 7, 11.5: 41]. (10) Iemand zal niet naar de hemel gaan of in de hel belanden o Uddhava, als hij zonder af te wijken aan zijn voorgeschreven plicht vasthoudt en, vrij van nevenmotieven, van aanbidding is met het brengen van offers [zie ook B.G. 8: 16]. (11) Als men, levend in deze wereld, vrij van zonde zich houdt aan zijn plichten en zuiver is [in zijn motieven], verwerft men bovenzinnelijke kennis en eventueel Mijn bhakti [vergelijk 1.5: 23-31]. (12) Net als de bewoners van de hel, verlangen zelfs de bewoners van de hemel naar deze planeet aarde die zo bevorderlijk is voor de spirituele kennis en de toegewijde dienst die zich noch in de hemel noch in de hel bewijzen. (13) Een verstandig mens zou niet naar de hemel of de hel moeten streven noch naar deze planeet aarde, omdat men door het aanvaarden van een lichaam begoocheld raakt. (14) Hoewel [het lichaam is] onderworpen aan de dood, brengt het [materieel bestaan] de volmaaktheid van de levensbestemming binnen bereik. Iemand die dit weet moet [daarom], voor hij doodgaat, zich aandachtig inzetten voor de transcendentie. (15) Zonder gehechtheid bereikt een vogel het geluk als hij het nest verlaat dat hij bouwde in een boom die werd omgezaagd door een paar boodschappers van de dood. (16) In het besef dat je levensduur met iedere dag en nacht [evenzo] bekort wordt, verkeert men in de greep van de angst, vrij van gehechtheid [echter] bereikt men, met de intelligentie der bovenzinnelijkheid zonder verlangens zijnde, de volmaakte vrede. (17) Een persoon is de moordenaar van zijn eigen ziel als hij, in deze zeer geschikte boot van het zo zelden maar natuurlijk verworven menselijk lichaam, niet de oceaan van het materieel bestaan oversteekt, voortgestuwd door de gunstige winden die Ik vorm en met de geestelijk leraar als de kapitein. (18) Als een yogi, afgekeerd van materiële aangelegenheden, onthecht zijn zinnen geheel in bedwang heeft, moet hij zijn geest concentreren om die met zelfdiscipline

stabiel te krijgen. (19) De geest ingeperkt tot het spirituele vlak moet, als die opeens afgeleid niet standvastig is, zorgvuldig - volgens de regels van de kunst - onder controle van het zelf worden gebracht [zie ook B.G. 6: 26]. (20) Als men zijn adem en zijn zinnen onderwerpt, moet men niet vergeten wat de eigenlijke zin van het denken is. Met de intelligentie perfect in goedheid, moet de geest steeds worden teruggeleid onder toezicht van de ziel [om die te dienen, zie B.G. 3: 42]. (21) Dit intomen van de geest met de intieme vertrouwdheid waarmee men ook voortdurend een paard in de gaten houdt dat men wil temmen, is wat bekend staat als de meest verheven yogapraktijk [zie ook B.G. 6: 33-34]. (22) Door te analyseren hoe de verschillende elementen [en beginselen van de geestelijke kennis] samenhangen en in strijd verkeren, hoe ze ontstaan en verloren gaan, moet men de geest aandachtig houden totdat hij [spiritueel] voldaan is. (23) De geest van iemand die, geleid door de instructies [van de geestelijk leraar], in zijn weerzin is onthecht geraakt, geeft door analyse van en meditatie op het waargenomene, zijn valse vereenzelviging [met de materie en het lichaam] op. (24) Men moet de geest op geen andere praktijk richten dan op de onthoudingen en procedures van de [achtvoudige] yogamethode, op logische analyses en spirituele kennis en op oefeningen van respect voor Mijn gedaante [aldus op de *trikānda*, drievoudige yoga: karma-, *jñāna*- en bhakti-yoga]. (25) Als een yogi door nalatigheid een verwerpelijke daad begaat, moet hij die zonde wegbranden met enkel de yogamethode; nooit en te nimmer moet hij het op een andere manier proberen [vergelijk 1.5: 17, B.G. 4: 19, 9: 30]. (26) Als een ieder stevig verankerd is in zijn positie spreekt men van deugdzaamheid, maar vanwege de aard van het resultaatgericht handelen [karma] is men onzuiver bezig. Gedreven door het verlangen een eind te maken aan die [onzuiverheden of destabiliserende] gehechtheden, komt men - aan de hand van wat deugd en ondeugd is - hiermee [met Mij] dan tot [de nodige *niyama*] regelingen. (27-28) Als bij iemand geloof in Mijn vertellingen en afkeer van al het karma is ontwaakt, weet hij [de *ātmānandi bhakta*] ondanks zijn onvermogen tot [geheel] verzaken, dat zijn lusten aan de basis liggen van zijn ellende. Daarom spijt hebbend van de zinsbevrediging resulterend in ellende waar hij [niettemin] ook mee

bezig is, moet hij gelukkig blijven en vastbesloten in dat geloof en die overtuiging Mij vereren. (29) Al de lusten die een wijze in zijn hart heeft worden vernietigd als hij zijn hart stevig in Mij heeft verankerd door Mij voortdurend te vereren in de bhakti-yoga zoals beschreven [zie *śṭita-prajña*]. (30) De knopen in het hart worden doorgesneden, alle twijfels gaan aan flarden en de keten van baatzuchtige handelingen komt ten einde als men Mij ziet als de Opperziel van Allen. (31) Daarom vormt voor een yogi die verbonden in Mijn bhakti zijn geest op Mij vestigde, doorgaans noch het pad van de kennis, noch het pad der onthechting [van baatzuchtig handelen] de manier om gelukkig te worden in deze wereld. (32-33) Dat wat wordt verkregen door baatzuchtig handelen, boete doen, kennis te cultiveren en onthechting, dat wat men bereikt met mystieke yoga, liefdadigheid, religieuze inachtnemingen, gunstige handelingen en andere methoden, wordt met gemak door Mijn toegewijde bereikt in Mijn bhakti als hij op de een of andere manier zich de hemel, de uiteindelijke zaligheid of Mijn verblijf wenst. (34) Heilige personen van diepe intelligentie, toegewijden die Mij geheel zijn toegewijd, verlangen niets anders dan Mij, Ik die hen de zaligheid schenk en vrijheid van geboorte en dood. (35) Men stelt dat men maar beter niets kan begeren, opdat bij hem die niet uit is op enig persoonlijk voordeel, bij hem die geheel onafhankelijk is, de bhakti voor Mij kan ontstaan die het hoogste geluk verleent [zie ook 2.3: 10]. (36) Met Mij kunnen de ongunstige kwaliteiten van de natuurlijke geaardheden [zoals verdwazing, traagheid en rusteloosheid] zich nimmer [weer] opwerpen in zuivere toegewijden, daar ze vrij van begeerte onder alle omstandigheden stabiel zijn in hun bewustzijn. Ze behoren nu tot degenen die zich hebben bewogen voorbij hetgeen met een materieel ingesteld verstand kan worden begrepen [zie ook B.G. 9: 30].

(37) Zij die deze methoden volgen zoals Ik ze nu heb onderricht, bereiken de geborgenheid van Mijn verblijfplaats in de directe waarneming van dat wat de Absolute Waarheid is.'

*: De *vaidehaka*'s bestaan uit hen geboren uit een *śūdra* vader en een *brāhmana* moeder, de *sūta*'s zijn zij die geboren zijn uit een

kṣatriya vader en een *brāhmaṇa* moeder of van een *śūdra* vader en een *kṣatriya* moeder. De *mūrdhāvasikta*'s zijn zij geboren uit een *brāhmaṇa* vader en een *kṣatriya* moeder. *Ambaṣṭha*'s zijn zij die geboren zijn uit een *brāhmaṇa* vader en een *vaiśya* moeder [dezen werken vaak in de gezondheidszorg]. *Karana* is de naam voor hen die geboren zijn uit een *vaiśya* vader en een *śūdra* moeder of een *kṣatriya* vader en een *vaiśya* moeder.

Hoofdstuk 16

Over het Onderscheid tussen Goed en Kwaad

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Zij die Mijn wegen van *jñāna*, karma en bhakti opgeven, zullen met het cultiveren van hun onbeduidende lusten en wisselvallige zinnen, een zich herhalen van geboorte en dood moeten ondergaan. (2) Als men zich weet te handhaven in zijn positie noemt men dat deugdzaam terwijl het tegengestelde als ondeugd wordt gezien; dit is de conclusie wat betreft die twee [zie ook B.G. 2: 16]. (3) Wat zuiver of onzuiver zou zijn wat betreft de religie, wat deugd of ondeugd zou zijn in het normale leven en wat gunstig of ongunstig zou zijn voor het fysieke voortbestaan zijn zaken [van goed en kwaad] die men moet beoordelen vanuit dezelfde categorie van elementen o zondeloze [wat goed is voor het lichaam bijvoorbeeld hoeft nog niet goed te zijn in religieus opzicht]. (4) Ik stel deze kijk op de zaak aan de orde terwille van hen die gebukt gaan onder de last der religieuze beginselen. (5) Aarde, water, vuur, lucht en ether zijn de vijf basiselementen die, van heer Brahmā tot aan de niet-bewegende schepselen, ten grondslag liggen aan de lichamen van de levende wezens die allen verbonden zijn in de Opperziel. (6) Hoewel ze bestaan uit dezelfde elementen en in die zin gelijk aan elkaar zijn, kennen de Veda's hen verschillende namen en vormen toe ter behartiging van hun eigenbelang Uddhava [zie *varnāśrama*].

(7) Wat goed en kwaad zou zijn wat betreft de plaats, de tijd, materiële zaken en wat dies meer zij, is door Mij ingesteld o Uddhava, met de bedoeling om materieel gemotiveerde handelingen aan banden te leggen. (8) Van alle plaatsen zijn die plaatsen onzuiver waar er geen respect bestaat voor de brahmaanse cultuur en waar er geen gevlekte antilopen te vinden zijn, waar heilige en beschaafde mannen niet te vinden zijn ook al zijn er antilopen, waar het onrein is als in Kīkaṭa [een plek van mensen van laag allooi, zie *mleccha* en *] en plaatsen waar de aarde onbegroeid is. (9) De tijd die ofwel door zijn natuurlijke aard [positie van de zon, maanfase] dan wel door zijn voorwerpen

[afspraak per kalender en zonnewijzer] geschikt is voor het naleven van voorgeschreven plichten wordt als goed beschouwd en de tijd die de plichtsvervulling belemmert of ongeschikt is [’s nachts of tijden van andere verplichtingen] beschouwt men als slecht [zie ook B.G. 7: 8, 11.20: 26, *kāla* en *kālakūṭa* **]. (10) De zuiverheid en onzuiverheid van een ding [of van een substantie] stelt men vast [valideert men] aan de hand van een ander ding, aan de hand van wat men erover zegt, aan de hand van een [zuiverings-]ritueel, aan de hand van de tijd of overeenkomstig de relatieve maat [zie ***]. (11) Of het [- te weten de kwaliteit van iets -] bij een persoon tot een overeenkomstige, zondige [dan wel deugdzaam] reactie leidt hangt af van de macht dan wel onmacht, intelligentie, weelde, toestand en plaats van die persoon. (12) Granen, zaken van been, klei of hout, draad, huiden en vloeistoffen en zaken gewonnen uit het vuur [worden gezuiverd] door een combinatie van de [factoren] tijd, lucht, vuur, aarde en water, of door ieder van hen afzonderlijk. (13) Als iets in aanraking met dat wat onzuiver is een kwalijke geur of vuil wegneemt en zo de oorspronkelijke staat van een voorwerp herstelt, spreekt men van zuivering. (14) Door te baden, door liefdadigheid en door verzaking moet een tweemaal geboren ziel die Mij in gedachten houdt, naar gelang zijn leeftijd, heldenmoed, rituele zuivering en voorgeschreven plichten, tewerkgaan overeenkomstig dat wat zuiver is, de reinheid van het [oorspronkelijke] Zelf. (15) De zuivering ontleend aan een mantra is het gevolg van het hebben van de juiste kennis ervan. De zuivering ontleend aan een bepaalde handeling is het gevolg van de toewijding die men voor Mij heeft. Dharma [religiositeit] floreert bij [de zuiverheid van] de zes factoren [zoals vermeld: de plaats, de tijd, de substantie, de mantra's, de doener en de toegewijde handeling], terwijl goddeloosheid [*adharma*] door het tegenovergestelde wordt voortgebracht.

(16) Soms echter blijkt een deugd een ondeugd te zijn en een ondeugd - bij de voorzienigheid [of bij Vedische instructie] - een deugd. Met het inacht nemen van de regulerende beginselen komt men zo te staan voor het feit dat het onderscheid tussen wat goed en kwaad is in feite door hen wordt vervaagd [4*]. (17) Het naleven van

hetzelfde karma op basis waarvan iemand ten val kwam vormt niet de oorzaak van nog een val. Iemand die gevallen is [voor de liefde b.v.] valt niet verder; voor zo iemand verandert de natuurlijke gehechtheid in een deugd. (18) Waar men ook van afziet raakt men van bevrijd - dit vormt voor menselijke wezens de grondslag van het religieuze [natuurlijke, vrome] leven dat het lijden, de angst en de begoocheling wegneemt. (19) Als men ervan uitgaat dat de voorwerpen die de zinnen prikkelen het goede zijn, ontstaat daardoor de gehechtheid van een persoon, uit die gehechtheid ontstaat lust en vanwege de lust [te genieten als men het wil] is er strijd onder de mensen. (20) Vanwege de strijd is er een moeilijk te beheersen woede en als gevolg van de woede is er onwetendheid; en zo raakt iemands ruime bewustzijn snel overweldigd door duisternis [een vernauwd bewustzijn]. (21) O heilige ziel, een levend wezen aldus verstoken [van een helder verstand] wordt leeghoofdig zodat hij, voor wie bijgevolg zijn levensdoelen wegvielen - net als de trage materie - zo goed als dood is [vergelijk B.G. 2: 62-63]. (22) Vasthoudend aan de zinnelijke zaak ken je, zinledig het leven levend van een boom, jezelf niet noch de ander en is je ademen niet meer dan gepomp. (23) De beloningen in het vooruitzicht gesteld door de [*karma-kānda* afdeling van de] geschriften vormen voor de mens niet het hoogste goed; het zijn slechts aansporingen om de smaak voor het uiteindelijke [*upāsana-kānda*] goed te pakken te krijgen, gelijk aan wat men zegt om iemand een medicijn te laten innemen. (24) Vanaf hun geboorte ontwikkelen stervelingen een geest van gehechtheid aan hun familieleden, hun levensfuncties en de voorwerpen van hun verlangen, waardoor ze het belang van hun ziel uit het oog verliezen. (25) Waarom zouden zij die intelligent zijn [het Vedisch gezag] hen die, op het pad van rampspoed blind voor hun ware belang onderworpen [aan karmisch handelen] in het duister belanden, ertoe aanzetten zich verder bezig te houden met dergelijke [gehechtheden, zie ook 5.5: 17]? (26) Sommigen, die aldus met een geperverteerde intelligentie de bedoeling [in Kṛṣṇa vervulling te vinden] niet begrijpen, spreken in bloemrijke [*karma-mīmāṃsā*] taal over [het brengen van offers terwille van het] materieel voordeel; iets waar hij die de Veda's werkelijk kent niet over rept [zie ook B.G. 2: 42-44]. (27) Zij die lustmatig, vrekking en hebberig zijn zien de

bloemen [van karmische offers] aan voor de vrucht [der realisatie], begoocheld door het vuur stikken ze in de rook en beseffen ze hun positie niet [hun ware identiteit dat ze een individuele ziel zijn in plaats van een lichaam]. (28) Gewapend met hun uitdrukkingen Mijn beste, kennen ze Mij niet, Ik die Zich in hun hart bevindt en uit wie dit universum ontstond dat Ik ook ben. In hun genotzucht zijn ze als mensen die in de mist staren. (29-30) Zonder begrip voor Mijn vertrouwelijke conclusie [zie ook 10.87 en B.G. 9] zijn ze, verzonken in hun zinnelijkheid, [als vleeseters] gehecht aan het geweld [jegens dieren] dat kan voorkomen naar omstandigheid [in de natuur], maar dat zeker nimmer wordt aangemoedigd voor het offeren. In werkelijkheid scheppen ze behagen in hun [niet noodzakelijke] geweld jegens de dieren die voor hun zingenot werden afgeslacht. Met hun rituele aanbidding van de goden, de voorvaderen en de leidende geesten, zijn ze boosaardige mensen. (31) In hun harten stellen ze zich allen voor - als waren ze zakenlieden die hun weelde investeren - het te maken in een wereld die zo aangenaam is als die klinkt, maar die zo onwerkelijk is als een droom. (32) Zich bevindend in de geaardheid hartstocht, goedheid of onwetendheid aanbidden ze de goden en anderen geleid door Indra die zich evenzo verheugen in de hartstocht, de goedheid en de onwetendheid, Mij echter aanbidden ze [zo] niet op de juiste wijze [zie ook B.G. 9: 23 en 10: 24 & 25]. (33-34) [Zeden:] 'Als we hier de halfgoden vereren met onze offers zullen we genieten in de hemel en, als dat is afgelopen, op aarde terugkeren in weelde in een goede familie.' Met hun geesten aldus verbijsterd door de bloemrijke taal [van de Veda's] voelen ze zich ondanks die taal, als trotse en hoogst begeertige mensen, niet aangetrokken tot Mijn verhandelingen.

(35) De *trikānda* verdeelde Veda's hebben het spirituele begrip van het ware zelf, de ziel, als hun onderwerp, maar ook de zich esoterisch meer indirect uitdrukken zieners [de 'andere goeroes'] zijn Mij dierbaar. (36) Het bovenzinnelijk [Vedisch] geluid [het *śabda-brahman*] dat zich [op verschillende niveau's] manifesteert in de *prāna*, de zinnen en de geest [van de zuivere, zelfverwerkelijkte, verlichte persoon], is heel moeilijk te begrijpen; het is onbegrensd en

zo onmetelijk diep als de oceaan [zie ook 11.12: 17-18]. (37) Het onpeilbare, onveranderlijke Absolute van oneindige vermogens dat Ik uitdraag [als zijnde Mijn natuur, zie Omkāra], wordt in de levende wezens vertegenwoordigd in de vorm van geluidsvibraties, zoals een lotusstengel wordt vertegenwoordigd door een enkele vezel [zie ook 11.18: 32 en 6.13: 15]. (38-40) Net zoals een spin zijn web weeft vanuit het hart via zijn lichaamsopening, manifesteert de adem van de Heer [de prāna] vanuit de ether de geluidsvibratie via de geest in de vorm van de verschillende klankeenheden. Vol van nectar al de vormen omvattend die uitwaaieren in duizenden richtingen, heeft de Meester, met de sier van medeklinkers, klinkers, halfklinkers en sisklanken, Zich uitgebreid vanuit de lettergreep om. Met de ontwikkelde diversiteit aan uitdrukkingen en metrische schikkingen - die ieder weer vier extra lettergrepen hebben -, schept Hijzelf en trekt Hij ook weer terug, de enorme, onbegrensde uitgebreidheid [van de Vedische klankmanifestatie, zie ook B.G. 15: 15]. (41) De versmaten Gāyatrī, Uṣṇik en Anuṣṭup, Bṛhatī en Pankti alsook Triṣṭup, Jagatī, Aticchanda, Atyaṣṭi, Atijagatī en Ativirāt bijvoorbeeld [hebben ieder in deze volgorde telkens vier extra lettergrepen]. (42) De [vertrouwelijke] kern van de zaak van wat deze literatuur [*karmakānda*] voorschrijft [wat men zou moeten doen], waar zij [*upāsana-kānda*] op duidt [als zijnde het voorwerp der aanbidding], welke aspecten ze beschrijft of welke alternatieven zij aldus [*jñāna-kānda*] literair biedt [als filosofie], is in deze wereld aan niemand anders bekend dan aan Mij [vergelijk 11.20, B.G. 4: 5, 7: 26, 10: 41]. (43) Ik ben degene die wordt voorgeschreven, Ik ben het voorwerp der aanbidding, Ik ben het geboden alternatief [de filosofische aanname] en de Ene die wordt wegverklaard [*5]. De bovenzinnelijke geluidsvibratie van de Veda's vestigt de aandacht op Mij als zijnde hun betekenis en beschrijft uitvoerig de materiële dualiteit als de afdeling van de begoochelende energie die moet worden ontkracht om uiteindelijk gelukkig te worden.'

*: Śrīla Madhvācārya citeert als volgt uit de Skanda Purāna: 'Religieuze personen behoren zich op te houden binnen een straal van dertien kilometer van rivieren, oceanen, bergen, hermitages, bossen,

spirituele gemeenschappen of plaatsen waar de *śālagrāma-śīlā* [een zwarte ovale riviersteen geschikt om te aanbidden] wordt aangetroffen. Alle andere plaatsen moeten als *kīkaṭa* worden beschouwd, ofwel als besmet. Maar zelfs als men in zulke besmette plaatsen zwarte en gevlekte antilopen aantreft, mag men zich daar ophouden zo lang als er geen zondige personen aanwezig zijn. Zelfs als er zondige personen aanwezig zijn mag men zich daar ophouden, mits het burgerlijk gezag in handen is van respectabele autoriteiten. Zo ook mag men zich daar ophouden waar de Beeltenis van Viṣṇu naar behoren is geïnstalleerd en wordt aanbeden.'

** : De *paramparā* voegt hier toe: 'Politieke, sociale of economische verstoringen die iemand belemmeren in de uitvoering van zijn religieuze plichten worden beschouwd als tijden die ongunstig zijn.' Derhalve is de - vorm van, de soort van - tijd waarmee men de omgang met de Opperheer of de Heer Zijn zuivere toegewijde bereikt, de tijd die gunstig heet, terwijl de vorm van tijd die politiek, economisch of sociaal bepaald wordt en waarmee men die omgang verliest, een tijd is die hoogst ongelukkig wordt genoemd. Religieuze timing - overeenkomstig de zon en de maan b.v. - is *sat kāla*, of ware timing en juiste conditionering, terwijl menselijk bepaalde timing zoals de standaardtijd *asat kāla* is, ofwel een tijdconditionering inhoudt die is gebaseerd op vals gezag, een karma gemotiveerde tijd gedreven door nevenmotieven. Wetenschappelijk betreft het een biologisch conflict op het niveau van het zenuwstelsel tussen de natuurlijke prikkels van de tijd, zoals de regelmaat van het daglicht, en de culturele prikkels van de tijd die hier met lineaire en gegeneraliseerde tijdsbegrippen als de gemiddelde tijd en de zonetijd, haaks op staan. De tijdzin van de moderne mens is daardoor gestoord, hij lijdt onder de psychologische tijd, een instabiel gevoel van de tijd dat fundamenteel is voor de cultuurneurose.

*** : Een voorbeeld ter illustratie bij deze nogal abstracte formulering wordt gevormd door de klok: de klok is zuiver of onzuiver naar gelang het object van meting: de tijd van de natuur als een ander 'ding' van de tijd. Dit wordt het criterium van de

wetenschappelijke validatie genoemd ofwel het bepalen van het nulpunt van de meting. Maar ook erover sprekend in een wetenschappelijk betoog en uitleggen dat de gemiddelde tijd, de klok die afwijkt van de natuur, is afgeleid uit en refereert aan de natuur zelf middels een wetenschappelijke formule die uitdrukking geeft aan de zogenaamde tijdvereffening, is een manier om een klaarblijkelijk afwijkende klok te heiligen ofwel er op een politieke manier de waarheid van te verklaren. Verder is er ook het religieuze ritueel dat het kruis presenteert van Jezus Christus bijvoorbeeld, of de Mahāmantra van Heer Caitanya, naar aanleiding van de aangehangen standaard van de tijd, ter vergeving van de zonde van het pragmatisch afwijken van Kṛṣṇa's natuur en de wetenschappelijke rationalisatie erover. Vervolgens kunnen we eenvoudig de klok instellen op de tijd van de natuur, op de tijd van Kṛṣṇa, om in overeenstemming te verkeren met het religieuze inzicht [zie v.k.o.]. En tenslotte, inziend dat de betrouwbaarheid van Kṛṣṇa's tijd politiek gezien niet kan worden opgelegd, is er de zuiverheid afgemeten aan de relatieve maat, zoals dit vers stelt, die men met de moderne complexiteit van het tijdbewustzijn kan respecteren met een dubbele tijdsaanduiding die door sommige klokken wordt geboden of door twee klokken die men tegelijk gebruikt: één tijdsaanduiding ingesteld naar de natuur en een andere naar de politiek van de pragmatische manier van omgaan met de tijd. Aldus kunnen we met dit vers de onzuiverheid tolereren van de baatzuchtig gemotiveerde, karmische tijdmanipulaties en nog steeds als toegewijden met zuiverheid tewerk gaan [Prabhupāda die enerzijds uitdrukkelijk verzocht om punctualiteit, verzocht zijn toegewijden verder het onderwerp van de tijd te bestuderen. 'Alle dagen en uren zijn mij hetzelfde. Ik laat die aangelegenheid aan jullie over', vertrouwde hij toe in 'A Transcendental Diary' door Hari Śauri Dāsa].

4*: De *paramparā* geeft een voorbeeld: 'Iemand die zijn vrouw en kinderen verlaat is zeker een onnadenkend en onverantwoordelijk iemand. Als men echter *sannyāsa* neemt, en verankerd blijft op een hoger spiritueel niveau, beschouwt men hem als de heiligste persoon. Trouw en zonde derhalve hangen af van specifieke omstandigheden en zijn bij tijden moeilijk van elkaar te onderscheiden.' Volgens Śrīla

Madhvācārya, worden personen boven de veertien jaar in staat geacht onderscheid te maken tussen goed en kwaad en zijn ze aldus verantwoordelijk voor hun vrome dan wel zondige activiteiten.

5*: Het 'wegverklaren' van Hem als een absolute norm hangt samen met de relatie tussen vorm en inhoud. In de bhakti staat men voor Zijn vorm, die van de *ācārya* en die van de medetoegeewijden als de toegangspoort tot de Vedische kennis. Is men eenmaal door die poort naar binnen, dan speelt de poort waar de Heer met zijn gedaante voor staat minder een rol dan de inhoud die de *jñāna* dan voor zijn rekening neemt. Dringt men door tot de inhoud, dan is de vorm aldus net zo overbodig als de verpakking van een product dat men wil gebruiken nadat het gekocht is. Maar Heer Kṛṣṇa is natuurlijk zowel de vorm als de inhoud. In die zin vindt men Hem juist op de weg naar binnen. Het wegverklaren geldt de vorm dus. Een en ander toont de noodzaak van de *trikānda* drieledigheid van de yoga aan: karma-yoga vormt de weg, bhakti-yoga vormt de winkel en de *jñāna-yoga* toont de spirituele boodschappen die men daar kan halen.

Hoofdstuk 17

Prakṛti en Puruṣa: de Natuur en de Genieter

(1-3) Śrī Uddhava zei: 'O Heer van het Universum, hoeveel basiselementen [*tattva*'s] van de schepping zijn er opgesomd door de zieners? O Meester, ik hoorde Je spreken over achtentwintig basiselementen [zie ook 11.19: 14]. Sommigen zeggen dat het er zesentwintig zijn, anderen spreken van vijfentwintig of van zeven, sommigen hebben het over negen, sommigen over vier en anderen over elf elementen, terwijl weer anderen melding maken van zestien, zeventien of dertien elementen. O Eeuwige Allerhoogste, zou Je ons als Je blieft kunnen uitleggen wat de wijzen die zich zo verschillend uitdrukken met de berekeningen van hun indelingen daarmee willen zeggen?'

(4) De Allerhoogste Heer zei: 'Met hen [die elementen] alomtegenwoordig spreken de brahmanen zoals het ze uitkomt, wat zou er per slot van rekening voor degenen die [de sluier van] Mijn *māyā* hebben opgeheven, nu moeilijk te beweren zijn? (5) 'Het is niet zoals jij het zegt, het is zoals ik het zeg': dat is wat mijn onoverkomelijke [begoochelende] energieën doen met hen die argumenteren over oorzaken [zie *darśana*'s en 6.4: 31]. (6) Omdat Mijn energieën op elkaar inwerken ontstaan er meningsverschillen onder hen die dit onderwerp [der oorzakelijkheid] bespreken, maar als men vrede vindt in het beheersen van zijn zinnen komt er een einde aan het meningsverschil en houdt het argumenteren op [men bereikt de ware aard van de Allerhoogste Geest, *ātmatattva*]. (7) Omdat de verschillende [subtiële en grofstoffelijke] elementen elkaar wederzijds doordringen o beste onder de mannen, wil een spreker een gepaste beschrijving geven met een opsomming van oorzaken en gevolgen. (8) Met ieder van die indelingen verwijst elk element naar de andere elementen; of het er nu is als een oorzaak of gevolg, als je één element ziet [zoals de ether] zie je ook al de andere elementen waar dat

element deel van uitmaakt [*]. (9) Onderscheid zoals vernomen uit de mond van een ieder die zich wil bezinnen wat betreft oorzaak en gevolg, aanvaarden we [als gezaghebbend], als dat verschil tot stand kwam op basis van een samenhangende redenering. (10) Een persoon zit vast aan een eeuwige onwetendheid en kan niet uit zichzelf weten wat zelfverwerkelijking inhoudt. Die kennis ontleent hij aan iemand anders bekend met de Absolute Waarheid [vergelijk 11.21: 10]. (11) Er bestaat in deze kennis wat betreft de goede kwaliteit van de materiële natuur niet het geringste verschil tussen *puruṣa* - het Opperwezen, de Ziel, de eigenlijke persoon - en *īśvara* de Heer. Dat dat anders zou zijn is een zinloos hersenspinsel [zie B.G. 18: 20 en 9: 15 en **]. (12) De geaardheden goedheid, hartstocht en onwetendheid als [respectievelijk] de oorzaken van behoud, schepping en vernietiging vormen de materiële natuur [*prakṛti*] maar [heersen] niet [over] de ziel [zie ook B.G. 3: 27]. (13) In deze wereld is de geaardheid goedheid van kennis [licht], de geaardheid hartstocht van vruchtdragende arbeid [karma] en de geaardheid onwetendheid is van een gebrek aan wijsheid; de interactie van de geaardheden wordt de Tijd genoemd en wat er van nature is, de natuurlijke geneigdheid [*svabhāva*], vormt de draad [de *sūtra*, de kosmische intelligentie, de *mahat-tattva*, zie ook 11.12: 19-21].

(14) De eigenlijke persoon [*puruṣa*], de materiële natuur [*prakṛti*], de intelligente getuigenis [*mahat-tattva*], de vereenzelviging met de vorm [*ahankāra*], de ether, de lucht, het vuur, het water en de aarde vormen aldus de negen elementen van de schepping waar Ik naar verwees [in vers 1]. (15) Horen, aanraken, zien, ruiken en proeven zijn de vijf [zintuigen] waarmee kennis wordt vergaard; het spraakorgaan, de handen, de geslachtsdelen, de anus en de benen staan voor hun werking o Mijn beste, en de geest is er voor hen beiden. (16) Geluiden, tactiele kwaliteiten, smaken, geuren en vormen [of kleuren] zijn de categorieën van de zinsobjecten [zie *viśaya*] en de spraak, het vervaardigen, het uitscheiden [via anus en genitaliën] en het voortbewegen zijn de functies die door hen gedekt worden. (17) In het begin van de schepping is de *puruṣa* onbetrokken getuige van de materiële natuur van dit universum, het universum dat door de

werking van *sattva* en de andere geaardheden de vorm aanneemt van de grofstoffelijke manifestaties en meer subtiele oorzaken [zie ook 2.10: 10]. (18) Al de elementen van 'het grote principe' [van het *mahat-tattva*] en wat erbij hoort, die hun vermogens verwierven omdat de blik van de Heer op hen rustte, ondergaan transformatie en vormen, vermengd dankzij de kracht van de natuur, het eivormig universum [zie ook 2.5: 35, 3.20: 14-15, 3.26: 51-53, 3.32: 29, 5.26: 38, 11.6: 16]. (19) Met de vijf materiële elementen beginnend met de ether enerzijds en de individuele kenner [de *jīva*] en de Opperziel [het *Paramātmā*] anderzijds, spreken we van zeven samenstellende elementen als de grondslag voor [de vorming van] het lichaam, de zinnen en de levensadem. (20) Uitgaande van zes elementen spreekt men van de Bovenzinnelijke Persoon als het zesde element samengevoegd met de vijf materiële elementen die Hij eerst projecteerde als Zijn schepping en er vervolgens in binnenging. (21) Als men het heeft over vier elementen, ontstaan het vuur, het water en de aarde uit het Oorspronkelijke Zelf; door deze elementen is er dan het zichtbare resultaat van deze kosmos. (22) Er zeventien tellend is er de overweging van de vijf grofstoffelijke elementen, de vijf zinnen en hun vijf voorwerpen samen met de ene geest en de ziel als het zeventiende element. (23) Op dezelfde manier rekenend met zestien elementen stelt men de ziel gelijk aan de geest. Met dertien elementen zijn er de vijf grofstoffelijke elementen, de vijf zinnen, de geest en de [individuele en allerhoogste] ziel. (24) Tel je er elf dan heeft men het over de ziel, de grofstoffelijke elementen en de zinnen. Met de acht natuurlijke elementen [de vijf grofstoffelijke, de geest, de intelligentie en het valse ego] en de *puruṣa*, de Oorspronkelijke Persoon, heeft men er vervolgens negen. (25) Aldus werden de verschillende opsommingen van de *tattva*-elementen bedacht door de zieners, allen logisch onderbouwd met rationele argumenten; bij de wijzen is er geen gebrek aan helderheid.'

(26) Śrī Uddhava zei: 'Omdat zowel de natuur als de genieter [*prakṛti* en *puruṣa*], ondanks dat ze fundamenteel verschillend zijn, elkaar wederzijds omvatten o Kṛṣṇa, lijkt er geen verschil tussen hen te bestaan: men ziet de ziel in de materiële natuur en de natuur in de

ziel [zie ook B.G. 18: 16]. (27) Als Je lieft o Lotusogige, Alwetende en Eigenlijke Expert in het Redeneren, maak met Je woorden een einde aan de grote twijfel in mijn hart. (28) De levende wezens ontvangen van Jou de kennis die ze door de macht van Jouw uitwendige illusie [weer] kwijtraken. Alleen Jij begrijpt de ware aard van Jouw begoochelend vermogen en niemand anders [zie ook B.G. 15: 15].'

(29) De Allerhoogste Heer zei: '*Prakṛti* en *puruṣa* [de natuur en de genierter] verschillen volkomen van elkaar o beste van alle personen. Deze schepping [*prakṛti*] is onderhevig aan transformatie als gevolg van de interactie van de *guṇa*'s. (30) Mijn beste, de begoochelende energie bestaande uit de drie geaardheden zorgt middels die geaardheden voor een veelvoud aan combinaties en mentaliteiten. Deze veranderlijke natuur gebaseerd op de *guṇa*'s is er in drie soorten: één heet *adhyātma*, de volgende *adhidaiva* en een andere *adhibhūta* [zie ook *kleśa*'s en 1.17: 19]. (31) In deze wereld scheppen je gezichtsvermogen [*adhyātma*], dat wat je ziet [*adhibhūta*] en het licht erop [*adhidaiva*], elkaars perfectie met de zon onafhankelijk in de hemel. [Zo ook] treedt de [Super]ziel, de oorspronkelijke oorzaak los van deze drie aspecten, vanuit zijn eigen bewuste ervaring op als de perfectie van alles wat tot stand kwam. (32) Behalve voor de ogen geldt datzelfde [drievoudige] ook voor de tastzin en wat men daarmee ervaart, het gehoor en zo, de tong en waar die mee bezig is, de neus en wat er te ruiken valt en het bewustzijn samen met wat daar zo bij hoort. (33) De onrust der geaardheden vindt plaats op basis van de oerether en leidt tot veranderingen [ofwel *pradhāna* vormt de oorzaak der tijdverschijnselen]. Het principe van het intellect [*mahat-tattva*, zie ook ***] wekt daardoor een [vals] ik-besef op dat de oorzaak is van drie verschillende vormen van begoocheling: emotie [*vaikārika*], onwetendheid [*tāmasa*] en zinsgenot [*aindriya*]. (34) De volle kennis van de Superziel ontberend zegt men dingen als 'dit is werkelijk en dat niet' met de discussie gericht op materiële dualiteiten. Hoewel zinloos zullen dergelijke [speculaties] niet ophouden zolang personen hun aandacht hebben afgekeerd van Mij, hun ware toevlucht.'

(35-36) Śrī Uddhava zei: 'Hoe nemen zij wiens geesten zijn afgeleid van Jou door de baatzuchtige handelingen die ze verrichten o Meester, hogere en lagere materiële lichamen aan en geven ze die weer op? Als Jeblieft Govinda leg me uit wat voor hen die niet zo spiritueel zijn, lastig te begrijpen is omdat ze, overwegend in kennis van deze wereld, misleid werden.'

(37) De Allerhoogste Heer zei: 'De geest van de mens die wordt bepaald door zijn baatzuchtig handelen, is gebonden aan de vijf zintuigen. Reizend van de ene wereld naar de volgende, volgt de ziel, die een afzonderlijk bestaan heeft, die geest [zie ook *linga*, *vāsanā* en B.G. 2: 22]. (38) De geest die zich naar gelang het karma steeds bezint, komt tot stand op basis van wat via de zinnen gezien of waarover vernomen wordt, maar bewegingloos [wegstervend van die zinsobjecten] gaat daarop de herinnering [aan dat leven] verloren. (39) Deze complete vergeetachtigheid van het levende wezen waarin het zich niet meer een zelf herinnert dat om een of andere reden in beslag werd genomen door de voorwerpen van de zintuigen, is wat men de dood noemt. (40) O man van liefdadigheid, wat men een geboorte noemt is de volledige identificatie van een persoon met het lichaam dat hij aannam, zoals wat men in een droom doet of als men fantaseert. (41) En net zoals men in een droom of een fantasie zich niet een voorgaande droom of fantasie herinnert, denkt men ook niet dat men een voorgaand bestaan zou hebben gehad [*4 en B.G. 4: 5]. (42) Vanwege de schepping van deze zinstoevlucht, dit lichaam, doet zich een drievoudig idee voor [dat men van een hoge, middelmatige of lage geboorte zou zijn] wat betreft de aangenomen gedaante. Dit brengt de persoon ertoe te geloven in een uitwendige dualiteit die ook innerlijk wordt aangetroffen, alsof men het leven schenkt aan slecht nageslacht. (43) Mijn beste, geschapen lichamen vinden voortdurend hun bestaan en einde als gevolg van de Tijd waarvan men de onzichtbare, subtiele energie niet waarneemt. (44) Net als de vlam van een kaars, de stroom van een rivier of de vruchten van een boom, worden de levensduur, de omstandigheden en zo meer van alle geschapen wezens erdoor bepaald. (45) Men heeft het bij het

verkeerde eind als men zegt 'dit licht staat gelijk aan de lamp' en 'dit stromen van het water staat gelijk aan de rivier'. Zo is het ook fout om te zeggen 'dit menselijke [lichaam] staat gelijk aan de persoon'. Het is een manier van redeneren waarmee mensen hun leven vergooien [zie ook 6.16: 58, 7.6: 1-2]! (46) In feite neemt deze persoon niet zijn geboorte uit het zaad van zijn eigen handelingen, noch komt hij te sterven. Hij is onsterfelijk en werd enkel vanwege illusie verenigd [met dit lichaam], net als vuur in hout [Zie B.G. 2: 24]. (47) Bevruchting, ontwikkeling in de baarmoeder, geboorte, kleutertijd, kindertijd, jeugd, middelbare leeftijd, ouderdom en dood vormen de negen stadia van het lichaam. (48) Deze superieure of inferieure lichamelijke condities - die men te danken heeft aan zijn motieven [van karmische wedergeboorte] -, aanvaardt een ziel [als hem eigen] vanwege zijn gebondenheid aan de geaardheden, maar soms slaagt hij erin [bij de genade van de Heer, met de nodige inspanning in de yoga] afstand van ze te nemen. (49) Door de geboorte van zijn nageslacht en de dood van zijn voorvaderen kan iemand de waarheid gaan inzien [van zijn eigen leven]. Hij die de kenmerken van deze tweeledigheid goed begrijpt [en weet dat hij de continuerende ziel is] is niet langer ontvankelijk voor dit ontstaan en vergaan der dingen. (50) Iemand bekend met het zaad en de wasdom van een boom, is de getuige die losstaat van de geboorte en dood van die boom. Op dezelfde manier is men de getuige los van [de geboorte en dood van] het fysieke lichaam. (51) De onintelligente persoon die er niet in slaagt aldus ziel en materie te onderscheiden en in aanraking met de materie de uiterlijkheid voor het ware houdt, belandt geheel verbijsterd in de kringloop van geboorte en dood [zie ook B.G. 9: 21-22 en 1.7: 5]. (52) Rondolend op basis van zijn karma gaat hij, als hij de geaardheid goedheid volgt, naar de wijzen en de goden. Als hij de leidraad van de hartstocht volgt zal hij zich onder de mensen bewegen of raakt hij in de [demonische] greep van het duister, en met de geaardheid onwetendheid belandt hij tussen de geesten en de spoken of bereikt hij het dierenrijk [zie ook B.G. 6: 41-42, 9: 25; 17: 4]. (53) Als men personen ziet dansen en zingen, is men geneigd ze na te doen. Zo ook raakt men, al is men [als een stille getuige] dan niet zo bezig, in de ban van een materiële denkwijze als men geconfronteerd wordt met de

kwaliteiten van de materie [zie ook 11.21: 19-21]. (54-55) Net zoals bomen lijken te bewegen als men ze in bewegend water ziet en de wereld lijkt rond te draaien als je ogen ronddraaien, zijn ook de mentale indrukken die men heeft van ervaren zinsobjecten niet werkelijk. Net zoals de dingen die men in een droom ziet drogbeelden zijn, is ook de voorstelling die een ziel heeft van een leven van geboorte en dood maar een waan. (56) Voor iemand die mediteert op de zinsobjecten houdt het materiële leven niet op ondanks dat het een illusoire aangelegenheid is, net zoals het zich voordoen van nare dingen in een droom [zich kan herhalen *5]. (57) Schep daarom Uddhava, geen behagen in de zinsobjecten die een spelletje spelen met de zintuigen. Bedenk hoe op basis van de illusie van de materiële dualiteit gerezen in het zelf men faalt in de realisatie van de ziel. (58-59) Als men beledigd, verwaarloosd, belachelijk gemaakt of benijd wordt door slechte mensen, of als anderszins je de middelen van bestaan ontzegd worden, men bestraft wordt of opgesloten, of als men bij herhaling wordt bespuugd of ondergeplast door onwetende mensen, behoort iemand die het Allerhoogste voor ogen heeft en aldus geschokt in moeilijkheden verkeert, zichzelf te redden door zijn toevlucht te nemen tot zijn essentie [zie ook 5.5: 30].'

(60) Śrī Uddhava zei: 'Hoe leer ik dat? Als Je blieft o Beste Aller Sprekers, zeg ons dat. (61) De overtredingen van andere mensen tegen jezelf is wat ik het allermoeilijkst vindt om te verdragen. Zelfs voor geleerden is het moeilijk o Ziel van het Universum. Behalve voor hen die gefixeerd in Jouw dharma vreedzaam verblijven aan Jouw lotusvoeten, vormt de materiële natuur zonder twijfel de grootste last.'

*: Twee voorbeelden. Een pot maakt deel uit van het element aarde en aarde maakt deel uit van een pot. Alle materie maakt deel uit van de ether [substantiële ruimte] en de ether maakt deel uit van al de elementen.

** : De *paramparā* voegt hier toe: 'Śrī Caitanya Mahāprabhu beschreef de eigenlijke situatie als *acintya-bhedābheda-tattva* - de hoogste genieter en de beheerste levende wezens zijn gelijktijdig één

en verschillend. In de materiële geaardheid goedheid wordt de eenheid waargenomen. Als men dan vordert, tot het stadium *viśuddha-sattva*, of gezuiverde spirituele goedheid, vindt men geestelijke verscheidenheid in de kwalitatieve eenheid, waarmee men zijn kennis van de Absolute Waarheid vervolmaakt' [zie ook *siddhānta*].

***: Om de basistermen die in dit hoofdstuk worden gebruikt van elkaar te onderscheiden: *Prakṛti* is de materiële natuur met haar levende wezens en *guṇa*'s, *pradhāna* is de voorwereldlijke, ongedifferentieerde staat van de materie zonder de specifieke schepselen en *guṇa*'s en de *mahat-tattva* vormt de totaliteit van de grotere werkelijkheid van dat alles, die ook wel bekend staat als het principe van het intellect of de kosmische intelligentie. De *puruṣa* is de oorspronkelijke persoon die de genietter is: de Heer en de levende wezens die kwalitatief gelijk aan elkaar zijn.

*4: Overeenkomstig de welbekende uitzondering die de regel bevestigt stelt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Thākura hier dat met de mystieke macht van *jāti-smara* men zich zijn voorgaande geboorte kan herinneren. Patañjali in de Yoga-sūtra III.18 zegt: 'Indrukken die, megedragen in het zelf, naar de oppervlakte komen, geven inzicht in voorgaande levensstaten'.

*5: Het klassieke filosofische standpunt hier verdedigd is: 'Als men een lichaam heeft is men een ziel, als men een lichaam is is men een varken', waar het varken hier de gevallen ziel is die telkens weer terugkeert naar een materialistisch bestaan.

Hoofdstuk 18

Afzien van: het Lied van de Avantī Brāhmana

(1) De zoon van Vyāsa zei: 'Nadat Uddhava, de grootste van de toegewijden, dit tegen Hem had gezegd prees de leider der Dāśārha's wiens heldenmoed het zo waard is te worden besproken, Zijn dienaar voor zijn woorden en gaf Hij antwoord. (2) De Allerhoogste Heer zei: 'O discipel van Brhaspati, in deze wereld is er vrijwel geen deugdzame ziel te vinden die zijn geest in bedwang kan houden als die verstoord wordt door de beledigende woorden van een onbeschaafd iemand. (3) Een persoon wordt niet zo pijnlijk getroffen door pijlen die een gevoelig deel van zijn lichaam doorboren als door de pijnlijke pijlen van de ruwe woorden van onbeschaafde mensen die vast komen te zitten in zijn hart. (4) Wat dit betreft Uddhava, wordt er een allerstichtelijkst verhaal verteld. Luister alsjeblijft goed, Ik zal je het nu vertellen. (5) Het verhaal stamt van een bedelmonnik die, nadat hij werd beledigd door slechte mensen, zijn kalmte bewaarde door zichzelf voor te houden dat het plaats vond als gevolg van zijn daden in het verleden. (6) In Avantī [in het district Malwa] leefde eens een zekere brahmaan die het zeer goed had met veel rijkdom door zijn brood te verdienen met zaken doen; maar hij was een miserabel mens vol lust en hebzucht, die zeer geneigd was in woede te vervallen [zie ook B.G. 2: 49]. (7) Hij had geen achtung voor zijn verwanten en gasten, zelfs niet in woorden, noch bekommerde hij zich met zijn gebrek aan religiositeit om zijn eigen noden als het er tijd voor was. (8) Zijn zoons, aangetrouwde familie, zijn vrouw, dochters en bedienden keerden zich tegen de ellendeling met zijn slechte karakter en onthielden hem in weerzin hun genegenheid. (9) Aldus tekortschietend in zowel dharma als plezier, werden de vijf eisers van het offer [de godheden, zie *pañca-bhāga*] boos op die obsessieve schatbewaarder die voor beide werelden [deze en de volgende] verstek liet gaan. (10) Door hen te verwaarlozen verloor hij al zijn krediet o grootmoedige, en ging al de weelde waar hij zich met zo veel moeite voor had ingespannen verloren. (11) O Uddhava, een deel van de

weelde van deze zogenaamde brahmaan werd ingepalmd door zijn verwanten, een deel door dieven, een deel door de voorzienigheid, een deel door de tijd, een deel door de gewone man en een deel door hoger geplaatst gezag [zie ook 10.49: 22]. (12) Toen hij zijn bezit was kwijt geraakt ontwikkelde zich bij hem, die verstoken van religiositeit en plezier, door zijn verwanten werd verwaarloosd, zich zo een moeilijk te dragen zorgelijkheid. (13) Aldus verdiept in gepeins treurde hij verstikt door tranen een lange tijd vol pijn over zijn verloren rijkdom, waarop hij door een grote afkeer werd overvallen voor alle wereldse zaken.

(14) Hij hield zichzelf toen voor: 'Hoe pijnlijk is het om mezelf zo zinloos te kwellen met al dit gezwog voor het geld dat me noch genoegens verschafte, noch het dharma ten goede kwam. (15) Over het algemeen resulteert de rijkdom van schrapers nooit en te nimmer in enig geluk: in dit leven leidt het tot zelfkwellen en als ze dood gaan belanden ze ermee in de hel. (16) Hoe zuiver de roep ook is die beroemdheden mogen genieten of hoe lofwaardig de kwaliteiten der deugdzamen ook zijn, het gaat allemaal teloor met slechts een beetje hebzucht, net als wat witte lepra [vitiligo] doet met een bekoorlijke, lichamelijke schoonheid. (17) Met het opbouwen, realiseren, doen toenemen, beschermen, spenderen, verliezen van en zich verheugen over kapitaal, moet de mens zwoegen, vrezen, zich zorgen maken en in onzekerheid verkeren. (18-19) Diefstal, geweld, leugens, dubbelhartigheid, lust, woede, verbijstering, trots, onenigheid, vijandschap, een gebrek aan geloof, wedijver en [de drie] gevaren [van bedwelming, promiscuïteit en gokken, zie ook 1.17: 24] zijn de vijftien ongewenste zaken die bij de mens bekend staan als het gevolg van het koesteren van rijkdom. Daarom moet hij die het uiteindelijke voordeel in het leven wil behalen zich verre houden van het onwenselijke dat voor weelde doorgaat. (20) Je broeders, echtgenote, ouders en vrienden die één zijn in de liefde, veranderen allen, van het ene op het andere moment in vijanden vanwege een enkele rooie cent. (21) Voor het kleinste beetje geld ontsteken ze van streek in woede en vergeten ze heel snel, als een tegenstander uit op vernietiging, hun welgezindheid en wijzen ze je af in een oogwenk. (22) Zij die er geen

waardering voor hebben dat ze als mens een geboorte hebben verworven waar de onsterfelijken voor bidden met daarnaast [zelfs] een superieure tweede geboorte, vernietigen hun eigenbelang en stevenen af op een naar lot [zie ook B.G. 16: 19-20]. (23) Welke persoon die het tot dit menselijke bestaan heeft gebracht, deze toegangspoort naar de hemel en de bevrijding, hecht zich nu aan eigendom, een zinledig bereik waar hij onderworpen is aan de dood? (24) Als men niet deelt met hen die een aandeel verdienen - de grotere familie van de goden, de zieners, de voorvaderen, de verwanten, de levende wezens en zichzelf - komt men ten val als een geldbeluste Yaksha. (25) Wat moet je als een oude man nu beginnen als je verdwaasd door je jeugd, kracht en weelde, door de middelen waar een slim mens zich van bedient om alles voor elkaar te krijgen, je leven hebt verspild met het najagen van geld [zie B.G. 3: 35]? (26) Hoe kan [zelfs] een intelligent mens ten prooi vallen aan een nimmer eindigende, hopeloze jacht op rijkdom? De hele wereld verkeert hoogst verbijsterd in de ban van een of andere onvermijdelijke begoochelende macht! (27) Wat hebben de goederen of zij die ze verschaffen voor nut of wat voor zin hebben de zinsobjecten of de mensen die je proberen te behagen? Oftewel, wat voor zin heeft het voor iemand die verkeert in de greep van de dood, om zich bezig te houden met baatzuchtige handelingen die hem alleen maar nog weer een volgende geboorte opleveren? (28) De Allerhoogste Heer, de Hoogste Persoonlijkheid die al de goden omvat en die tevreden over mij, me leidde tot deze toestand van onthechting, vormt de boot voor de ziel [om de materiële oceaan over te steken, zie ook 11.17: 44]. (29) Met de tijd die me nog rest [in mijn leven] zal ik, vrij van verwarring over mijn complete eigenbelang, mijn lichaam de nodige beperkingen opleggen en de volmaakte vrede in mezelf vinden [zie ook 2.2: 3, 7.12: 6]. (30) Mogen de goden, de heersers over de drie werelden, met mij hier blij mee zijn. Was het niet Khatvānga die in een mum van tijd de geestelijke wereld bereikte?'

(31) De Allerhoogste Heer zei: 'Aldus tot een besluit gekomen, ontwarde de zeer vrome brahmaan van Avantī, de knopen [van verlangen] in zijn hart en werd hij een vreedzame en stille

bedelmonnik. (32) Hij trok alleen en onopvallend rond door deze wereld en ging, met zijn zelf, zijn zinnen en levensadem onder controle [zie *tridanda*], haar steden en dorpen binnen om te leven van de liefdadigheid. (33) Toen ze hem zagen als een oude vieze bedelaar, onteerden mensen van lagere komaf hem met vele beledigingen o gezegende ziel. (34) Sommigen beroofden hem van zijn drievoudige staf, zijn bedelnap, zijn waterpot en zijn zitplaats, en anderen namen zijn gebedskralen en zijn gescheurde vodden weg. Die lieten ze hem dan zien, boden ze hem opnieuw aan en pakten ze dan weer van de wijze af. (35) Als hij aan de rivieroever zijn deel van het voedsel wilde genieten dat hij met bedelen had vergaard, urineerden de grote zondaars erop en spuugden ze op zijn hoofd. (36) Hij die naar zijn gelofte van de stilte niet sprak, daagden ze uit te spreken hem afranselend als hij zich stil hield. Sommigen zeiden: 'Deze hier is een dief' en bonden hem vast met een touw terwijl anderen riepen: 'Bindt hem vast, knevel hem!' (37) Sommigen maakten hem met minachting verwijten als: 'Deze hier is een religieuze hypocriet, een bedrieger die zijn rijkdom verloor, door zijn familie werd uitgestoten en zich nu maar hierop heeft toegelegd.' (38-39) 'Zie toch hoe deze persoon die in stilte zijn doel zo machtig en standvastig nastreeft als de koning der bergen, zo vastbesloten is als een [bedrieglijke] kraanvogel.' Sommigen dreven met dergelijke opmerkingen de spot met hem, terwijl anderen een kwalijke lucht lieten waaien en de brahmaan vastketenden en gevangen hielden als een huisdier. (40) Aldus onderworpen aan [de drie vormen van] opleggingen zoals je aangedaan door anderen, door hogere machten en door je eigen natuur [zie *kleśa*], begreep hij dat wat hem ook overkwam hem door het lot werd toebedeeld. (41) Beledigd door laag-bij-de-grondse mensen die hem uit zijn tent probeerden te lokken, zong hij, vastbesloten tot het goede zich strak aan zijn plichten houdend, het volgende lied [zie ook B.G. 18: 33].

(42) De brahmaan zei: 'Deze mensen zijn niet de oorzaak van mijn geluk of ongeluk, noch is het te wijten aan de halfgoden, mijn lichaam, de planeten, mijn karma of de tijd. Het is, zoals het heersend gezag dat stelt [de *śruti*], niets dan de geest die er de oorzaak van is

dat men ronddraait in de kringloop van het materiële leven. (43) De geest die de kwaliteiten der geaardheden verkrijgt wordt heel sterk als gevolg van hen en geeft aldus aanleiding tot de verschillende soorten van witte [goede], rode [hartstochtelijke] en zwarte [onwetende] handelingen die leiden tot de condities [de maatschappelijke klassen] die corresponderen met die kleuren. (44) De niet-betrokken Superziel van bovenzinnelijke verlichting heeft als een vriend zijn bestaan naast - en is getuige van - de worstelende geest, die, met het beeld dat hij van de wereld draagt, de zinsobjecten omarmt. Het is in de betrokkenheid bij de geaardheden van de natuur dat de individuele ziel [verbijsterd door die geest] verstrikt raakt in de gehechtheid [zie ook B.G. 3.42: 43]. (45) Liefdadigheid, je voorgeschreven plicht, *niyama*, *yama*, het luisteren naar [de geschriften], vrome werken en de zuivering door geloften houden allen het onderwerpen van de geest in en hebben de verzonkenheid van de geest [*samādhi*] ten doel, die het allerhoogste [de zelfverwerkelijking] van de yoga vormt. (46) Wat voor nut hebben schenkingsrituelen en dergelijke voor iemand wiens geest tot rust kwam door perfect [in Hem] verankerd te zijn? Of waarom zou je daarnaast, je met deze processen van distributie en zo meer bezig houden als je de weg kwijt bent met een geest die je niet onder controle hebt? (47) Andere goden [en de zinnen waar ze voor staan], hebben altijd onder controle gestaan van de geest die zichzelf nimmer beheersen laat door iets [of iemand] anders. Hij vormt een angstwekkende god sterker dan de sterksten en daarom is Degene die [in de vorm van Zijn mantra's] hem onder controle weet te krijgen de God der goden [zie ook B.G. 6: 35-36, *]. (48) Sommigen die deze moeilijk te verslane vijand [zie ook B.G. 6: 6] met zijn onbedwingbare neigingen die het hart kwellen, niet weten te beteugelen, maken zinloos ruzie met andere stervelingen in deze wereld en spreken dan verdwaasd van vrienden, neutralen en vijanden. (49) Mensen die met heel hun geest verkeren in de greep van hun lichaam, denken in termen van 'ik' en 'mijn' en zijn daardoor verblind in hun intelligentie. Vanwege deze moeilijk te boven te komen illusie van 'dit ben ik' en 'dat is iemand anders', dwalen ze rond in het duister. (50) Als je zegt dat [*adhibhautika*] een ander mens de oorzaak van je geluk of leed is, kan je je afvragen wat dit inhoudt voor de ziel; geluk en leed zijn [zo

bezien] aardse zaken [niet eigen aan de ziel die zijn geluk vindt op basis van zelfverwerkelijking]. Op wie moet je kwaad zijn over de pijn als je tong toevallig wordt gebeten door je eigen tanden? (51) Als je zegt dat [*adhidaivika*] de goden verantwoordelijk zijn voor je lijden, hoe houdt dat dan verband met je ziel? Dat lijden heeft betrekking op de veranderlijkheid [der zinnen en hun heersers, waar je ziel los van staat]. Op wie moet een levend wezen nu kwaad zijn als het ene lichaamsdeel het andere pijn doet? (52) Beweer je dat de ziel zelf [*adhyātmika*] de oorzaak zou zijn van je geluk en leed, dan maakt zo'n verschil deel uit van je eigen aard. Maar hoe kan je, als er alleen de ziel is en niets daarbuiten - ook geen geluk of leed - nu een schuldige aanwijzen? Dat verschil zou dan immers onwerkelijk zijn [zie B.G. 2: 14]. (53) Als de planeten de directe oorzaak zouden zijn van je geluk en leed, hoe kan dat dan verband houden met de ziel die niet geboren wordt? De hemellichamen hebben betrekking op dat wat geboren werd. Een planeet verkeert enkel in moeilijkheden door andere planeten zeggen ze [de astrologen], dus op wie moet de persoon onderscheiden van zijn lichaam [en zijn planeetstanden], nu kwaad worden? (54) Als je ervan uitgaat dat je karma de oorzaak is van je geluk en leed, wat heeft dat karma dan voor je ziel te betekenen? Duidelijk is dat de levengevende persoon enerzijds en dit tot leven gewekte lichaam dat toegerust is met bewustzijn en [op zichzelf] niet leeft anderzijds, geen van beiden de grondoorzaak van het karma vormen. Wat blijft er dan nog over om je druk over te maken? (55) En als we zeggen dat de tijd de oorzaak van ons geluk en het leed zou zijn, hoe zit het dan met de ziel in dat idee? De ziel is niet gelijk aan de tijd, zoals een vuur niet gelijk is aan zijn hitte en sneeuw niet gelijk is [aan de kou]. Op wie moet je nu kwaad worden als er geen dualiteit bestaat in de bovenzinnelijke positie [zie ook B.G. 18: 16 en tijdcitaten]? (56) Voor hem, [de geestelijke ziel] superieur in bovenzinnelijkheid, bestaat er niet van wie dan ook, van welke kant dan ook of op welke manier dan ook de invloed van de dualiteit [van geluk en leed], de invloed van de wereld der tegenstellingen zoals je die ziet met het zich opwerpende valse ego [van de geest die in de greep verkeert] dat gestalte geeft aan het materiële bestaan. Hij die tot dit inzicht komt heeft niets te vrezen van de materiële schepping [met

al haar levende wezens]. (57) Door Mukunda's voeten te vereren zal ik de zo moeilijk te overwinnen oceaan van materiële onwetendheid over kunnen steken. Ik ben hier zeker van dankzij de genade van de grote zieners uit het verleden [of de *ācārya*'s] die stevig verankerd waren in de aanbidding van de Allerhoogste Ziel [zie ook B.G. 6: 1-2].'

(58) De Allerhoogste Heer zei: 'Terwijl zijn rijkdom verloren was gegaan en hij onthecht was geraakt, terwijl hij zijn huis achter zich had gelaten en hij zonder neerslachtigheid over de aarde rondtrok, gaf de wijze, ondanks dat hij beledigd werd door schurken, zijn plichtsbetrachting niet op en sprak hij dit lied. (59) Er bestaat geen andere oorzaak van geluk en leed dan de verbijstering van iemands geest die in het materiële bestaan uit onwetendheid, vrienden, neutralen en vijanden in het leven riep [zie ook 10.32: 17-22 en B.G. 9: 29]. (60) Daarom Mijn beste, breng in ieder opzicht met een intelligentie die in Mij is verzonken, de geest onder controle en [bereik] aldus verbonden de essentie van de wetenschap van de yoga [zie ook Śrī Śrī Śikṣāṣṭaka vers 1]. (61) Wie dan ook die met volle aandacht mediteert op, anderen doet luisteren of zelf luistert naar dit [lied] gebaseerd op de kennis van het Absolute zoals gezongen door de bedelmonnik, zal zeker nimmer [weer] overweldigd worden door de dualiteiten [van geluk en verdriet].'

*: Sommigen denken dat de essentie van de yoga eruit bestaat de geest helemaal te stoppen, maar Kṛṣṇa benadrukt in dit hoofdstuk duidelijk dat het om de controle gaat, niet zo zeer het stoppen. Dat stoppen is een impersonalistische *māyāvāda*-boeddhistische techniek om je op je essentie te concentreren en vormt een bewust gecreëerde illusie [zie Boeddhisme]. *Neti-neti* zeggend zoals Prahlāda b.v. zal de geest zich inderdaad concentreren op de essentie hetgeen nou juist de geest uitbouwt, bevordert, in die richting. Aldus neemt met het stoppen van het op de wereld betrokken denken, de ware bezigheid van de geest in gebeden en filosofie zijn aanvang. Niet op de *siddhi*'s afgaand, de mystieke perfecties, moet de geest zo ingezet worden voor de Fortuinlijke, voor Kṛṣṇa, middels het zich concentreren op Zijn namen, mantra's en verhalen; door *śravanam*, *kīrtanam* etc. moet men

leren te luisteren, te zingen en te volgen naar de schrift, de goeroe en de mede-gelovigen. De eerste twee yoga sūtra's I.1 & 2 *atha yogānuśānamam, yogah citta vritti nirodah*, moeten worden vertaald met 'nu, als de les van de yoga, ga het gepieker tegen van de geest over wereldse zaken' en niet met 'de yogales nu bestaat eruit de werking van de geest te stoppen'. Natuurlijk moet je je verstand gebruiken, je geest inzetten in gehoorzaamheid aan de Heilige Geest, naar de stem van God; de geest is per slot van rekening een aspect van het goddelijke bestuurd door Aniruddha in de *catur vyūha* (zie ook *vritti* en *siddhi*).

Hoofdstuk 19

De Analytische Kennis, Sāṃkhya, Samengevat

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Nu zal Ik de analytische kennis met je bespreken die werd ontwikkeld door de klassieke autoriteiten. Daarmee bekend kan een persoon direct de verwarring gebaseerd op de materiële dualiteit opgeven. (2) In het eerste tijdperk der plichtmatigheid [Kṛita], in het begin toen er [enkel] ontwikkelde personen van [spiritueel] onderscheid waren, zowel als gedurende de tijd daarvoor [tijdens de periode van vernietiging], was de Kenner eenvoudigweg één en hetzelfde als het gekende [universum, zie ook 11.22: 29]. (3) Die Ene Grote Ongedifferentieerde Waarheid waar de spraak en de geest geen toegang toe hebben [Brahman], veranderde in de tweevoud van de materiële natuur enerzijds en het genieten [door de genier van dat resultaat] anderzijds [zie 11.22]. (4) De ene wezenshelft, de materiële natuur [*prakṛti*], is zij [de 'moeder'], die dualistisch van aard is, terwijl het andere wezen hij, de kenner, de *puruṣa* [de genietende persoon of het mannelijke principe] wordt genoemd. (5) Door Mijn beroering [in de vorm van de tijd, van Kāla], manifesteerden zich de geaardheden *tamas*, *rajas* en *sattva* [de *guṇa*'s] als antwoord op de verlangens van het levende wezen. (6) Uit hen wierp zich de draad op [het activerend beginsel van de sūtra], samen met het principe van de intelligentie [*mahat*]. Vanuit de transformatie van *mahat* kwam het valse ego tot stand [van de *ahankāra* van de *puruṣa* die zich identificeert met het voorwerp van waarneming] dat de oorzaak is van verbijstering. (7) Dat ik-bewustzijn is aldus van de drie [*guṇa*-]categorieën en [maakt dienovereenkomstig afwisselend] begaan met helderheid, emotie en onwetendheid [gebruik van] de zinsobjecten [*tanmātra*], de zintuigen [*indriya*'s] en de geest [*manas*]. Zo vormt het [geïdentificeerde zelf] de oorzaak van het begrijpen en niet begrijpen [het zogenaamde bewuste en onbewuste]. (8) De traagheid van het valse ego gaf aanleiding tot de subtiële gevoelens met de grove materie, de emotie ervan bracht de zintuigen tot leven en de helderheid van het geïdentificeerde zelf wekte de elf goden op [zie

deva]. (9) Omdat al de elementen in combinatie hun functie vonden onder Mijn invloed brachten ze het ei van het universum tot stand dat dienst doet als Mijn verheven verblijf [zie vanaf 11.22: 18].

(10) Ik verscheen [als Nārāyaṇa] in het ei dat zich bevond in het water van de oceaan der oorzaken en uit Mijn navel rees een lotus op die bekend staat als het universum. Op die lotus vond de uit zichzelf geborene zijn bestaan [Brahmā, zie 3.8]. (11) Hij, de ziel van het universum gedreven door de passie, schiep door zijn boete bij Mijn genade de drie verschillende werelden genaamd de aarde, de atmosfeer en de hemel [*bhūh*, *bhuvah* en *svaha*], met inbegrip van hun heersers [zie Gāyatrī en *loka*]. (12) De hemel werd de verblijfplaats voor de goden, de atmosfeer die voor de geestverschijningen, de aardse plaatsen boden onderdak aan de mensen en de andere levende wezens en de plaats voorbij aan deze drie is er voor de Siddha's, zij die van de volmaaktheid zijn [*siddhaloka*]. (13) De plaatsen van de onderwereld werden door de meester geschapen als het verblijf voor de *asura*'s ['onverlichte zielen' of demonen] en zij die perfect zijn in het ego [de 'slangen', de Nāga's]. Al de bestemmingen van de drie werelden ontlenen hun bestaan aan de vruchtdragende handelingen eigen aan de geaardheden [zie B.G. 4: 17, 10.1: 42-43]. (14) Door boete, yoga en door verzaking [in *sannyāsa*] is men van de smetteloze bestemmingen *mahar*, *janas*, *tapas* en *satya*, maar Mijn bestemming [Vaikunṭha] is er met het verrichten van toegewijde dienst. (15) Zoals beschikt door Mij, de Ondersteuner, de Ziel [de energie] van de Tijd, ontworstelt men zich aan of verdrinkt men in de machtige stroom van de geaardheden van deze wereld waarin men gebonden is aan het verrichten van baatzuchtige arbeid. (16) Wat ook het kleine, het grote, het dunne of het dikke van de manifestatie mag zijn, is allemaal het product van de tweevoudige combinatie van de materiële natuur en haar genietter [zie ook B.G. 18: 19]. (17) Dat wat de oorzaak vormt van iets - alledaagse zaken zoals dingen van goud en dingen van klei - is er zowel in het begin, tijdens het leven als aan het einde van dat wat werd voortgebracht en aan verandering onderhevig is [en qua vorm dus illusoir is, vergelijk 6.16: 22, 10.87: 15, 11.22: 8]. (18) Iets dat dienst doet als een voorafgaand ingrediënt van een ding dat - als iets

anders - een verandering van de vorm van dat ingrediënt voorstelt, wordt het ware van iets genoemd mits het aanwezig is van het begin tot het einde [vergelijk B.G. 2: 13, 2: 16]. (19) De materiële natuur [*prakṛti*] waarvan de basis het oorzakelijke [het getransformeerde] ingrediënt van de Allerhoogste Persoon [de *puruṣa*] is, vormt samen met dat wat in beroering brengt, te weten de Tijd [*kāla*], het drietal van de Absolute Waarheid [Brahman] die Ik ben. (20) Zolang als Ik haar handhaaf met Mijn blik zal de grootse schepping voor het doel van de verscheidenheid van haar kwaliteiten, ononderbroken generatie na generatie blijven voortbestaan tot aan haar voleinding [zie ook B.G. 3: 24]. (21) Als de vorm van het universum die van Mij is doordrongen de volle planetaire verscheidenheid tentoon heeft gespreid van zijn tijdperken [van schepping, handhaving en verval], komt [omdat het einde van de synergie is bereikt] deze verscheidenheid met zijn verschillende werelden uit op [het weer oplossen in] haar vijf samenstellende grofstoffelijke elementen [zie *yuga's* en *manvantara's*, en B.G. 11: 13]. (22-27) Het sterfelijk omhulsel gaat [ten tijde van de vernietiging] op in het voedsel, het voedsel in het graan, het graan in de aarde en de aarde in de geur. De geur lost op in het water, het water in de kwaliteit van de smaak, de smaak in het vuur en het vuur in de vorm. De vorm gaat op in de lucht, de lucht in aanraking en die lost op in de ether. De ether lost op in het subtiele voorwerp van het geluid en de zinnen [van dat geluid etc.] gaan op in hun bronnen [de goden van de zon en de maan etc.]. De bronnen Mijn beste Uddhava, gaan op in de geest van het ego der goedheid, de beheersers van het geluid, die oplost in de oorspronkelijke staat der elementen [het ego der traagheid]. Die almachtige elementaire oernatuur versmelt dan met de kosmische intelligentie [*mahat*]. Dat grote principe van de natuur gaat over in zijn eigen geaardheden en zij op hun beurt gaan over in hun uiteindelijke verblijfplaats, de ongemanifesteerde staat van de natuur die opgaat in de onfeilbare Tijd. De Tijd lost op in de individualiteit [de *jīva*] van het Allerhoogste dat het illusoir vermogen stuurt en die individualiteit gaat op in Mij, het Allerhoogste Ongeboren Zelf [*ātmā*], die, gekenmerkt door schepping en vernietiging, volmaakt in Zichzelf verwijt en alleen blijft [zie ook 3.11: 28, 4.23: 15-18, 11.3: 12-15].

(28) Hoe kan, net als met de duisternis als de zon oprijst aan de hemel, de verbijstering van de geest der dualiteit zich handhaven in het hart van degene die dit nauwlettend bestudeert? (29) Dit is wat Ik, die zowel de Geestelijke als de Materiële Wereld overziet, te zeggen had wat betreft deze Sāṃkhya instructie van analyse [zie ook 3.25 - 3.33] die de band der twijfels doorbreekt van de mensen die zowel meeleven met als ingaan tegen de natuur.'

Hoofdstuk 20

De Drie Geaardheden der Natuur en Daarboven

(1) De Opperheer zei: 'O beste van alle personen, probeer te begrijpen wat Ik je nu ga zeggen over de manier waarop iemand wordt beïnvloed door een bepaalde geaardheid van Mijn materiële natuur [*]. (2-5) Met de geaardheid goedheid vindt men gelijkmoedigheid, zinsbeheersing, tolerantie, onderscheidingsvermogen, boetvaardigheid, waarachtigheid, mededogen, heugenis, tevredenheid, verzaking, begeerteloosheid, gelovigheid, bescheidenheid en innerlijke tevredenheid. Met de geaardheid hartstocht loopt men op tegen lusten, ondernemingszin, zelfmisleiding, ongenoegen, hoogmoed, een verlangen naar zegeningen, partijdigheid, zinsbevrediging, overhaast tewerk gaan, behoefte aan erkenning, hoon, machtsvertoon en straffen met harde hand. Met de geaardheid onwetendheid is er intolerantie, hebzucht, bedrieglijkheid, geweld, aandacht zoeken, huichelarij, lusteloosheid, ruzie, weklagen, begoocheling, het lijden onder depressiviteit, laksheid, valse hoop, angst en indolentie. Dezen, de een na de ander door Mij beschreven, vormen het grootste deel van de effecten der geaardheden. Verneem nu over hun combinaties [zie ook B.G. 14]. (6) O Uddhava, het idee van 'zo ben ik nu eenmaal' en 'dat is een eigenschap van mij' dat de mensen erop nahouden [in relatie tot deze kwaliteiten] als ze bezig zijn met hun geest, zinnen, zinsobjecten en hun levensadem, weerspiegelt een combinatie van de geaardheden [zie ook 11.23: 49, 11.24: 7, 11.24: 13]. (7) In geval een persoon zich baseert op religiositeit, economische ontwikkeling en zinsbevrediging is het resulterende geloof, de welvaart en het zinsgenoegen [eveneens] een uiting van de wisselwerking der geaardheden. (8) Als iemand in het gezinsleven van een toewijding is gekenmerkt door zinsbevrediging en vervolgens zijn religieuze plichten vervult, is er sprake van een combinatie van de geaardheden. (9) Uit iemands zelfbeheersing en dergelijke kan men afleiden dat hij bewogen wordt door goedheid, iemands lust en zo meer duidt op de geaardheid

hartstocht en uit zijn woede enzovoorts kan men opmaken dat hij in de greep van onwetendheid verkeert. (10) Als iemand Mij vereert met toewijding zonder zich er druk over te maken of zijn arbeid wat oplevert, moet men ervan uitgaan dat zo iemand vanuit goedheid handelt, onverschillig of het nu een man of een vrouw betreft. (11) Als men Mij in zijn plichts vervulling aanbidt in de hoop op zegeningen moet men dat begrijpen als zijnde van de geardheid hartstocht, en als men het doet met geweld op het oog behoort zoiets tot de onwetendheid [zie ook B.G. 17: 20-22]. (12) De geardheden *sattva*, *tamas* en *rajas* zijn van invloed op het [geconditioneerde] individu maar niet op Mij; men is aan hen gebonden omdat ze zich in de geest opwerpen en leiden tot gehechtheid aan levensvormen en zinsobjecten [zie ook B.G. 4: 14]. (13) Als de geardheid goedheid - welke zuiver is, stralend en goedgunstig - heerst over de andere twee, zal iemand gezegend worden met geluk, religiositeit, kennis en andere goede eigenschappen [zie ook B.G. 14: 11, 18: 37]. (14) Als de hartstocht het wint van goedheid en traagheid raakt men gehecht, wil men zich onderscheiden en is men uit op verandering, waardoor men dan met baatzuchtig handelen en het streven naar een goede naam en welvaart ongelukkig wordt [zie ook B.G. 14: 12, 18: 38]. (15) Als onwetendheid hartstocht en goedheid overvleugelt, raakt men zijn onderscheidingsvermogen kwijt, wordt het bewustzijn versluierd, verliest men zijn initiatief en belandt men in verbijstering en geklaag, met te veel slapen, geweld en valse verwachtingen [zie ook B.G. 14: 13, 18: 39]. (16) Als het bewustzijn weer helder wordt en de zinnen niet langer worden afgeleid, krijgt men lichamelijk zelfvertrouwen en is men van een onthechte geest; weet dat dat de goedheid van Mijn toevlucht is. (17) Als de intelligentie wordt verstoord door te veel drukte, men zich niet van het zintuiglijke los kan maken, men zich niet op zijn gemak voelt met zijn lichaam en de geest wispelturig is, moet je dat herkennen als de symptomen van hartstocht. (18) Falen in de hogere functies van het bewustzijn, versuffen, je niet kunnen concentreren, onaanachtig zijn, dingen niet begrijpen en neerslachtig zijn moet je herkennen als de geardheid onwetendheid. (19) Neemt de geardheid goedheid toe, dan winnen de goden aan kracht, neemt de hartstocht toe dan winnen de demonen aan kracht en als de

geaardheid onwetendheid toeneemt Uddhava, treden de wildemannen naar voren. (20) Weet dat men waakzaam is met de geaardheid goedheid, men slaperig is met de hartstocht, men onbewust is met de onwetende aard van het levende wezen en dat de [bovenzinnelijke] vierde staat [*turīya*] deze drie doordringt [zie ook 7.7: 25 en B.G. 6: 16]. (21) In de geaardheid goedheid klimmen spirituele [Vedische] mensen hoger en hoger, in de geaardheid onwetendheid zakt men met het hoofd naar beneden [met iedere geboorte] steeds verder af en in de geaardheid hartstocht blijft men halverwege steken [in gehechtheid, zie ook B.G. 6: 45, 16: 19]. (22) Zij die sterven in de geaardheid goedheid gaan naar de hemel, zij die heengaan in hartstocht gaan naar de wereld der mensen en zij die dood gaan in onwetendheid gaan naar de hel. Maar zij die vrij zijn van de geaardheden komen naar Mij [zie ook B.G. 9: 25, 14: 18]. (23) Werk plichtmatig gedaan als een offer aan Mij zonder de vruchten te verlangen, is van de geaardheid goedheid, werk gedaan met een winstoogmerk is van de geaardheid hartstocht en werk verricht met geweld en dwang en dergelijke is van de geaardheid onwetendheid [B.G. 17: 20-22]. (24) De geestelijke kennis der onthechting is van de geaardheid goedheid, het erop nahouden van meningen is van de geaardheid hartstocht en een materialistische overtuiging behoort tot de geaardheid onwetendheid. Spirituele kennis [daarentegen] die op Mij is gericht beschouwt men als vrij van de geaardheden [zie ook 6.14: 2]. (25) In het woud verblijven is van de geaardheid goedheid, in een stad verblijven is van de geaardheid hartstocht zo zegt men, in een gokhuis verblijven is van de geaardheid onwetendheid maar Mijn verblijf is verheven boven de geaardheden. [zie ook 7.12: 22, 11.18: 25]. (26) Een werker vrij van gehechtheid is van de geaardheid goedheid, verblind door persoonlijke verlangens is men van de hartstocht, met je geheugen kwijt verkeert men in de geaardheid onwetendheid [zie 11.22: 38-39] maar als men bij Mij zijn toevlucht heeft gezocht is men vrij van de geaardheden. (27) In de geaardheid goedheid gelooft men in spirituele zaken, in de geaardheid hartstocht gelooft men in vruchtdragend handelen, in de geaardheid onwetendheid is men areligieus, maar transcendentaal aan de geaardheden gelooft men in Mijn toegewijde dienst. (28) Voedsel dat zonder moeite verkregen wordt, volwaardig en zuiver is, acht men

als zijnde van de geardheid goedheid, [sterk] appellerend aan de zintuigen is het van de geardheid hartstocht en onzuivere voeding die iemand doet lijden is van de onwetendheid [zie ook B.G. 17: 7-10]. (29) Geluk ontleend aan de ziel is van de geardheid goedheid, opgewekt door zinsubjecten is het van de hartstocht, ontleend aan misvatting en ontaarding is geluk van de geardheid onwetendheid, maar vrij van de geardheden vindt men het geluk in Mij [zie 11.15: 17 & B.G. 5: 21, maar ook 6: 7].

(30) De materiële substantie, de plaats, de vrucht van het handelen, tijd, kennis, het handelen, degene die handelt, geloof, de staat van bewustzijn en de bestaansvormen en levensbestemmingen behoren allen aldus tot de drie *guṇa*'s. (31) O beste onder de mannen, alles wat bestaat, wat wordt gezien, gehoord of voor de geest wordt gehaald, vormt een samenstelling van de drie geardheden die tot stand werd gebracht door de ongeziene [Oorspronkelijke] Genieter. (32) Deze bestaansvormen [en levensstadia] van het [herhaaldelijk incarnerende] levende wezen zijn gebonden aan de werking der geardheden. O zachtmoedige, de individuele ziel die, Mij toegewijd in bhakti-yoga, deze zich in de geest manifesterende geardheden overwint, komt in aanmerking voor Mijn bovenzinnelijke liefde. (33) Daarom moeten zij die dit menselijk lichaam verwierven waarin men kennis opdoet en wijsheid ontwikkelt, zo slim zijn zich los te maken van hun gehechtheid aan de geardheden der natuur en Mij aanbidden. (34) Een ontwikkeld mens moet Me vrij van materiële gehechtheid aanbidden; na aandachtig zijn zinnen te hebben onderworpen behoort een wijze zich tot de geardheid goedheid te wenden en de geardheden van de hartstocht en de onwetendheid te overwinnen. (35) Met zijn intelligentie tot vrede gebracht moet hij, verbonden [in bhakti] zonder enige [andere] afhankelijkheid, ook de geardheid goedheid overwinnen. De belichaamde ziel die [aldus] bevrijd van de geardheden de oorzaak van zijn conditionering opgeeft, bereikt Mij. (36) Het levende wezen, dat als een individuele ziel door Mij aldus is bevrijd van de geardheden der natuur die zich in zijn geest nestelden, vindt zo, door de werking van de Absolute Waarheid, volkomen

vervulling en zal niet, noch vanbinnen noch vanbuiten, langer ronddolen.'

*: Het woord natuur kan letterlijk worden genomen als de geaardheden in de zin van de seizoenen en hun bijbehorende primaire godheden. Kṛṣṇa zegt dat Viṣṇu, die de oorspronkelijke beheerser boven de geaardheden is, de beste van alle goden is [10.89: 14-17], van de goedheid is [11.15: 15], de zuiverste geaardheid [B.G. 14: 6], die leidt tot de goddelijkheid die Hij is [B.G. 14: 14] en dat van de seizoenen Hij het lenteseizoen is [B.G. 10: 35]. Als zodanig is de lente/herfst Zijn seizoen van evenwicht en de geaardheid goedheid. Op dezelfde manier is de onbeweeglijkheid van de koude representatief voor de geaardheid onwetendheid die beheerst wordt door Śiva en is de hyperactiviteit en hitte van de zomer een vertoon van de geaardheid hartstocht waarover Brahmā heerst.

Hoofdstuk 21

Het Lied van Purūravā

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Met het hebben verworven van dit menselijk lichaam dat Mijn kenmerk is, bereikt men gefixeerd in Mijn dharma, Mij, de Opperziel van het Spiritueel Geluk die Zich bevindt in het hart. (2) Iemand die verankerd in geestelijke kennis bevrijd raakte van de oorzaak van het materiële leven dat gebaseerd is op de voortbrengselen van de geaardheden, raakt niet verstrikt in hun begoochelende kwaliteiten ondanks dat ze hem omringen; hoewel hij ze voor ogen heeft betekenen ze weinig en zijn ze niets dan illusie voor hem. (3) Men moet nooit en te nimmer het gezelschap zoeken van materialisten gewijd aan het bevredigen van hun geslachtsdelen en mogen omdat hij die dergelijke mensen volgt, als een blinde die zich laat leiden door een andere blinde, in de donkerste put beland. (4) De nakomeling van Ilā [geheten Aila ofwel Purūravā, zie ook 9.14: 15-16], de welbekende grote keizer, zong het volgende machtige lied toen hij gescheiden van Urvaśī verbijsterd geraakt, er zich bij neerlegde en erin slaagde zijn treurnis te beheersen. (5) Op het moment dat ze hem verliet rende hij bij haar vertrek als een waanzinnige naakt huilend achter haar aan uitroepend: 'O mijn echtgenote, jij vreselijke vrouw, stop alsjeblieft!' (6) Met zijn geest bezeten van Urvaśī was hij na jaren van onbeduidende lustbevrediging, niet voldaan en bemerkte hij niet het komen en gaan van de nachten.'

(7) Purūravā zei: 'Zie toch hoe begoocheld ik raakte! Met mijn bewustzijn besmet door de lust was ik, in de omarming van deze godin, me niet bewust van het verstrijken van mijn leven. (8) Ik had niet door of de zon nu opkwam of onderging en werd zo door haar helaas, met het aldus doorbrengen van mijn dagen, beroofd van talloze jaren. (9) O hoe jammer die totale verbijstering van mij waardoor het lichaam van deze machtige keizer, dit kroonjuweel der koningen, een

knuffeldier werd voor de vrouwen! (10) Toen ze mij, de machtige heerser, samen met mijn hele koninkrijk achterliet als was ik een grasspriet, holde ik huilend als een waanzinnige naakt achter de vrouw aan. (11) Waar is nu de invloed, kracht en macht van de persoon die ik ben? Ik rende achter deze vrouw aan die wegliep, net als een ezel met de hoef getrapt ter afstraffing! (12) Wat voor nut hebben kennis, verzaking, boete, de geschriften of afzondering en stilte voor degene wiens geest in beslag genomen wordt door vrouwen? (13) Naar de hel met de dwaas die ik ben en die niet weet wat goed voor hem is; ik die dacht een geleerde te zijn met het bereiken van een oppermachtige positie maar, als een os of een ezel, in de greep van de vrouwen belandde! (14) Met al die jaren van trouwe dienst aan Urvaśī's lippen, kreeg ik, met de lust die aan mijn geest ontsproot, nimmer genoeg van de nectar, net als een vuur dat men nimmer tevreden kan stellen met offergaven. (15) Wie, behalve de Innerlijk Voldane Heer der Wijzen, de Opperheer Boven het Zintuiglijke verheven, is ertoe in staat een ander te verlossen die zijn verstand verloor met een dame van plezier? (16) Mezelf niet in de hand hebbend zag ik, traag van begrip, geen einde komen aan mijn verwarring, ook al werd ik door de godin welbespraakt met adviezen bijgestaan [zie 9.14: 20-22]. (17) Wat voor een kwaad zou zij een 'ziener' als ik nu gedaan hebben die, een stuk touw voor een slang houdend, niet beseft wat zijn eigenlijke aard [zijn *svarūpa*] is? Ik ben toch zeker degene die zijn zinnen niet de baas was? (18) Wat heeft dit vuile lijf, onrein, vol van kwalijke luchten, nu te bieden; wat stellen die 'verheugende [vrouwelijke] kwaliteiten' enzovoorts nu helemaal voor? Ze vormen een invloed die voortkomt uit onwetendheid! (19-20) Het valt niet uit te maken of dit lichaam nu toebehoort aan je ouders, echtgenote of werkgever, bestemd is voor het vuur, de honden en jakhalzen of toekomt aan de [inwonende] ziel of je vrienden. Aan die onheilige materie raakt men gehecht en men prijst, als het om een vrouw gaat, het vanwege een lief neusje, een mooie glimlach en een mooi gezicht, maar men stevent ermee af op de laagste bestemming [van verval]. (21) In welk opzicht verschilt men nu van wormen als men geniet van dat wat is samengesteld uit huid, vlees, bloed, spieren, vet, beenmerg en been, urine, ontlasting en pus? (22) Heb je eenmaal door wat het beste voor je is, dan zit je niet achter

de vrouwen aan en ga je niet om met mannen die dat doen, om geen enkele andere reden dan het feit dat de geest verenigd met de zinnen reikt naar de zinsobjecten en zo van streek raakt [vergelijk 5.5: 2, 7.12: 9, 9.19: 17, 9.14: 36]. (23) [Omdat] iets wat je niet hoort of ziet niet leidt tot mentale beroering, zal de geest van iemand die zijn zintuigen niet inzet gefixeerd raken en tot rust komen. (24) Als zelfs de wijzen geen vertrouwen kunnen stellen in de zes vijanden [begeerte, lust, woede, verbijstering, bedwelming en afgunst; de *ṣat-varga*], hoezeer geldt dat dan niet voor mij? Daarom moet men zich zintuiglijk niet hechten aan vrouwen of mannen die aan vrouwen gehecht zijn [zie ook *yoṣita*].'

(25) De Allerhoogste Heer zei: 'Hij, de aanbiddelijke heer van de goden en de mensen, die aldus zijn [klaag]lied zong, gaf toen de wereld van Urvaśi op. Zich Mij, de Superziel, in zijn hart realiserend vond hij door de bovenzinnelijke kennis vrede in zichzelf en kwam er een einde aan zijn illusie. (26) Een intelligent iemand die slecht gezelschap heeft afgezworen moet daarom gericht zijn op toegewijden, want enkel door hun woorden kan hij de diepe gehechtheid van zijn geest doorbreken. (27) Toegewijden met hun geesten op Mij gericht zijn niet afhankelijk [van lusten] en zijn met een gelijkgezinde blik volkomen vreedzaam, vrij van bezitsdrang, vals ego, tegenstellingen en begeerte. (28) O allerfortuinlijkste ziel, deze hoogst fortuinlijke zielen bespreken voortdurend Mijn verhalen die het vermogen hebben om een ieder die er voor kiest volkomen te zuiveren van zijn zonden. (29) Zij die trouw aan Mij toegewijd luisteren, zingen en ze [Mijn verhalen] met respect ter harte nemen, zullen Mijn bhakti bereiken. (30) Wat zou er voor een toegewijde nog overblijven [om te bereiken] als die eenmaal de toegewijde dienst aan Mij heeft bereikt, Ik met de Talloze Kwaliteiten, de Absolute Waarheid die de ervaring van het geestelijk geluk omvat. (31) Net zoals kou, angst en duisternis zullen oplossen voor iemand die zich wendt tot de allerhoogste zegening van het vuur [Agni], wordt ook de traagheid van begrip, het gevoel van onveiligheid en de onwetendheid verdreven van degene die toegewijden van dienst is. (32) Voor hen die kopje onder gaan en weer naar boven komen in de angstwekkende oceaan

van het materieel bestaan vormen de vrome toegewijden, vreedzaam in hun begrip van het Absolute, een hoogst verheven toevlucht zo goed als een reddingssloep voor mensen die verdrinken in het water [vergelijk 11.23: 28 en 11.17: 44]. (33) Toegewijden vormen de toevlucht voor hen die vrezen af te glijden, zo goed als voedsel er is om de levende wezens te laten leven, Ik er ben om noodlijdenden toevlucht te verlenen en dharma de weelde vormt voor hen die kwamen te overlijden. (34) De toegewijden schenken je de [goddelijke] ogen terwijl de zon je [slechts] de wereld laat zien nadat hij opging; zij zijn degenen die aanbiddelijk zijn, je [ware] familie, zij zijn je eigenlijke zelf en Mij eveneens [zie ook b.v. 1.1: 15, 3.5: 47, 3.6: 28, 11.2: 6]. (35) Hij [Purūravā] die daarom niet meer verlangde naar de wereld van Urvaśī, trok toen bevrijd van alle gehechtheid innerlijk voldaan rond over deze aarde.'

Hoofdstuk 22

Over het Respecteren van de Gedaante van de Heer

(1) Śrī Uddhava zei: 'Kan Je alsJeblijft de yoga der riten [*kriyā-yoga*] uitleggen van het dienen van Jou in de vorm van een beeltenis o Meester? Wie is van die aanbidding, welke gedaante respecteert men in die aanbidding en op welke manier aanbidt men Je dan o Meester van de Sātvata's [zie ook *mūrti* en 11.3: 48-55]? (2) De wijzen Nārada, Bhagavān Vyāsa en mijn leermeester de zoon van Angirā [Bṛhaspati] zeggen herhaaldelijk dat er voor het welzijn van de mens niets zo bevorderlijk is. (3-4) De woorden hierover afkomstig uit Jouw lotusmond werden uitgesproken door de grote ongeboren Heer [Brahmā] voor zijn zoons met Bhṛgu aan het hoofd en ook door de grote Heer Śiva voor de godin [Pārvatī, zie B.G. 3: 9-10]. Dit [dienen van Jouw beeltenis] wordt goedgekeurd door alle klassen en geestelijke orden van de samenleving en is, denk ik, het meest bevorderlijk voor vrouwen en de werkende klasse o Grootmoedige. (5) O Heer met de Lotusogen, alsJeblijft o Heerser over Alle Heersers in het Universum, spreek tot Je bhakta - die zo heel gehecht is - over deze manier van bevrijd raken van de karmische gebondenheid.'

(6) De Allerhoogste Heer zei: 'Het aantal [*karma-kānda*] voorschriften voor het aanbidden van beeltenissen [zie b.v. B.G. 1-6] is onafzienbaar Uddhava, Ik zal het in het kort netjes, stap voor stap uitleggen. (7) Men moet Me naar wens aanbidden volgens één van de drie soorten van eerbetoon in overeenstemming met de Veda's, de verklarende literatuur [*tantra*'s als de Pañcarātra] of een combinatie van dezen. (8) Verneem nu van Mij hoe een persoon, die volgens de voor hem specifieke Vedische voorschriften [*] zijn status van een tweede geboorte verwierf, Mij met geloof en toewijding moet aanbidden. (9) Hij moet, verbonden in de bhakti, vrij van nevenmotieven ['eerlijk'] Mij, zijn aanbiddelijke goeroe, met de noodzakelijke hulpmiddelen

vereren als zijnde aanwezig in een beeltenis, een offerplaats, een vuur, in de [stand van de] zon, in water of in het tweemaal geboren hart zelf [**]. (10) Ter zuivering moet hij allereerst een bad nemen en zijn tanden poetsen en zich vervolgens zuiveren met beide soorten [Vedische en tantrische] mantra's onder toepassing van klei en zo meer [zie *tilaka*, *kavaca* en 6.8: 3-10]. (11) Teneinde zijn karma af te schudden behoort hij volmaakt overtuigd over te gaan tot Mijn rituele aanbidding [*pūjā*] en daarmee de in de Veda's voorgeschreven plichten na te leven [zie ook 11.14: 35] met eerbetoon [als het uitspreken van de Gāyatrī-mantra] en dergelijke tijdens de drie overgangen van de dag [zonsop- en ondergang en middag].

(12) Men spreekt van acht soorten beeltenissen: zij die bestaan uit steen, hout, metaal, een smeerbare substantie [zoals klei], een schildering, uit zand, uit edelsteen en uit een mentaal beeld. (13) Van de twee soorten persoonlijke tempelgedaanten die wel en niet worden bewogen, wordt de geïnstalleerde beeltenis o Uddhava, in Zijn aanbidding niet tevoorschijn gehaald [*āvāhana*] en weer opgeborgen [*udvāsa*]. (14) Niet geïnstalleerd heeft men deze opties, maar met het toewijzen van een vaste plaats doen zich de volgende twee mogelijkheden voor: als de gedaante niet uit een smeerbare substantie bestaat [of geschilderd is of van hout is] wordt Hij gewassen, in alle andere gevallen wordt Hij gereinigd zonder water. (15) Er is de aanbidding van de verschillende beeltenissen van Mij met hulpmiddelen van de beste kwaliteit, er is de aanbidding door een toegewijde vrij van materiële verlangens met gebruik van wat makkelijk voorhanden is en er is de aanbidding in het hart in mentaal opzicht [met enkel liefde].

(16-17) Met een beeltenis [in de tempel] geniet baden en opsieren de voorkeur Uddhava, voor een heilige plaats is dat een oefening van respect in mantra's [*tattva-vinyāsa*] en voor het vuur worden offergaven [van sesam, granen e.d.] verzadigd van de ghee het beste geacht. Voor de zon is dat een meditatie in *āsana*'s [zie Sūrya-namskar] en voor het water zijn offers van water en dergelijke [Mij] het meest geschikt. Een offer respectvol gebracht door een toegewijde

van Mij is Mij het liefst, zelfs al is het maar wat water. (18) En hoeveel te meer zou dat niet gelden voor voedsel, bloemen, lampen, geuren en wierook [geofferd door toegewijden]? Een offer, al is het nog zo rijk, dat wordt gebracht door een niet-toegewijde zal Mij [daarentegen] niet tevreden stellen [zie ook B.G. 16]. (19) Schoongewassen, de noodzakelijke hulpmiddelen bijeen gebracht hebbend, de zitplaats geregeld hebbend met de halmen [van het kuśagras] naar het oosten gericht en neerzittend met het gezicht naar het oosten of het noorden of anders met de beeltenis recht voor zich, moet hij dan van eerbetoon zijn [vergelijk 1.19: 17, 4.24: 10, 8.9: 14-15]. (20) Na aan het eigen lichaam mantra's te hebben toegewezen en dat ook met Mijn gedaante te hebben gedaan, moet hij Mijn beeltenis met de hand schoonvegen en de sprenkelpot en het heilig vat naar behoren voorbereiden. (21) Met het water van het vat de plek besprenkelend van de beeltenis, de gebruiksartikelen en zijn eigen lichaam, moet hij vervolgens drie vaten met water klaarzetten samen met de nodige goedgunstige artikelen, voor zover die beschikbaar zijn [zoals bloemen, granen, grashalmen, sesamzaad, etc., zie ***]. (22) Met de mantra's voor het hart [*hr̥dayāya namaḥ*], het hoofd [*śīrase svāhā*] en de pluk haar [*śikhāyai vaṣaṭ*] moet de aanbieder dan de drie vaten zuiveren met het water voor Zijn voeten [*pādya*], Zijn handen [*arghya*], en Zijn mond [*ācamana*], en hetzelfde doen met de Gāyatrī. (23) Hij behoort te mediteren op de Oorspronkelijke Individualiteit van alle Expansies, de hoogst subtiele, bovenzinnelijke gedaante van Mij die, in dit lichaam dat volledig gezuiverd werd door de lucht en het vuur, zich bevindt op de lotus van het hart en door de perfecte zielen wordt ervaren in de naklank van de Praṇava [zie ook 2.2]. (24) Met die [bemediteerde gedaante] vanuit zijn eigen realisatie begrepen, moet hij, van aanbidding zijnde in zijn lichaam en geheel verzonken in gedachten aan Mij, Mij uitnodigen in de beeltenis - en alles wat ermee samenhangt - door Mijn ledematen te beroeren met mantra's [*nyāsa*] en vervolgens Mij [extern] eren [door *puja* uit te voeren]. (25-26) Na zich eerst Mijn zetel opgetuigd met de negen *śakti*'s en [de beeltenissen van] het dharma etc. [*4] te hebben voorgesteld als een stralende achtbladige lotus met saffranen meeldraden in de werveling, moet hij Mij het *pādya*-, *arghya*- en *ācamana*-water aanbieden samen

met andere artikelen van aanbidding, teneinde in achtving voor zowel de Veda's als de *tantra's* de perfectie te bereiken met de twee [van plezier en bevrijding]. (27) De een na de ander moet hij vervolgens Mijn schijfwapen [de Sudarśana] eren, de schelphoorn [de Pāñcajanya], knots [de Kaumodaki] en pijlen en boog [de Śarnga], Mijn [Balarāma voorwerpen van de] ploeg en het kaakbeen [*hala* en *muṣala*], Mijn juweel [de Kaustubha], bloemenslinger [de Vaijayantī] en krul met witte haren op Mijn borst [de Śrīvatsa]. (28) [Ook vereert hij] Garuda, Nanda, Sunanda, Pracāṇḍa, Caṇḍa, Mahābala, Bala, Kumuda en Kumudekṣaṇa [Mijn draagvogel en acht metgezellen]. (29) Durgā, Vināyaka [Ganeśa], Vyāsa, Viṣvaksena [zie 6.8: 29, 9.21: 25-26], de geestelijk leraren en de halfgoden behoren - ieder op hun eigen plaats met hun gezicht naar de beeltenis gewend - te worden aanbeden met het sprenkelen van water en andere rituelen [*5]. (30-31) Iedere dag moet [de beeltenis] worden gebaad, voor zover de middelen het toestaan, met verschillende soorten water geparfumeerd met sandelhout, uśīra-wortel, kamfer, *kunkuma* en *aguru*. Ook moeten er hymnen worden aangeheven zoals die van een sectie van de Veda's bekend als Svarna-gharma, de aanhef genaamd Mahāpuruṣa, de Puruṣa-sūkta [uit de Ṛg Veda] en gezangen uit de Sāma Veda zoals de Rājana en dergelijke. (32) Mijn toegewijde moet Me liefdevol sieren met kleding, een heilige draad, sieraden, tilaka-tekens, bloemenslingers en [inwrijven met] geurige oliën, op de voorgeschreven manier. (33) Hij die van aanbidding is moet met geloof Mij *pādyā* en *ācamana* water aanbieden alsook geuren en bloemen, ongebroken granen, wierook, lampen en andere artikelen. (34) Naar gelang zijn draagkracht moet hij offers brengen van voedsel als suikerwerk, zoete rijst, rijstmeelcake met ghee [*śaṣkūlī*], fijn gebak [*āpūpa*], zoete rijstmeelballen met kokosnoot [*modaka*], hartigzoete tarwecake met ghee en melk [*samyāva*], yoghurt en groentesoepen. (35) Op speciale dagen of anders iedere dag moet hij de beeltenis een massage met zalf bieden, een spiegel, een eucalyptusstokje om de tanden te reinigen, een bad, voedsel om te kauwen en voedsel dat niet moet worden gekauwd, alsook zang en dans. (36) In een offerperk opgezet volgens de voorschriften moet hij, met een gordel om, met een vuurplaats en een verheffing om op te offeren, met de hand een

vuur aanleggen en aansteken dat gelijkmatig is opgebouwd. (37) Met het uitspreiden [van kuśagrās, matten] en het vervolgens besprenkelen en ceremonieel [*anvādhāna*] volgens de regels plaatsen van hout in het vuur dient hij, met het hebben voorzien in het *ācamana* water, de artikelen om te offeren te besprenkelen en op Mij te mediteren als Me bevindend in het vuur. (38-41) Mediterend in het aanbidden van Mij, met Mijn schelphoorn, schijf, knots en lotus, Mijn vier armen en Mijn vreedzaamheid, als zijnde schitterend met een kleur van gesmolten goud; met Mijn kledingstuk in de kleur van de meeldraden van een lotus, glanzende helm, armbanden, gordel, de sieraden aan Mijn armen, de Śrīvatsa op Mijn borst, de stralende Kaustubha en een bloemenslinger; met het werpen van stukken hout gedrenkt in ghee in het vuur en het in de loop van het *arghya*-ritueel verrichten van de twee offers van het sprenkelen van de ghee [op twee manieren genaamd *āghāras*] en het doen van [twee verschillende] uitgietingen van ghee in het vuur [genaamd *ājyabhāgas*], behoort een geschoold iemand, met basismantra's en de [zestien regels van de] Puruṣa-sūkta lofzang, de offers voor Yamarāja en de andere halfgoden genaamd Swiṣṭikṛt te brengen, met voor ieder op zijn beurt een gepaste mantra [zie ook 11.14: 36-42, 11.19: 20-24, 11.21: 15]. (42) Na aldus van aanbidding te zijn geweest moet hij met buigen Mijn metgezellen zijn eerbetuigingen brengen en vervolgens offers brengen met het zingen van de mantra voor de beeltenis in kwestie, daarbij in gedachten houdend dat Nārāyaṇa het Oorspronkelijke Zelf van de Absolute Waarheid is. (43) Nadat hij het *ācamana* water heeft aangeboden en aan Viṣvaksena de resten van het voedsel heeft gegeven, moet hij Me toe bereide betelnoot aanbieden met geurige substanties voor de mond [zie ook 11.3: 48-53, 11.25: 28]. (44) Hij moet zich [dan] voor een zekere tijd [zie *kāla*, 11.21: 9] verliezen in viering door zelf te luisteren en anderen te doen luisteren naar Mijn verhalen, door Mijn bovenzinnelijke handelingen uit te beelden en door luidkeels te prijzen, met elkaar mee te zingen en te dansen [zie ook b.v. 11.5: 36-37, 11.14: 23-24]. (45) Met gebeden uit de Purāṇa's, met lange of korte gebeden uit andere oude geschriften, met gebeden geschreven door anderen [zie bhajans] of gebeden afkomstig uit meer algemene bronnen, moet hij zich ter aarde werpen, zijn eer betuigen en zeggen:

'O Heer, alstUblieft schenk mij Uw genade [*prasīda bhagavan*].' (46) Met het hoofd naar Mijn voeten gebracht en met de handpalmen bijeen [kan hij een gebed doen als:] 'O Heer, alstUblieft, bescherm deze overgegeven ziel die in deze materiële oceaan er bang voor is door de dood te worden verzwolgen [*prapannam pāhi mām īśa, bhītam mṛtyu-grahārnavat*, vergelijk B.G. 11: 19].' (47) Aldus biddend moet hij de offerrestanten van Mijn genade naar zijn hoofd heffen en dit gebed nogmaals doen - als hij respectvol afscheid moet nemen van de beeltenis - om het licht [van de beeltenis] een plaats te geven in het licht [van zijn hart *6].

(48) Telkens wanneer men geloof in Mij ontwikkelt, in de vorm van welke beeltenis of andere manifestatie ook, moet men die gedaante ook aanbidden, want Ik, de Oorspronkelijke Ziel van Allen, bevind Me zowel in Mijn eigen gedaante als in alle levende wezens [zie ook B.G. 6: 31 en *7]. (49) Door aldus van eerbetoon te zijn middels de [rituele] processen van handelen in yoga zoals beschreven in de Veda's en de meer toegespitste teksten, zal iemand bij Mijn genade, zowel in dit leven als het volgende, de perfectie bereiken die hij zich wenste. (50) Teneinde Mijn beeltenis naar behoren een plaats te geven moet de toegewijde een stevige tempel bouwen en fraaie bloementuinen aanleggen [die bloemen verschaffen] voor de dagelijkse *pūjā*, feestelijke bijeenkomsten en jaarlijkse evenementen. (51) Om de continuïteit te verzekeren van de dagelijkse aanbidding en de jaarlijkse feestdagen, stelt hij land, winkels, steden en dorpen ter beschikking en verwerft hij een weelde gelijk aan die van Mij. (52) Met het installeren van een beeltenis bereikt men de gehele aarde, met het bouwen van een tempel bereikt men de drie werelden en met het uitvoeren van de *pūjā* en andere soortgelijke diensten bereikt iemand de hemel van Brahmā, maar doet men alle drie, dan zal men een kwaliteit [een bovenzinnelijke integriteit] bereiken gelijk aan die van Mij. (53) Hij die vrij van nevenmotieven Mij aldus aanbidt zal door bhakti-yoga zijn bewustzijn verenigen in toewijding en Mij bereiken [zie ook 5.5: 14, 11.12: 24 en B.G. 6: 44]. (54) Hij die de dienst [en/of de goederen] vernietigt [of steelt] die door hemzelf of door anderen werden geleverd aan de goden en de brahmanen, is een worm in de

ontlasting die honderdmiljoen jaar lang zijn geboorte zal moeten nemen [vergelijk 10.64: 39]. (55) De dader [schuldig aan een dergelijke overtreding] zowel als zijn medeplichtige, alsook degene die er toe aanzette en degene die dat goedkeurde, zullen allen, telkens weer opnieuw, moeten delen in de karmische gevolgen in het leven dat erop volgt [naar gelang de grootte van de berokkende schade].'

*: De *paramparā* stelt hier dat leden van de drie hogere klassen van de samenleving allen de status van tweemaal geboren bereiken door inwijding in de *Gāyatrī* mantra. Naar de traditie mogen *brāhmaṇa* jongens na de nodige voorbereiding worden geïnitieerd op hun achtste, *kṣatriya* jongens als ze elf jaar oud zijn en *vaiśya* jongens als ze twaalf zijn.

** : De materialistische toegewijde - bijna iedereen dus - is van toewijding met behulp van een beeld van God in de vorm van een tijdtabel, met de offerplaats in de vorm van zijn bureau op kantoor, met het vuur in het fornuis waarop hij regelmatig zijn maaltijden gekookt krijgt, met de zon met de datum op de zonnekalender die hij respecteert en met de klok die hij pragmatisch manipuleert, met het water met de dagelijkse douche die hij neemt en met de afwas die hij doet, en met het tweemaal geboren hart met de dagelijkse contemplaties overeenkomstig de wijsheid die hij verwierf als een volwassene uit de persoonlijke ervaring en van zijn leraren. Aldus is iedereen, min of meer van toegewijde dienst naar de praktijken der devotie hier vermeld, zij het op een onbewust, materialistisch en nogal onpersoonlijk niveau (zie *prākṛta*).

***: 'Śrīla Śrīdhara Svāmī geeft citaten uit de Vedische literatuur die stellen dat water bestemd voor het wassen van de voeten moet worden gecombineerd met gierstzaden, *dūrvāgras* vermengd met water, *Viṣṇukrānta*-bloemen en andere zaken. Het water gebruikt voor *arghya* behoort met de acht volgende zaken samen te gaan - geurige olie, bloemen, ongebroken graankorrels, gepelde graankorrels, de toppen van *kuśagraś*, sesamzaad, mosterdzaad en *dūrvāgras*. Het water

voor het sippen moet jasmijnbloemen bevatten, gemalen kruidnagel en kakkolabessen.' (p.p. 11.27: 21).

*4: De zetel van dharma stelt men zich hier voor als bestaande uit rechtschapenheid, wijsheid, onthechting en heerschappij als de poten, het tegengestelde ervan als de zijanten en de drie *guṇa*'s als de drie planken voor de bodem.

*5: Volgens Śrīla Jīva Gosvāmī zijn de persoonlijkheden hier vermeld eeuwig bevrijde zielen van de Heer die zich ophouden in de geestelijke hemel voorbij de materiële manifestatie. Niet zo zeer de Ganeśa die hier in de wereld, als de zoon van heer Śiva, beroemd is voor het schenken van financieel succes, en de godin Durgā, de vrouw van Heer Śiva, die beroemd is als het uitwendige, begoochelend vermogen van de Opperheer. (p.p. 11.27: 29).

*6: Toegewijden accepteren bloemen, voedsel of vuur dat van de beeltenis komt naar gebruik met het eerst naar hun hoofd toebrengen ervan als een teken van respect.

*7: De *paramparā* voegt hier aan toe: 'Door geregeld, trouw aanbidden begrijpt men geleidelijk aan dat de beeltenis volledig identiek is aan de Allerhoogste Heer Zelve. In dat stadium, rijst men, bij de kracht van de *mūrti*-verering, op tot het tweede-klas platform van de toegewijde dienst. In dit meer ontwikkelde stadium verlangt men er meer naar vriendschap te sluiten met andere toegewijden van de Heer en geeft men het materiële leven volledig op terwijl men stevig gevestigd raakt in de gemeenschap der Vaishnava's, zodat men geleidelijk aan zijn volmaaktheid vindt in het Kṛṣṇabewustzijn' (p.p. 11.27: 48).

Hoofdstuk 23

Jñāna Yoga of de Aanduiding en het Werkelijke

(1) De Allerhoogste Heer zei: 'Als men de kosmos, deze combinatie van materie en persoon, beziet als bestaande uit één enkel Zelf [als de Absolute Waarheid], moet men ervan afzien de aard en handelwijze van iemand anders te prijzen of te kritiseren. (2) Hij die de aard en handelingen van iemand anders prijst of kritiseert verliest snel zijn [ware] eigenbelang [van zelfverwerkelijking] uit het oog omdat hij daarmee vasthoudt aan het onware [van de wereld der tegenstellingen]. (3) Iemand die zich bewust is van de objectieve verscheidenheid is [zich net zo min bewust van de ene werkelijkheid] als een belichaamde ziel wiens zinnen, overweldigd door de slaap, het illusoire ervaren [van een droom] of de doodse staat van een toestand van bewusteloosheid. (4) Wat is nu goed of wat is nu kwaad in deze onwerkelijke, misleidende materiële dualiteit die, door de geest overwogen en onder woorden gebracht, een valse [ontoereikende] voorstelling van zaken oplevert? [*] (5) Hoewel schaduwen, echo's en drogbeelden enkel maar suggestie vormen, geven ze aanleiding tot motieven [in de mens]; zo ook geeft het lichaam en wat erbij hoort aanleiding tot materiële voorstellingen [identificaties] die tot op de dag dat men sterft angst inboezemen [omdat ze geen houvast bieden]. (6-7) De Meester, de Heer, de Ziel alleen, manifesteert dit universum en Zichzelf, beschermt al het bestaande en Zichzelf en trekt zowel de schepping terug als Zichzelf. Buiten de Ziel, buiten Hem, kan er dan ook geen afzonderlijk levend wezen worden aangetroffen, net zoals er geen andere basis te vinden is voor deze in het Zelf waargenomen drievoudige schittering der *guṇa*'s - die je moet kennen als de drievoud voortgebracht door de begoochelende energie *māyā* [zie ook B.G. 14: 19]. (8) Iemand die, perfect op de hoogte en ervaren, zich bewust is van wat Ik nu beschreef, verwijt of prijst niet [denkend aan een andere oorzaak] en beweegt zich door de wereld zo vrij als de zon

[zie B.G. 2: 57, 13: 13, 13: 32, 14: 22-25]. (9) Als men door directe waarneming, logische afleiding, schriftuurlijke waarheid en de eigen zelfverwerkelijking er weet van heeft dat dat wat niet-essentieel is een begin en een einde heeft, behoort men zich vrij van gehechtheid in deze wereld te bewegen [zie ook B.G. 2: 16].'

(10) Śrī Uddhava zei: 'Het materieel bestaan is niet de ervaring van de ziener die een ziel is van zelfrealisatie en ook niet van het niet-geestelijke lichaam dat het geziene vormt. Van wie o Heer mag die ervaring dan zijn? (11) De onuitputtelijke ziel, vrij van de geaardheden, is net als een vuur zuiver, zelfverlicht en onbedekt, terwijl het materiële lichaam is als brandhout dat van niets weet. Wie van de twee is nu de ervaring eigen van een materieel leven in deze wereld?'

(12) De Opperheer zei: 'Zolang de ziel zich aangetrokken voelt tot het lichaam, de zinnen en de levenskracht, zal het materiële bestaan blijven floreren, ook al is het dan betekenisloos voor de onwetende. (13) Ondanks dat het niet een eigen doel heeft, houdt de gang door de materie [het 'rad'] niet op te bestaan en blijft men als in een droom [gevangen] denken over de voorwerpen van de zinnen en de zinloosheid die dat met zich meebrengt [vergelijk 3.27: 4, 4.29: 35 & 73, 11.22: 56 en B.G. 2: 14]. (14) Maar dat [dromen] wat iemand die niet wakker is vele ongewenste ervaringen bezorgt in zijn slaap, zal iemand die ontwaakt is geenszins in de war brengen. (15) Treurnis, uitgelatenheid, angst, vrees, begeerte, verwarring en gesmacht en dergelijke, neemt men waar met de geboorte en dood van het valse ego [*ahankāra*] en ziet men niet met de ziel [die geen geboorte neemt of sterft, zie 11.22: 12, 11.23: 50-56, 11.25: 30]. (16) Met de aandacht gericht op het lichaam, de zinnen, de levenskracht en de geest, neemt de [zich identificerende] individuele ziel, naar gelang de *guṇa*'s en het karma, zijn gedaante aan in het [grote universele] Zelf. Met de leidraad [de *sūtra*] van de totale natuur aldus heel verschillend aangeduid [als hond, aap of mens], beweegt hij dan zich, beheerst door de tijd, rond in het materieel bestaan. (17) Een nuchtere wijze die zich zonder verlangens over de aarde rondbeweegt zal, met behulp

van het in aanbidding aangescherpte zwaard van bovenzinnelijke kennis, kappen met dit, zonder een vaste basis, [in vals ego] in vele gedaanten vertegenwoordigd zijn van de geest, de spraak, de levenskracht en de lichaamsfuncties. (18) Spirituele kennis [*jñāna*, impliceert] het onderscheiden [van geest en stof en wordt gevoed door] de Schrift en boetedoening, persoonlijke ervaring, historische verslagen en logische afleidingen. [Zij is gebaseerd op] dat wat er is aan het begin, hetzelfde blijft er tussenin en wat uiteindelijk als enige overblijft van dit [scheppingsgebeuren], te weten de Tijd en de Uiteindelijke Oorzaak [van *brahman*, de Absolute Waarheid, zie ook B.G. 10: 30, 33, 11: 32 en *kāla*]. (19) Net zoals er enkel goud is voordat het wordt verwerkt, er goud is als het wordt verwerkt en er goud is in het eindproduct van het verwerken, ben Ik aanwezig in verschillende vermommingen [van het met de *guṇa*'s verwerken] van deze schepping [zie ook *guṇa-avatāra*'s]. (20) Mijn beste, deze geest van de gecondenseerde kennis [deze bovenzinnelijke intelligentie] in zijn drie condities [van waken, slapen en droomloze slaap], vormt, met het zich manifesteren in de vorm van de geaardheden als het veroorzaken [van *rajas*], het veroorzaakte [van *tamas*] en de veroorzaker [van *sattva*, vergelijk 11.22: 30], de vierde factor [het 'goud' of *turīya*] die als een onafhankelijke grootheid staat voor de enkelvoudige [Absolute] Waarheid van ieder van hen. (21) Dat wat er voorheen niet was noch er nadien is en er halverwege ook niet is [als iets onafhankelijks] vormt enkel maar een aanduiding, een referentie. Wat er ook maar geschapen werd en wordt gekend aan de hand van iets anders, vormt feitelijk alleen maar [een verwijzing naar] dat andere iets - dat is hoe Ik het zie. (22) Hoewel deze schepping, die verschijnt met de transformaties van de geaardheid hartstocht, niet werkelijk bestaat, straalt hij aldus naar voren als [een verwijzing naar] de Absolute Waarheid staande in zijn eigen licht, als het Brahman [de onpersoonlijke gedaante van God] van de verscheidenheid der zinnen, hun voorwerpen, het zelf en de transformaties [van de vijf elementen, zie ook *siddhānta*]. (23) Als men door aldus onderscheid te maken duidelijkheid heeft verkregen over het Absolute van de Spirituele Waarheid, moet men zich wijselijk uitspreken tegen het tegengestelde [van het zich valselijk identificeren], kappen met de twijfel omtrent de

Ziel en in de voldoening van het eigen geestelijke geluk afzien van alle lustmatige [ongereguleerde] zaken [zie B.G. 3: 34]. (24) Het lichaam uit de aarde gevormd is niet het ware zelf, noch zijn dat de zinnen, hun goden of de levensadem, de buitenlucht, het water, het vuur of een geest die enkel maar uit is op de materie ['voedsel']; noch is dat de intelligentie, het materiële bewustzijn, het ik dat zichzelf de doener acht, de ether, de aarde, materiële zaken of de inperking [de universele oerstaat van evenwicht]. (25) Als men Mijn hemelverblijf [of persoonlijke identiteit] goed heeft onderscheiden, wat zal dan de deugd zijn van het meditatief beheersen van de zinnen - die manifestaties zijn van de *guṇa's* - of wat voor bezwaar bestaat er anderzijds tegen hun agitatie; wat kan het de zon schelen of de wolken zich samepakken of verspreiden? (26) Zo goed als de hemel zelf niet anders wordt van de komende en gaande kwaliteiten van de atmosfeer, het vuur, het water en de aarde of van de kwaliteiten der seizoenen [de hitte en de kou], zo blijft ook de Onvergankelijke Allerhoogste vrij van de smetten van *sattva*, *rajas* en *tamas*, de geaardheden die de oorzaak vormen van het ik-begrip van het materieel bestaan [zie ook 1.3: 36, 3.27: 1, B.G. 7: 13]. (27) Desondanks moet men, totdat men door standvastige bhakti-yoga jegens Mij al de onzuiverheid der hartstocht uit zijn geest heeft gebannen, de gehechtheid vermijden met de geaardheden die werd voortgebracht door de begoochelende materiële energie [zie B.G. 7: 1, 14 en **]. (28) Op dezelfde manier als een ziekte die niet goed werd behandeld telkens weer terugkeert en de mens ellende bezorgt, zal ook een geest die niet gezuiverd is van zijn karmische besmetting een onervaren yogi kwellen die er nog allerlei gehechtheden op nahoudt. (29) Onvolkomen yogi's die zich laten leiden door beperkingen in de vorm van de mensen [familieleden, volgelingen etc., zie o.a. Śrī Śrī Śikṣāṣṭhaka-4] die door de dertig goden op hen af werden gestuurd [zie *tridaśa*] zullen, vanwege hun vasthoudendheid in hun voorgaande leven hun yogapraktijk [in een nieuw leven] weer oppakken, maar nimmer meer in de ban raken van baatzuchtige arbeid [zie ook 11.18: 14, B.G. 6: 41-42]. (30) Een normaal levend wezen aangedaan door het werk dat hij doet, zijn karma, blijft, voortgedreven door dan weer deze en dan weer die impuls, in die positie totdat hij sterft. Maar een intelligent

iemand is, ondanks dat hij zich in de materiële positie bevindt, niet zo [wisselvallig] omdat hij, met de ervaring van het geluk dat hij vond, zijn materiële verlangens opgaf. (31) Iemand wiens bewustzijn is verankerd in het Ware Zelf staat er geen moment bij stil of hij nu staat, zit, loopt of neerligt, urineert, voedsel tot zich neemt of wat hij nog meer doet dat voortkomt uit zijn geconditioneerde aard. (32) Als men intelligent is houdt men niets anders [dan de ziel] voor essentieel. Telkens als zo iemand de niet werkelijk [onafhankelijk] bestaande zaken van de zintuigen voor zich ziet, ontkent hij vanuit zijn logica dat ze een afzonderlijk bestaan zouden hebben, zodat ze zijn als de zaken van een droom die verdwijnen als men wakker wordt. (33) De ziel is niet iets dat men aanneemt of verwerpt [dat komt en gaat], maar het niet-weten [resultierend in een materieel lichaam], dat je in vele vormen onder de invloed van de *guṇa*'s en het karma aanvaardde als een onlosmakelijk deel van jezelf Mijn beste, lost [uiteindelijk] weer op in simpel die kennis. (34) Net zoals de opkomende zon een einde maakt aan het duister van het menselijk oog zonder het bestaande in het leven te roepen, maakt ook een scherpzinnig en gedegen onderzoek naar Mijn zuivere waarheid een einde aan de duisternis van iemands intelligentie. (35) Deze zelfverlichte, ongeboren, onmetelijke Grootheid van Verstaan die zich van alles bewust is, is de Ene Zonder Zijns Gelijke in wie de woorden hun afronding vinden en door wiens drijvende kracht de spraak en de adem zich bewegen. (36) Welk idee van dualiteit men ook heeft van de [Opper-]Ziel is niets meer dan een hersenschim; voor zo'n idee bestaat er geen andere grond dan het eigen [geïdentificeerde] zelf [vergelijk 7.13: 7]. (37) De verklaringen [in termen van goed en kwaad, zie ook 11.21: 16] die de zogenaamde geleerden bieden van de betekenis van deze, in namen en vormen waarneembare, dualiteit welke onmiskenbaar is samengesteld uit de vijf elementen, zijn [geheel] tevergeefs [zie ook 5.6: 11].

(38) Het lichaam van een yogi die met een gebrek aan ervaring overgaat tot de yogapraktijk, kan ten prooi vallen aan zich opwerpende verstoringen. In dat geval is de volgende gedragswijze voorgeschreven. (39) Sommige verstoringen kunnen worden overwonnen door meditatiehoudingen [*āsana*'s] samen met

concentratie-oefeningen [*dhāraṇā*], terwijl men andere de baas wordt met boetedoeningen [tapas ***], mantra's en geneeskrachtige kruiden. (40) Bepaalde nadelige zaken kan men stap voor stap te boven komen door voortdurend aan Mij te denken [*Viṣṇu-smarana*], door [hardop of in stilte] Mijn namen te eren en dergelijke [*japa, sankīrtana*] en door in het voetspoor te treden van de meesters van de yoga [zie ook B.G. 6: 25]. (41) Enkelen [onder de yogi's] houden dit lichaam onder controle en maken het geschikt door zich met behulp van verschillende methoden te richten op de gezondheid en doen oefeningen terwille van een materiële perfectie [*siddhi's*]. (42) Vanzelfsprekend moet zo'n goede gezondheid niet worden aanbeden als een dergelijke inspanning zinloos is; wat betreft het lichamelijke is men immers, net als een vrucht aan de boom, onderhevig aan verval [zie ook 11.15: 33]. (43) Hoewel het materiële lichaam van iemand die regelmatig aan yoga doet een goede conditie zal krijgen, hecht een toegewijde van Mij er geen geloof aan en geeft hij dat soort yoga op [na verloop van tijd *4]. (44) De yogi die, vrij van verlangens bij Mij zijn toevlucht zoekt en dit yogaproces beoefent ervaart het innerlijk geluk [van de ziel] en laat zich niet verslaan door verstoringen.'

*: In tegenstelling tot het populaire inzicht dat het medium de boodschap zou zijn, wordt hier duidelijk gesteld dat het medium dus niet de boodschap is. De woorden en de ideeën, en ook de z.g. vaste vorm der dingen, zijn allen vals in verhouding tot de oorspronkelijke waarheid, het bericht, de essentie. Dat wat uitgedrukt wordt is de essentie, niet de uitdrukking zelve. Zo is het ene levende wezen van de persoon en de levende materiële natuur met haar Tijd als het mannelijk aspect de essentie, en zijn alle ideeën, gefixeerde dingen ervan en woorden erover in feite vals. Aldus hebben we de paradox van de in zichzelf valse uitdrukking in dingen, woorden en ideeën, deze zin voor u als lezer b.v., van wat op zich waar is als de heelheid van het leven. Zo zijn er dan beelden van Kṛṣṇa die worden vereerd met de waarschuwing ze beslist niet als materieel te mogen zien. Aldus zijn kritiek en lof, goed en kwaad, noties die de plank misslaan van wat objectief de waardevrije werkelijkheid is van *brahman*, de

Absolute Waarheid van de werkelijkheid die gelijkelijk aanwezig vanbinnen zowel als vanbuiten vrij is van illusie. Of zoals men dat heden ten dage zegt: wetenschap is waardevrij.

** : De strekking van dit vers is dat, ook al is de materiële natuur, als Zijn gigantische *virāt-rūpa* gedaante, niet verschillend van de Opperheer (zoals uitvoerig beschreven in dit en andere hoofdstukken), degene die het materiële verlangen nog moet overwinnen niet kunstmatig zijn heil moet zoeken in materiële zaken, met de verklaring dat ze toch niet van de Heer zouden verschillen [zie p.p. 11.28: 27].

*** : Met betrekking tot boete zij de beginner eraan herinnerd dat vrijwillige boete, vrijwillig lijden en afzien, beter is dan opgelegde boete in de vorm van een ziekte, vervolging door de wet, nood lijden en calamiteiten e.d. Zoals het is met de Joden in Exodus die er klaar voor waren om Egypte te verlaten moet men klaar staan voor de komst van de Heer [zie ook 11.17: 42 en B.G. 2: 40, 12: 16].

*4: Men zij er hier aan herinnerd dat types als Rāvana en Hiranyakaśipu eveneens aan yoga deden en de geschiktheid verwierven; het verwerven van perfecties op die manier kan evenzogoed een demonisch iets zijn en vormt dus geen geloofsartikel zoals dat hier wordt gesteld. Het gaat meer om het motief dat de yogi de Heer bereikt. Beheersing, gezondheid en orde is een schone zaak om te realiseren, maar zonder de Heer is het evenzogoed een zaak van de duivel.

Hoofdstuk 24

Bhakti Yoga: de Meest Zegenrijke Manier om de Dood te Overwinnen

(1) Śrī Uddhava zei: 'Dit yogaproces is, zo denk ik, erg moeilijk in de praktijk te brengen voor iemand die niet spiritueel is. Als Je blieft o Acyuta, zeg me in eenvoudige bewoordingen hoe iemand er met gemak in kan slagen [zie ook B.G. 6: 33-34]. (2) Over het algemeen o Lotus-ogige, raken [beginnende] yogabeoefenaren gefrustreerd als ze hun geest willen verenigen en worden ze, als het ze niet lukt de verzonkenheid te bereiken, het moe hun gedachten te temmen. (3) Om die reden o Lotus-ogige Heer van het Universum, zijn de zwaangelijken [de toegewijden] er gelukkig mee hun toevlucht te zoeken bij Jouw lotusvoeten, terwijl zij die prat gaan op de resultaten van hun yoga dat niet doen en worden verslagen door Jouw materiële energie. (4) Het wekt geen verbazing Acyuta, dat Jij als een vriend voor alle dienaren zonder een andere toevlucht, met Hen intiem verbonden bent [dat Je Je door hen laat leiden], Jij die [als Rāma] vol genegenheid was voor de dier-gelijken [de Vānara's] op het moment dat de kanten van Je voetenbankje werden bedekt door de stralende helmen van grote heersers [als Brahmā]. (5) Wie, bekend met het voordeel dat Jij biedt o Allerhoogste Ziel, Verlener van Alle Volmaaktheden en meest geliefde Heer onder hen die hun toevlucht zoeken, zou Jou nu van de hand wijzen of ooit iets anders toegewijd zijn en [Jou] vergeten voor wat weelde? Wat is er niet weggelegd voor hen die het stof van Jouw voeten dienen [zie ook 10.44: 15, 10.47: 46]? (6) De geleerden zouden - al hun werk ten spijt - zelfs niet met een leven zo lang als dat van Brahmā er toe in staat zijn uiting te geven aan de dankbaarheid [die we Jou verschuldigd zijn] o Heer. Want om ons te herinneren aan de grotere [spirituele] vreugde die de treurnis van het belichaamd zijn moet verdrijven, toon Jij Je weg op twee manieren: in de vorm van dat wat mentaal vanbinnen wordt begrepen als het *caitya*-gezag [van de Superziel] en dat wat men

vanbuiten begrijpt op gezag van de *ācārya* [de *paramparā*-goeroe van de traditie].'

(7) Śrī Śuka zei: 'Aldus ertoe verzocht door Uddhava die zeer aan Hem was verknocht, sprak de Heer liefdevol met een aantrekkelijke glimlach, Hij die - met het universum als Zijn speeltje - middels Zijn energieën Zijn drie [hoofd-]gedaanten [van de *guṇa-avatāra*'s] aannam.' (8) De Allerhoogste Heer zei: 'Ik zal je Mijn meest zegenrijke dharma uitleggen waarmee, met geloof uitgevoerd, een sterveling de onoverwinnelijke dood kan verslaan. (9) Degene wiens geest wordt aangetrokken tot Mijn toegewijde dienst en zijn hart en intelligentie aan Mij heeft opgedragen, moet in gedachten houden stap voor stap al zijn voorgeschreven plichten aan Mij op te dragen. (10) Men moet zijn toevlucht zoeken in de heilige plaatsen bezocht door Mijn vrome toegewijden en [voorbeeld nemen aan] de gedragswijze van Mijn toegewijden onder de halfgoden, de mensen en de demonen. (11) Alleen dan wel gezamenlijk behoort men overeenkomstig de stand van de maan [o.a.], bij speciale gelegenheden en met feestdagen zich bezig te houden met zang en dans en zo meer, met pracht en praal [en gulle gaven]. (12) Met een zuiver hart moet men Mij, de Superziel zo vrij als de ether, als aanwezig zien in en buiten zichzelf en alle levende wezens [zie ook B.G. 13: 16 en 1.7: 10]. (13-14) O heldere geest, als men met Mijn liefde aldus van respect is voor alle levende wezens, heeft men met zo'n benadering zijn toevlucht genomen tot de hoogst mogelijke kennis, de absolute eenheid van de geest. Op deze manier de brahmaan en de uitgestotene, de dief en degene die trouw is aan de brahmaanse cultuur, de zon en de vonk, de zachtgearde en de wreedaard met gelijke blik beziend, wordt men een wijs mens genoemd [zie B.G. 5: 18]. (15) Van de persoon die voortdurend op Mijn aanwezigheid in alle mensen mediteert, zal snel de rivaliteit, de afgunst, het neerkijken op anderen en het valse ego verdwijnen. (16) Er onverschillig over uitgelachen te worden door vrienden en zonder schaamte voor uiterlijkheden, moet men zich [feitelijk] als een stok languit op de grond werpen en zijn eerbetuigingen brengen aan [allen,] zelfs [aan] honden, uitgestotenen, koeien en ezels [zie ook de Śrī Śrī Śikṣāsthaka-3]. (17) Met de functies van wat men zegt, denkt

en doet zal men op deze wijze van aanbedding moeten zijn zolang men niet de visie heeft ontwikkeld van Mij als zijnde aanwezig in alle levende wezens [zie ook *tridanda*]. (18) Voor degene die door kennis en realisatie overal de Superziel ziet, is alles gebaseerd op de Absolute Waarheid. Aldus vrij van alle twijfel ziet hij af van [materieel streven, karmisch handelen]. (19) Ik beschouw dit - met de functies van je geest, woorden en handelingen herkennen van Mij in alle levende wezens - als het meest geëigende van alle processen. (20) Mijn beste, omdat deze door Mij op volmaakte wijze ingestelde methode vrij is van de geaardheden en geen nevenmotieven kent, is er als men Mij aldus van dienst tracht te zijn Uddhava, niet het geringste verlies [zie ook B.G. 2: 40]. (21) O beste onder de vromen, als men in staat is zijn plicht vrij van nevenmotieven voor Mij, de Allerhoogste, te verrichten zullen van dat ondernemen [emoties] als angst en zo meer niets te betekenen hebben [zie ook B.G. 18: 6]. (22) Het in dit leven op deze manier via het valse en sterfelijke bereiken van Mij, de Onsterfelijke, vormt de schrandereid der schranderen en de intelligentie der intelligenten.

(23) Dit overzicht dat Ik zowel in het kort als uitgebreid voor jou heb beschreven, vormt de volledige wetenschap van de Absolute Waarheid die zelfs voor de halfgoden moeilijk toegankelijk is. (24) Met gebruik van heldere argumenten heb Ik steeds weer de spirituele kennis voor je uiteengezet; goed begrepen zal dit een einde maken aan de twijfels die een persoon kan hebben en hem bevrijden. (25) Hij die zich concentreert op deze vraag van jou alsook op Mijn helder antwoord erop, reikt tot het eeuwige geheim van de Veda's, de Allerhoogste, Absolute Waarheid. (26) Aan de persoon die deze traditionele instructie van Mij, deze kennis van de Absolute Waarheid, zonder voorbehoud doorgeeft aan toegewijden, zal Ik Mezelf vanzelfsprekend geven. (27) Hij die [voor anderen] dit Allerhoogste [van de Kennis] herhaalt dat zo heiligend en helder is, onthult Mijn aanwezigheid met de lamp der kennis en zal alle dagen zuivering vinden. (28) De persoon die aandachtig, met geloof hier regelmatig naar luistert en Mij bovenzinnelijk toegewijd is [een *bhakta* is], zal niet verstrikt raken in karmische handelingen [zie ook B.G. 3: 9]. (29)

Uddhava, o vriend, heb je het spirituele nu duidelijk voor de geest en heeft het weeklagen en de illusie die in je geest opkwam nu het veld geruimd [zie 11.6: 42-49 en ook B.G. 18: 72]? (30) Deel dit niet met een schijnheilig iemand, een atheïst of een bedrieger, en deel het ook niet met iemand die niet wil luisteren, een niet-toegewijde of een opstandig iemand [vergelijk met B.G. 18: 67]. (31) Deel dit met een persoon die vrij is van deze slechte eigenschappen, met iemand die deugdzzaam en zuiver is, die vriendelijk is en het welzijn van de brahmanen voor ogen heeft, zowel als met arbeiders en vrouwen als ze van toewijding zijn [vergelijk B.G. 9: 32]. (32) Voor de onderzoekende geest die dit geheel begrijpt, is er verder niets meer te kennen over; als men eenmaal heeft gedronken van de nectar van deze ambrozijnen drank, zal er niets meer overblijven. (33) Alles wat mensen van succes met de vier levensdoelen [*catuh-vidah*] vinden in de kennis, baatzuchtige arbeid, mystieke yoga, alledaagse bezigheden of het politiek bestuur, kan je in gelijke mate in Mij vinden Mijn beste [zie ook B.G. 18: 66]. (34) Als een sterveling zich aan Mij overgeeft en al zijn baatzuchtige arbeid verzaakt in zijn verlangen om van dienst te zijn, bereikt hij op dat moment vrijheid van geboorte en dood en komt hij ervoor in aanmerking te delen in Mijn natuur.'

(35) Śrī Śuka zei: 'Nadat hij de woorden van Uttamaśloka had aangehoord en hem aldus het pad van de yoga was getoond, zei Uddhava met zijn handen samengevouwen niets omdat zijn keel was dichtgesnoerd door de liefde en zijn ogen volstonden met tranen. (36) Zichzelf intomend om zijn geest in evenwicht te krijgen die was overweldigd door liefde o Koning, voelde hij zich hoogst dankbaar. Hij beroerde met gevouwen handen de lotusvoeten van de Held der Yadu's met zijn hoofd en richtte zich tot Hem. (37) Śrī Uddhava zei: 'De grote duisternis van de misvatting die ik koesterde o Ongeboren Oorspronkelijke Persoon, werd verdreven door Jouw aanwezigheid. Welke kou, duisternis en vrees heeft nu macht over iemand die de zon benaderde? (38) Jij die in Je goedheid zo genadig bent bood mij, Je dienaar, als antwoord de fakkel die bestaat uit Jouw wijsheid. Wie vervuld van dankbaarheid kan nu afzien van de basis van Jouw voeten en elders zijn heil zoeken? (39) Het vanwege Jouw *māyā* stevig

bindende touw van mijn genegenheid voor de Dāśārha's, Vṛiṣṇi's, Andhaka's en Sātvata's, door Jouw in het leven geroepen voor de productie van nageslacht, werd doorgesneden met het zwaard van de juiste kennis omtrent de ziel. (40) Laat me Jou mijn eerbetuigingen brengen o Grootste Yogi, leg me als Je blieft uit hoe ik, die me overgaf, standvastig kan zijn in de aantrekking van Jouw lotusvoeten.'

(41-44) De Allerhoogste Heer zei: 'Als je blieft Uddhava, aanvaard Mijn advies om naar Mijn hermitage genaamd Badārika te gaan. Zuiver je aan de oevers aldaar met het water wegstromend van Mijn voeten door er in te baden en het te beroeren [zie 5.17]. Wees met je ogen gericht op de Alakanandā [een zijrivier van de Ganges] gezuiverd van alle smetten en kleed je met boombast Mijn beste, leef van wat het bos je biedt en vindt vrij van begeerte het geluk. Oefen met je intelligentie, spirituele kennis en wijsheid, verdraagzaamheid met alle dualiteiten, houdt heilig vast aan je principes, beteugel je zinnen, en verkeer in vrede en verzonkenheid. Hecht geloof aan en mediteer op dat wat je van Mij leerde te onderscheiden. Als je met je woorden en geest in Mij verzonken je aldus wijdt aan Mijn dharma zal je, met die discipline reikend voorbij de drie bestemmingen [de *guṇa*'s of de drie werelden], vervolgens Mij bereiken.'

(45) Śrī Śuka zei: 'Aldus toegesproken door de Heer Vol van Begrip, omliep Uddhava Hem rechtsom en ondanks dat hij op het moment van zijn vertrek vrij was van de invloed der materiële tegenstellingen, liet hij, met een brekend hart, met zijn hoofd voorover zijn tranen de vrije loop aan Zijn voeten. (46) Het er moeilijk mee hebbend Zijn liefde los te laten, werd hij vanwege het afscheid overweldigd door emoties en was hij niet in staat Hem te verlaten. Vervuld van pijn bracht hij keer op keer zijn eerbetuigingen en nam hij de slippers van Zijn Handhaver op zijn hoofd. Toen vertrok hij [*]. (47) De grote toegewijde gaf Hem daarop een vaste plaats in zijn hart en ging naar het luisterrijke pelgrimsoord [dat als zodanig ook wel Viśālā wordt genoemd] waar de Ene Vriend van het Universum het over had. Daar bereikte hij, nadat hij gewetensvol zijn boetedoeningen had volbracht, de bestemming van de Heer [Vaikunṭha]. (48) Een ieder

die oprecht gelovig vol van aandacht is voor [luistert naar, vertelt over en praktiseert] deze oceaan van vervoering, deze nectarzee van de spirituele kennis [der bhakti-yoga] die door Kṛṣṇa, wiens voeten worden gediend door de meesters van de Yoga, voor Zijn toegewijde werd bijeengebracht, zal [zichzelf en daarmee] de hele wereld bevrijden. (49) Ik buig me voor de eerste en grootste van alle levende wezens, de persoonlijkheid genaamd Kṛṣṇa, die maakt dat Zijn vele toegewijden de nectar van de [melk]oceaan drinken welke de essentie van de Veda's is, de essentie van de spirituele kennis en wijsheid die Hij, als de auteur van de Veda's, gelijk een bij heeft geleverd teneinde de angst van het materieel bestaan weg te nemen.'

*: De *paramparā* voegt hier toe: 'Volgens het Śrīmad Bhāgavatam [3.4: 5], vernam Uddhava toen hij onderweg was naar Badarikāśrama over de reis van de Heer naar Prabhāsa. Terugkerend en Heer Kṛṣṇa achterna komend, trof hij de Heer alleen, vlak na het zich terugtrekken van de Yadu-dynastie. Na opnieuw genadevol geïnstrueerd te zijn door de Persoonlijkheid van God (tezamen met Maitreya, die juist was aangekomen), voelde Uddhava dat zijn kennis van de waarheid nieuw leven was ingeblazen, en begaf hij zich toen, op last van de Heer, op weg.'

Woordenlijst

- *abhyāsa*: standvastigheid, een geregelde yogapraktijk, discipline.
- Aadhar: basis, grondvesting, naam van de vertaler Anand Aadhar ofwel 'basisgeluk'.
- *ācamana*: rituele loutering door de besprenkeling van lichaamsdelen met water onder het uitspreken van mantra's.
- *ācārya*: geestelijk leraar die handelt overeenkomstig voorschrift en voorbeeld.
- *adharmā*: onrecht, onrechtvaardigheid, immoraliteit, onzedelijkheid, onredelijkheid, goddeloosheid, schuld, plichtsverzuim, het tegendeel van dharma (zie daar).
- *acintya-bhedābheda-tattva*: de ondoorgrondelijke werkelijkheid van eenheid in verscheidenheid; de hoogste genieter en de beheerste levende wezens zijn gelijktijdig één en verschillend (zie Caitanya).
- *adhibhautika*: hindernissen, lijden in het materieel bestaan veroorzaakt door andere levende wezens, zie *kleśa*'s.
- *adhidaivika*: hindernissen, lijden in het materieel bestaan veroorzaakt door God, de goden of de natuur, zie *kleśa*'s.
- *adhyātmika*: hindernissen, lijden in het materieel bestaan veroorzaakt door jezelf, door je eigen toedoen, zie *kleśa*'s.
- Aditi: de moeder van de goden.
- *advaita*: vrij van dualiteit, de verbondenheid of eenheid van de oorzaak en het effect van het bestaan; een filosofische stroming. Er zijn drie soorten *advaita*: conceptueel, naar activiteiten en naar gemeenschappelijk belang (zie verder 7.15: 53-56).
- Agni: de vuurgod.
- *ahankāra*: vals ego, het zich identificeren met het materiële lichaam.
- *anartha*'s: de zes ondeugden van lust, woede, begeerte, jaloezie, trots en illusie, die een geestelijk leven in de weg staan.
- Ananta: de bovenzinnelijke Oerslang waarop Viṣṇu ligt.

- *anuloma*: eigenschap van een persoon binnen het *varnāśrama*-systeem waarin de vader van een hogere klasse is dan de moeder (zie ook *pratiloma*).
- Arjuna: de prins voor wie Kṛṣṇa de Bhagavad Gītā sprak.
- Aryamā: de leider der voorouders.
- Asita: een grote wijze.
- *āśrama*: 1. hermitage of verblijfplaats van asceten; 2. een levensfase die een mens op het geestelijk pad doorloopt binnen het *varnāśrama*-stelsel (zie daar).
- *aśvatṭa*: (*ficus religiosa*) soort vijgenboom ook wel bodhiboom of pippala genaamd die als zeer heilig wordt gezien.
- Aśvins, Aśvinī-kumāras: een paar tweelinggoden, de goden heersend over de voorwerpen der zinswaarneming; beschermers van de gezondheid.
- *asura*: demon, titaan, onverlichte ziel.
- *ātma*: ziel, zelf, geest, lichaam, hart (zie ook Zelf).
- *AUM*: *omkāra* ook wel *OM*, de z.g. Prānava (zie aldaar), meditatie oerklank waarmee mantra's vaak beginnen.
- *avadhūta*: zelfgerealiseerde, zwerver, geheelverzaker, ook wel verschoppeling, dwaas of gek.
- *avatāra*: een verschijningsvorm van de Oorspronkelijke Persoon (de z.g. *ādi puruṣa* die Kṛṣṇa is) of een nederdaling van de Fortuinlijke (Bhagavān) op aarde in één van Zijn bovenzinnelijke gedaanten. Er zijn verschillende soorten *avatāra*'s zoals *channa*-, *līlā*-, Viṣṇu-, *guṇa*- en *puruṣa-avatāra*'s (zie aldaar). Zo'n verschijning beschouwt de Vaishnava niet als materieel en vergankelijk ook al verschijnt en verdwijnt hij weer.
- Balarāma: eerste expansie en eeuwige metgezel van Kṛṣṇa, in Zijn spel op aarde optredend als Zijn oudere broer.
- Bali: een demonenvorst die dienaar van Viṣṇu werd.
- Bāna: duizendarmige vijand van Kṛṣṇa.
- *bhaga*: de z.g. volheden van de Heer: kennis, macht, schoonheid, roem, rijkdom en verzaking.

- Bhagavad Gītā: onderdeel van het Mahābhārata, leerdicht van 700 verzen, waarin Kṛṣṇa Zijn vriend Arjuna onderricht over God, ziel, natuur, karma en tijd.
- *bhajan*: lied van toewijding met herhalingen die worden voorgezongen en nagezongen.
- *bhagavān*: Kṛṣṇa als de Fortuinlijke, de Heer der Volheden, de Allerhoogste Heer, de Opperheer, Bhagavān, de Hoogste Persoonlijkheid van God ook wel de machtigste of belangrijkste persoon. Naast Kṛṣṇa worden b.v. ook de wijze ziener Nārada en de schrijver van dit boek, Vyāsadeva *bhagavān* genoemd.
- *bhāgavata*: (heilig, goddelijk, volger van Viṣṇu) dat wat in relatie staat tot of afkomstig is van Viṣṇu of Kṛṣṇa; benaming voor zowel het boek, de Heer als Zijn zuivere toegewijde.
- *bhāgavata dharma*: toegewijde dienst aan de Heer, emancipatie in acht stadia beginnende met luisteren en zingen.
- Bhāgavatam: zie Śrīmad Bhāgavatam.
- Bhāgavata Purāṇa: het Bhāgavatam, 'het verhaal van de Fortuinlijke', bundel klassieke verhalen in twaalf boeken (zie Canto) over Viṣṇu en m.n. Kṛṣṇa; het meest luisterrijke complement der Veda's (de z.g. 'vijfde Veda'), waarin het onderricht van de Bhagavad Gītā wordt voortgezet op hoger niveau, namelijk betreffende een meer intieme en diepe relatie met de Fortuinlijke (zie ook *bhagavān*).
- *bhakta*: toegewijde dienaar van de Heer.
- bhakti: liefdevolle toewijding, toegewijde dienst.
- bhakti-yoga: vereniging van bewustzijn middels het verrichten van toegewijde dienst.
- Bhṛgu: een grote wijze, de aanvoerder van de (zeven of tien grootste) wijzen in het universum. Wijzen worden soms 'zonen van Bhṛgu' genoemd.
- Brahmā: de Heer der schepping en leider der halfgoden, de schepper. Eén van de drie *guṇa-avatāra*'s (zie aldaar).
- brahmaan: 1. lid van de hoogste der vier maatschappelijke klassen - zie *varna*; 2. iemand die Brahman realiseert.
- *brahmacārī*: celibatair student.
- *brahmacarya*: celibatair discipelschap, praktijk van kuisheid.

- Brahman: eerste stadium van zelfrealisatie; de Absolute Waarheid; het alles doordringende ogenschijnlijk onpersoonlijke Godsaspect. Wordt onderscheiden in *parā-* en *apara-brahman* betrekking hebbend op resp. het ongeziene en geziene van de schepping. Het *brahman* is *prakṛti*, *puruṣa* en *kāla* als één geheel.
- *brāhmaṇa*: een brahmaan.
- Bṛhaspati: hoofdpriester of de geestelijk leraar van de halfgoden.
- Caitanya Mahāprabhu (1486-1534): *channa-avatāra* van Viṣṇu, Kṛṣṇa, wedergekomen op aarde als bhakta in de vrouwelijk amoureuze gemoedsgesteldheid van hevige gescheidenheid van Zichzelf. Hervormer en grondlegger van de moderne bhakti-beweging van het Vaishnavisme. Hij maakte de weg vrij voor de emotionaliteit van de toegewijde in de vorm van z.g. *rasa*'s of gemoedsgesteldheden waarvoor de *gopī*'s in hun liefde voor Kṛṣṇa model stonden (zoals woede, verwondering, schrik, neutraliteit, liefde, zorgzaamheid etc.).
- Canto: afgeleide van *kānda*, deel of gedeelte, sectie, benaming van de twaalf boeken waaruit het Bhāgavatam bestaat.
- *cakra*: rondwentelend energiecentrum van het fijnstoffelijk lichaam; wiel van de tijd; natuurlijke cyclische orde van de tijd; schijfwapen van Kṛṣṇa.
- Cārana: hemelzanger.
- *catur-vyūha*: de vier fundamentele verschijningsvormen van de Heer als de Heer van de ziel, het ego, de geest en de intelligentie.
- *catuh-vidhah*: de vier doelen van de mens (zie *puruṣārta*'s).
- *channa-avatāra*: een bedekte, niet voor iedereen herkenbare verschijning van de Heer in Kali-yuga (zie Caitanya Mahāprabhu).
- Dakṣa: machtige zoon van Brahmā, een der aartsverwekkers.
- *darśana*: visie, gezichtspunt, filosofie (zie ook *śad-darśana*).
- *deva*: stralende, god, halfgod.
- Devala: een grote wijze.
- *devī*: stralende, godin.
- *dhāranā*: concentratie in yoga, zesde lid van de achtvoudige yoga (zie Patañjali).

- dharma: religie, plicht, rechtschapenheid, natuur, eigen aard, ritualisme (zie ook *mārga*).
 - Diti: moeder der halfgoden.
 - *divyam śrotam*: goddelijk luisteren, een yoga-*siddhi*, het horen van en luisteren naar etherische geluiden als speciale verworvenheid of zesde zintuig.
 - Durgā: de Kosmische Moeder.
 - Dvāpara-yuga: het Vedisch tijdperk der grote koningen (zie ook Kali)
 - Dvārakā: ('vele poorten') Kṛṣṇa's stad in zee.
 - Dvaipāyana Vyāsa: ook wel Vyāsadeva genaamd, de auteur van het onderhavige boek en vader van de spreker Śukadeva.
 - *dvija*: een 'tweemaal geborene'; iemand van de drie hogere klassen (zie *varna*) die is ingewijd in de geestelijkheid (zie *saṃskāra*).
-
- ego: ik-besef, identificatie van de ziel met haar grofstoffelijk omhulsel, ook wel vals genoemd in dat verband (*ahankāra*).
-
- Gandharva: zanger van de hemel.
 - Ganeśa: de olifantsgod, opruimer van struikelblokken op het geestelijk pad.
 - Garuda: Viṣṇu's adelaar, die staat voor het gezag van de schriftuurlijke waarheid.
 - *gāyatrī*: 1. versmaat; 2. mantra ter realisatie van het Hoogste Brahman.
 - *ghī*: boterolie, geklaarde boter waarmee Vaishnava's hun eten bereiden.
 - *gīta*: 'dat wat gezongen wordt', een rede, een lied of gedicht, een religieuze leer (Gītā betekent: het lied van).
 - *gopī*: koeherdersmeisje uit Vraja, het dorp waar Kṛṣṇa opgroeide - deze meisjes zijn in hun extatische liefde voor Kṛṣṇa de grootste van alle toegewijden en staan dan ook model voor de toegewijden.
 - *gosvāmī*: 'meester van de zinnen', geestelijk leraar, rondreizende wereldverzaker in de lijn van Caitanya Mahāprabhu.
 - Govinda: Kṛṣṇa als de koeienvriend.

- *grhasta*: huishouder; tweede levensfase binnen het *varnāśrama*-stelsel, waarin men overeenkomstig de schrift een gezin onderhoudt met een huishouding.
 - Guhyaka: dienaar van Kuvera.
 - *guṇa*'s: kwaliteiten of geaardheden van de materiële natuur, te weten *tamas* - onwetendheid, inertie en traagheid; *rajas* - hartstocht, beweging; *sattva* - goedheid, licht.
 - *guṇa-avatāra*'s: de drie incarnaties van de Fortuinlijke die de drie geaardheden der stoffelijke natuur vertegenwoordigen en besturen. Brahmā regeert de hartstocht, Viṣṇu de goedheid en Śiva de onwetendheid.
-
- Hari: een naam van Viṣṇu, de Heer, de Hoogste Persoonlijkheid van God, Kṛṣṇa.
 - Hamsa: 'zwaan', naam van een *avatāra* van Viṣṇu, naam van mensen in Satya-yuga.
 - Hanumān: de aapachtige dienaar van de *avatāra* Rāma (zie daar).
-
- Indra: de heer, de hemelkoning, de koning der halfgoden, heerser over de atmosfeer, de hemel en de regen; hij verslaat de demonen met zijn bliksemschicht.
 - *indriya*'s: de z.g. tien zintuigen; vijf van waarnemen, de z.g. *jñānendriya*'s (zie daar) en vijf van handelen, de z.g. *karmendriya*'s (zie daar).
 - *īśvara*: meester, Heer, prins, koning, God; Kṛṣṇa is *yogīśvara*, de Heer van de Yoga.
-
- Jāmbavān: een beerachtige dienaar van de *avatāra* Rāma (zie daar).
 - *janas*: *janaloka*, de planeet der mensen, de vijfde der hemelse werelden.
 - *japa*: stil, fluisterend of hardop reciteren van mantra's met behulp van een bidsnoer, een z.g. *japamālā* (zie ook Mahāmantra).
 - Jaṭāyu: een gierachtige toegewijde van de *avatāra* Rāma (zie daar).
 - *jāti-smara*: een *siddhi*, de mystieke macht om zich voorgaande geboorten te herinneren.
 - *jīva*: levend wezen, de individuele ziel ook wel *jīvā-ātmā* genaamd.

- *jñāna*: spirituele, geestelijke kennis.
- *jñāna-yoga*: het verenigen van het bewustzijn middels het pad van de geestelijke kennis die tot verlossing in Brahman leidt.
- *jñānī*: beoefenaar van *jñāna-yoga*.
- *jñānendriya*'s: de zintuigen der waarneming van het aanraken, het zien, het proeven, het horen en het ruiken.

- *kaivalya*: totale onthechting, emancipatie, zaligheid, de zuiverste ervaring, de volheid van de gelukzalige staat zonder (*guṇa*) kwaliteiten. Aanduiding voor de verlichte staat van eeuwig geluk.
- *kāla*: tijd. Kṛṣṇa zegt driemaal in de Gītā dat Hij de tijd (de Tijd) in eigen persoon is, de vader, de vernietiger.
- *kālakūṭa*: vergif, het gif dat Heer Śiva dronk toen de melkoceaan werd gekarnd.
- *kalpa*: dag van Brahmā, eindeloze kosmische periode.
- Kali-yuga: het tijdperk van de redetwist, ook wel het ijzeren tijdperk genoemd, het tijdperk dat begon toen Kṛṣṇa heenging.
- Kapila: *avatāra* van Viṣṇu als onderrichter van *sāṃkhya*.
- karma: gevolg van handelen, resultaatgericht handelen, baatzuchtig handelen, vruchtdragend handelen dat de ziel aan *samsāra* (zie daar) bindt. Er zijn drie soorten: karma, *akarma* - vrijwilligerswerk en/of toegewijde dienst en *vikarma* - misdadig, onwettig handelen.
- *karma-kānda*: afdeling van de Veda's waarin behandeld wordt hoe de zwaar in de materie verstrikte persoon zijn baatzuchtig streven kan ombuigen tot de toegewijde activiteit die hem geleidelijk aan geloutert; het praktiseren van offerplechtigheden ter bevordering van weelde en welstand.
- *karma-yoga*: yoga door het verrichten van onbaatzuchtig werk, vrijwilligerswerk, offerplechtigheden volgens de *karma-kānda* methode (zie daar).
- *karmendriya*'s: de werkende zinnen van de mond (de spraak), de handen, de benen, de geslachtsorganen en de uitscheidingsorganen.
- Keśava: Kṛṣṇa, met het mooi golvende haar.
- Khaṭvāṅga: een Vedische vorst geboren uit de beroemde koning Viśvasaha. Hij doodde vele demonen en werd een keizer die in liefdevolle dienst zijn wereldse belangen verzaakte en de geestelijke

hemel van Vāsudeva bereikte (zie 9.9: 41-49). Hij was een voorvader van Rāma.

- Kimdeva: soort halfgod.
 - Kinnara: mensachtig hemelwezen.
 - *kleśa*'s: drie vormen van hindernissen, lijden in het materieel bestaan veroorzaakt door andere levende wezens, door de natuur dan wel door de goden en door jezelf, resp. *adhibhautika*, *adhidaivika*, *adhyātmika*.
 - *kośa*: 'laag' 'omhulsel', zeven lagen, dimensies of afdelingen in het lichaam van een persoon of het universum dat moet worden gezien als het lichaam van God.
 - Kṛṣṇa: een Viṣṇu-avatāra, de Hoogste Persoonlijkheid van God die op aarde neerdaalde in Vraja als Zoon van een koeherdersvorst, talloze demonen versloeg, talloze toegewijden verloor en de eeuwige leer herstelde door voor Arjuna de Bhagavad Gītā en voor Uddhava deze Uddhava Gītā uit te spreken.
 - Kṛṣṇa-bewustzijn: natuurbewustzijn (de natuur is Zijn 'grote gedaante'), geestesstaat bereikt door meditatie op Heer Kṛṣṇa; de eigenlijke perfectie van de yoga die Kṛṣṇa-bewustzijn wordt genoemd door de Vaishnava's die het Bhāgavatam in het Westen verdedigen; de z.g. vierde staat van bewustzijn genaamd *turīya* (zie aldaar en ook Mahāmantra).
 - *kṣatriya*: krijger, bestuurder.
 - Kumāra's: 'kind-wijzen', de vier ascetische zoons van Brahmā.
 - Kuru's: de dynastie van Arjuna die daarin samen met zijn broers slaags raakten met hun neven.
 - *kuśa*: heilig gras gebruikt voor meditaties.
-
- Lakṣmī: de geluksgodin, gemalin van Nārāyaṇa.
 - geaardheden: natuurlijke kwaliteiten, de *guṇa*'s (zie daar).
 - *linga*: het subtiele lichaam; dat deel van je wezen dat je meeneemt naar een volgend leven, het omvat de persoon in zijn materiële identificaties en geest.
 - *līlā-avatāra*'s: ontelbare incarnaties van Viṣṇu die in ieder tijdperk in de stoffelijke wereld verschijnen om het geestelijk spel (*līlā*) van de Hoogste Persoonlijkheid van God te ontvouwen.
 - *loka*: planeet, leefwereld, plaats, bestemming.

- Mādhava: telg van Madhu, Kṛṣṇa als de zoete lente.
- Madhusūdana: Kṛṣṇa, doder van Madhu, de demon der onwetendheid.
- Mahāmantra: de 'grote mantra' waarmee de Vaishnava op Heer Viṣṇu, de 'Behouder' mediteert in Zijn gedaanten van Kṛṣṇa en Rāma: 'Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare; Hare Rāma Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.' Hare betekent zoveel als 'des Heren' of 'de energie van' of 'de liefde van'. De mantra wordt zowel individueel als gezamenlijk, in stilte als hardop gebedigd, daarom heet hij de grote mantra.
- Mahāprabhu: Heer Caitanya, *channa-avatāra* van Kṛṣṇa die in 1486 in Navadvīpa, West Bengalen verscheen als Zijn eigen bhakta en daarmee het Vaishnavisme hervormde.
- *mahat(-tattva)*: 'het grote principe', kosmische intelligentie, intellect, het uit Viṣṇu emanerende stoffelijk oerprincipe, waarin de heelallen worden gemanifesteerd.
- *maharloka*: de hogere wereld, de grotere wereld van de Vedische verzen, de wereld der zieners waar men komt na langdurige boetedoening.
- mantra: meditatieformule, veelal bestaande uit heilige namen, met behulp waarvan men zich van *māyā* en *ahankāra* (zie daar) losmaakt en zich aan de Allerhoogste Persoonlijkheid of een van Zijn aspecten bindt (zie ook Mahāmantra, *neti neti*, *gāyatrī* en *AUM*).
- Manu: zoon van Brahmā, aartsvader der mensheid.
- *manvantara*: periode van Manu; er zijn er veertien in een *kalpa* (zie daar).
- *mārga*: pad van dharma, er zijn er twee: het pad van de gereguleerde zinsbevrediging genaamd *pravṛtti* (zie daar) en het pad van *nivṛtti* (zie daar) van handelingen in verzaking, van contemplatie. Dit boek handelt m.n. over het laatstgenoemde pad.
- Mathurā: stad, dicht bij het huidige Delhi, waarin Kṛṣṇa op aarde verscheen.
- Maya: de bouwmeester der goden.
- *māyā*: (niet-dit, wat niet is) de (materiële) illusie, de begoochelende werking van de materiële natuur of energie, gescheidenheid van Kṛṣṇa.

- *māyāvādi*: 'illusieganger', gezegd met name van aanhangers van impersonalistische en nihilistische opvattingen.
- Meru: ook wel Sumeru genaamd, de centrale kosmische berg.
- *mleccha*: een vleeseter, een barbaar, een vreemdeling, een zondaar.
- Mukunda: Kṛṣṇa, de verlosser.
- *mukti*: verlossing.
- *mūrti*: (altaar)beeld, beeltenis.

- Nāga: mystieke slang, grote persoonlijkheid.
- Nāhuṣa: ook wel koning Yayāti genaamd, stamvader van de Yadu-dynastie, Kṛṣṇa's familielijn.
- Nārada: beschermer van de toegewijden, vrij rondtrekkende wijze.
- Nārāyaṇa: de Opperheer in de geestelijke wereld, expansie van Kṛṣṇa.
- *nava mūrti*: de negen gedaanten van de Heer die worden aanbeden door de toegewijden: de z.g. *catur-vyūha* (Vāsudeva, Sankarṣana, Pradyumna, Aniruddha), Nārāyaṇa, Varāha, Nṛsimha, Hayagrīva en Vāmana (soms worden ook Indra en Brahmā vermeld i.p.v. de laatstgenoemde).
- *neti-neti*: (noch dit, noch dat) meditatiemantra die de geest wegleidt van de materiële dualiteit.
- *nirukta*: het proces en de praktijk van het expliciet gebruik maken van de namen van de Heer in het hardop uitspreken, uitleg geven over en definiëren van de mantra's en verzen zoals ze zijn neergelegd om zo te komen tot de kennis van de Veda's.
- *nirvāna*: de zaligheid, uiteindelijke emancipatie, vrij zijn van materiële verplichtingen of een materieel leven, hemel, bestaan na de dood.
- *nitya-baddha*: staat van eeuwige gebondenheid zolang men het *pravṛtti* pad volgt (zie daar).
- *nivṛtti*: het contemplatieve leven staand tegenover een arbeidsleven (*pravṛtti*).
- *niyama*: tweede lid van de achtvoudige yoga bestaande uit verschillende inachtnemingen: *śauca* - reinheid, *saṁtoṣa* - tevredenheid, *tapah* - verzaking, *svādhyāya* - zelfstudie, *īśvaraprāṇidhāna* - overgave aan de Heer (zie Patañjali).

- Opperziel: Paramātmā (zie daar).
- Omkāra: zie *AUM*.
- *pañca-bhāga*: de vijf claimers van de offers; de vijf 'huishoudgodheden': de goden, de voorvaderen, de zieners, de mensen en de lagere schepselen.
- Paramātmā: ook wel de Superziel genaamd, de Ziel van de ziel, emanatie van Kṛṣṇa in het hart van ieder levend wezen, het Zelf, ongelijk aan het kleine zelf, de ziel.
- *paramparā*: 'de één na de ander', de geestelijke erfopvolging, de cultuur van de overlevering van de traditie.
- Patañjali: auteur van de Yoga-sūtras, een verhandeling over de basisbeginselen van de yoga waarin hij het achtvoudige (*aṣṭaṅga*) systeem uiteenzet van *yama* - onthoudingen, *niyama* - inachtnemingen, *āsana* - houdingen, *prānāyāma* - adembeheersing, *pratyāhāra* - verinnerlijking, *dhāraṇā* - concentratie, *dhyāna* - meditatie en *samādhi* - verzonkenheid.
- Pingalā: prostituee die dienaar van de Allerhoogste Persoonlijkheid werd.
- Prahāda: uit demonische vader geboren zuivere toegewijde van de Allerhoogste Persoonlijkheid, een klassiek voorbeeld voor de toegewijden.
- *prakṛti*: de materiële natuur.
- *pratiloma*: eigenschap van een persoon binnen het *varnāśrama*-systeem waarin de vader van een lagere klasse is dan de moeder (zie ook *anuloma*).
- *pradhāna*: ('de draad') voorwereldlijke, ongedifferentieerde staat van de materie, oerether, primaire natuur, ongemanifesteerde materie, element voorafgaande aan alle andere elementen.
- *prāna*: de levensadem, de vitale adem, de levenskracht.
- Praṇava: de oerklank *AUM*, ook wel *omkāra* genoemd, basismantra, de klankincarnatie van de Heer waarop men volgens Kṛṣṇa in 9:35 drie maal daags behoort te mediteren door hem tien keer te herhalen (in de lotushouding).

- *prānāyāma*: beheersen, volgen van de ademhaling als meditatie-techniek ter verinnerlijking, vierde lid van de achtvoudige yoga (zie Patañjali).
 - *prasāda(m)*: genade, naam voor geofferd voedsel (voor mantra's zie bhagavata.org).
 - *pravṛtti*: het arbeidsleven staand tegenover een contemplatief leven (*nivṛtti*).
 - *pūjā*: aanbidden; verering van de beeltenis op het altaar met de nodige hulpmiddelen, thuis of in de tempel.
 - *purāṇa*: aanvulling op de Veda.
 - Purūravā: nakomeling van Ilā geheten Aila een welbekende grote keizer; grondlegger van de dynastie van de Yadu's en Kuru's, de familienamen van Kṛṣṇa, Uddhava en Arjuna. Was getrouwd met Urvaśi (zie daar).
 - *puruṣa*: persoon, de oorspronkelijke voorwereldlijke persoon: 1. God; 2. de ziel.
 - *puruṣārta*'s: vier burgerdeugden betreffende de regulatie van de lust (*kāma*), de inkomsten (*artha*), de religie (*dharma*) en de bevrijding (*mokṣa*).
 - *puruṣa-avatāra*'s: drie gedaanten van Viṣṇu die staan voor Zijn kosmische of causale, Zijn universele en Zijn lokale aspect van de ether die Hij is.
-
- *rajas*: een der *guṇa*'s (zie daar).
 - *rākṣasa*: demon, wildeman.
 - Ramā: Lakṣmī de gezellin van Viṣṇu (zie daar).
 - Rāma: een andere Viṣṇu-*avatāra* ook wel Rāmacandra genaamd, een Vedisch heerser, een vorst die samen met de aapgod Hanumān en zijn aaptroepen en Zijn eeuwige metgezel Zijn broer Lakṣmāna de demon Rāvana versloeg om Zijn vrouw Sītā te bevrijden die door de demon was ontvoerd.
 - Rudra: aspect van Śiva.
 - *ṛṣi*: ziener.
-
- *sādhu*: heilige toegewijde, wereldverzaker.

- *ṣad-darśana*: de zes gezichtspunten of filosofische perspectieven van de Indiase filosofie: *nyāya* of methode, *vaiśeṣika* of wetenschap, *saṃkhya* of analyse, *yoga* of bewustzijnsvereniging, *mīmāṃsā* of religieuze plechtigheden en *vedānta* ofwel samenvattende commentaren.
- *sākhya*: associatie of vriendschap met personen in toewijding; één van de vijf directe of primaire *rasa*'s of manifestaties van liefde die als de hoofdrasa's gelden: de broederlijke of vriendschappelijke gemoedsgesteldheid van toewijding.
- *śakti*: energie, kracht, vermogen.
- *samādhi*: ononderbroken staat van zelfrealisatie door meditatie, meditatieve verzonkenheid; achtste lid van de achtvoudige yoga (zie Patañjali).
- *sampradāya*: geestelijke traditie.
- *saṃkhya yoga*: de yoga van analytische indelingen.
- *saṃsāra*: de kringloop van dood en wedergeboorte, het stoffelijk bestaan.
- *sāṃkhya*: het analytisch en categoriserend denken, een vorm van yoga, een basisfilosofie van India (zie *ṣad-darśana*).
- *saṃskāra*: zuiveringsritueel voor geestelijke wedergeboorte - er zijn er twaalf - van toepassing op de eerste drie *varna*'s, d.w.z. niet de arbeidende klasse of de *śūdra* (zie aldaar).
- Sanaka: de oudste van de vier Kumāra's.
- Śankarācārya: de grote monist van India.
- *sannyāsa*: de wereldverzakende orde, zie *varnāśrama*.
- *sannyāsī*: wereldverzakende prediker.
- Śatarūpa: gemalin van Svāyambhuva.
- *sat*: het werkelijke, het ware, het goede, de essentie.
- *sat-sanga*: associatie van, omgang met toegewijden.
- *sattva*: een der *guṇa*'s (zie daar).
- *ṣaṭ-guṇa*: de zes kwaliteiten van een materieel bestaan: honger, dorst, treurnis, ouderdom, illusie en de dood (zie ook *ṣaṭ-ūrmi*).
- *ṣaṭ-ūrmi*: de zes *ṣaṭ-guṇa* vormen van materiële ellende als zes 'golven' van de oceaan der materie. Ook wel gekend als de z.g. vier vormen van misère: geboorte, ziekte, ouderdom en dood.

- Satya-yuga: ook wel Kṛtā-yuga genaamd, het eerste en heiligste in de cyclus der vier kosmische tijdperken.
- *siddhānta*: de slotconclusie, dogma, gevestigde mening, bedoeling of doctrine van een leer. In het Kṛṣṇa-bewustzijn geldt de slotconclusie dat Kṛṣṇa de Hoogste Persoonlijkheid van God is.
- Siddha: yogi die z.g. perfecties, *siddhi*'s, heeft verworven.
- *siddha-yoga*: yoga ter verwerving van bijzondere vermogens.
- *siddhi*: perfecties, mystieke vermogens, geestelijke verworvenheden die een belemmering in de zelfrealisatie kunnen vormen (zie hoofdstuk 10: 5-6).
- Śiva: gemaal van Durgā, Heer der stoffelijke wereld, emanatie van Viṣṇu, een van de drie *guṇa-avatāra*'s. Heer der vernietiging, bekend om zijn genadige aard.
- Śrī: de godin van het geluk, eeuwige vrouwelijke metgezel van Viṣṇu, Lakṣmī (zie daar).
- Śrī Śrī Śikṣāṣṭaka: de enige acht verzen die Heer Caitanya Mahāprabhu componeerde (zie als *bhajan* verder bhagavata.org)
- Skanda: de oorlogsgod.
- *śloka*: Sanskriet vers.
- Śrīmad Bhāgavatam: de grote *purāṇa* over Kṛṣṇa waarvan dit boek een deel van Canto 11 vormt. Men beschouwt dit boek als de belichaming van de Heer zelve.
- Śrīla Madhvācārya (1238-1317): één van de belangrijke filosofen van de bhakti-beweging. Hij droeg de Dvaita-school van de vedānta-filosofie uit (van een strikt onderscheid tussen de Superziel en de individuele ziel).
- *śrīvatsa*: enkele witte haren op de borst van de Allerhoogste, waarop Śrī Haar hoofd laat rusten.
- *śruti*: 'horen, luisteren'; dat wat mondeling wordt overgeleverd, de vier Veda's met inbegrip van de Upaniṣads, de filosofische verhandelingen.
- *ṣṭita-prajñā*: iemand stabiel in wijsheid.
- Sudarśana: een *vidyādhara* die door Kṛṣṇa verlost werd; de werpschijf van de Allerhoogste Heer (zie ook *cakra*).
- *śūdra*: lid van de arbeidersklasse, de knechten en dienaren (zie *varna*).

- Sugrīva: aapachtige toegewijde van de *avatāra* Rāma (zie daar).
 - Śukadeva: de spreker van het Śrīmad Bhāgavatam, zoon van Vyāsa.
 - Śukrācārya: de leraar der halfgoden.
 - Sūrya-namskar (*sūryanamskāra*): de zonnegroet, een reeks van *yoga-āsana*'s (houdingen) die resulteren in een eerbetuiging aan de zon (zie ook Gāyatrī).
 - Svāmī Prabhupāda, A.C. Bhaktivedanta: de Vaishnava *paramparā ācārya* die dit boek naar het Westen bracht; leider van de Hare Kṛṣṇa-beweging ISCKON, commentator van de heilige boeken van India.
 - *svarūpa*: karakter, aard, identiteit, iemand's eigenlijke vorm of aard van dienstverlening.
 - Svāyambhuva: de eerste Manu.
 - Śvetadvīpa: het Witte Eiland waarop Viṣṇu verwijlt.
-
- *tamas*: een der *guṇa*'s (zie aldaar).
 - *tantra*'s: aanvullende, verklarende Vedische geschriften met gedetailleerde instructies.
 - *tattva*: basiselement, ware staat, waarheid, principe, werkelijkheid.
 - *tapas*: verzaking;
 - *tapoloka*, de wereld der verzaking, der boete; één van de hemelse werelden.
 - *tilaka*: merkteken van heilige klei op voorhoofd, armen en romp.
 - Tretā-yuga: het tweede kosmische tijdvak van de grote Vedische offers (zie *yuga*).
 - *tridaṇḍa*: de wandelstok van de rondreizende monnik die bestaat uit drie aparte stokken die zijn beheersing over zijn woorden, gedachten en daden vertegenwoordigen.
 - *tridaśa*: dertig verschillende goden die worden aanbeden (zie verder bhagavata.org)
 - *trikālika*: de tijd in drieën, in de zin van verleden, heden en toekomst.
 - *trikāṇḍa-yoga*: drievoudige yoga, t.w. karma-, *jñāna*- en bhakti-yoga; karma-yoga vormt de weg, bhakti-yoga vormt de winkel en de *jñāna*-yoga toont de spirituele boodschappen die men daar kan halen.

- *turīya*: de vierde door meditatie bereikte bewustzijnsstaat naast de drie van slapen, waken en droomloze slaap (zie ook Kṛṣṇa-bewustzijn).
- Uddhava: Kṛṣṇa's neef, intieme vriend en dienaar in Mathurā en Dvārakā. De grote toegewijde van Kṛṣṇa voor wie deze *Gītā* werd uitgesproken.
- Upaniṣads: wijsgerige aanhangsels van de Veda's (zie *śruti*).
- *ūrdhva retah*: 'het zaad dat opwaarts stroomt', interne aandrift door seksuele onthouding, kenmerk van celibataire wijzen.
- Urvaśī: hemelse gezelschapsdame die trouwde met Koning Purūravā waarmee ze zes zoons had (9.15:1).
- *uttama*: ('hoogste, meest verheven') toewijding op het hoogste niveau; Kṛṣṇa in alles en allen herkennen. Kṛṣṇa is Zelf Puruṣottama, de Allerhoogste Persoon.
- Uttamaśloka: Heer Kṛṣṇa als degene met de grootste roem, Hij die in de verzen wordt geroemd.
- Vaikunṭha: de hemel, de geestelijke wereld waar geen indolentie, dwaasheid, domheid, luiheid of angst heerst; de uiteindelijke positie van zelfverwerkelijking in het hier-en-nu.
- *vairāgya*: onthechting.
- *vaiśya*: lid van de derde beroepsgroep, van boeren, zakenlui en andere zelfstandigen (zie *varna*).
- Vaishnava: Viṣṇu-monnik, aanhanger van het Vaishnavisme, in het Westen bekend als de Hare Krishna-beweging die in feite slechts één van de vele scholen van het Vaishnavisme vormt.
- Vaishnavisme: de leer van de aanbidders van Viṣṇu, er zijn verschillende scholen.
- Vāmana: een *avatāra* van Viṣṇu.
- *vamśa*: dynastie.
- *vānapraṣṭa*: derde levensfase binnen het *varnāśrama*-stelsel, waarin men afscheid neemt van zijn familie en in eenzaamheid ascese beoefent.

- *vāntāśī*: 'iemand die zijn eigen braaksel eet', benaming voor iemand die zijn ascese beoefent met het oog op oppervlakkige zinsbevrediging.
- *varna*: beroepsgroep, de vier klassen of beroepsgroepen van het *varnāśrama*-stelsel (zie daar).
- *varnāśrama*: het sociaal religieuze stelsel van de vier beroepsgroepen of klassen - brahmaan (zie daar), *kṣatriya* (zie daar), *vaiśya* (zie daar), *śūdra* (zie daar), en de vier *āśrama*'s, geestelijke levensfasen of geestelijke afdelingen van *brahmacarya* (zie daar), *gṛhaṣṭa* (zie daar), *vānapraṣṭa* (zie daar) en *sannyāsa* (zie daar).
- *vāsanā*: geneigdheid, aangeboren karaktertrek, het blijven hangen van indrukken, van waarnemingen in het verleden.
- *Vāsudeva*: Kṛṣṇa, de Zoon van Vasudeva.
- *Vāsukī*: de wereldslang waarmee de goden en demonen de berg karnden in de melkoceaan.
- *Veda*: geestelijke kennis, de door Vyāsa in vieren verdeelde oudste heilige schrift van de wereld, waartoe direct de Upaniṣads, en indirect de Mahābhārata en de Purāṇa's behoren.
- *Vibhīṣana*: uit een demonengeslacht geboren dienaar van de *avatāra* Rāma (zie daar).
- *vidhi*: de vier regulerende beginselen gebaseerd op de vier poten van de stier van dharma: *satya*, *dayā*, *tapas*, *śauca*; resp. waarheid, mededogen, boete en reinheid ofwel - in het *vaishnavisme* - geen intoxicatie, geen vlees eten, geen promiscuïteit en niet gokken.
- *Vidyādhara*: klasse van mindere halfgoden die staan voor de wetenschappers, dienaren van Śiva.
- *Viṣṇu*: de handhaver, *guṇa-avatāra*, der goedheid, de bovenzinnelijke vierarmige gedaante van Kṛṣṇa, de Allerhoogste Heer, Nārāyaṇa.
- *Viṣṇu-avatāra*'s: incarnaties van Viṣṇu die steeds op aarde verschijnen om de kwaden te bestrijden, het dharma te herstellen en de toegewijden te beschermen. Er zijn er vele waarvan de twee bekendste Heer Kṛṣṇa en Heer Rāma zijn die door de Vaishnava's in één mantra, de z.g. Mahāmantra worden bemediteerd (zie aldaar).
- *viṣaya*: alles waarneembaar voor de zintuigen, het materiële domein.

- Vraja: het koeiendorpje aan de rivier de Yamunā nabij Mathurā, waar Kṛṣṇa opgroeide.
- *vritti*: levensonderhoud, gedragswijze, karakter, behandeling, toeneiging, functioneren, verschijnen.
- Vritrāsura: een reusachtige demon.
- Vyāsa: ('hij die de verzen samenbracht en opdeelde') Dvaipāyana (zie daar).
- Yadu: de koninklijke familie waarin Kṛṣṇa als de Zoon van Vasudeva - en in die zin genaamd Vāsudeva - op aarde verscheen.
- *yakṣa*: dienaar van Kuvera.
- *yama*: eerste lid van de achtvoudige yoga bestaande uit de regels der onthouding, de grote gelofte: *ahiṃsā* - geweldloosheid, *satya* - waarheidliefde, *asteya* - niet stelen, *brahmacarya* - kuisheid, zelfbeteugeling, *aparigraha* - begeerteloosheid (zie ook *vidhi* en Patañjali).
- yoga: wetenschap der bewustzijnsvereniging. Er zijn drie basisvormen: *upāsana*-yoga ofwel bhakti-yoga - de yoga der toewijding, karma-yoga - de yoga der vrijwillige of onbaatzuchtige arbeid in b.v offerplechtigheden en *jñāna*-yoga - de yoga der kennis en meditatie.
- *yoga-māyā*: de magische kracht van abstracte meditatie. Het mystiek, innerlijk vermogen van Heer Kṛṣṇa.
- *yuga*: tijdperk van Vedische beschaving variërend van 1-4 × 1200 × 360 jaar. *Yuga*'s zijn er telkens in series van vier genaamd Satya (of Kṛta), Treta, Dvāpara en Kali die steeds korter duren en waarin de vier basiskwaliteiten van het dharma (zie *vidhi*) steeds verder afnemen. Een periode van vier *yuga*'s noemt men een *mahāyuga*, hij duurt 4.32 miljoen jaar en vormt 1/1000 van een *kalpa*, een dag van Brahmā.
- Zelf (*ātma*): Kṛṣṇa als zowel het Paramātmā (zie daar) als het Hoogste Brahman (zie daar); de Oergrond van al wat is, de Ziel van alle zielen, gelijk aan hen in kwaliteit doch ongelijk wat betreft Zijn alomvattende kwantiteit.

Voor een online verse met afbeeldingen en voorgelezen tekst in twee talen (NI/En) zie:

<http://bhagavata.org>

voor webpagina van de vertaler

<http://bhagavata.org/c/8/AnandAadhar.html>

Productie: de Filognostische Associatie van De Orde van de Tijd

<http://theorderoftime.com/ned/info/gasten-vrienden.htm>